

๔๔5 ๙1๐๗
๘16๐
๘.๒

การทดลองใช้บทเรียนสำเร็จรูปในการสอนวิชาภาษาไทย ๐32
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ปริญญานิพนธ์

ของ

สมพร ยิ้มสกุล

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 พระโขนง กรุงเทพฯ 11 โทร 3921575 3915058

๙ 8 เม.ย. ๖๕๖๗

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
พฤษภาคม 2527

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

153495

การทดลอง ไขบทเรียนสำเร็จรูปในการสอนวิชาภาษาไทย 032
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

บทคัดย่อ

ของ

สมพร ยิ้มสกุล

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
พฤษภาคม 2527

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความ
งทหนในการเรียนรู เรื่องวรรณคดีสมัยรัชกาลที่ 2 วิชาภาษาไทย 032 ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กับการสอนตามคู่มือแนวการสอน
ภาษาไทย 032 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ และเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียน กับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2526 ของโรงเรียน
สิงห์บุรี อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 44 คน ซึ่งแบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง
22 คน และกลุ่มควบคุม 22 คน ใช้เวลาในการทดลองสอนกลุ่มละ 10 คาบ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. ความงทหนในการเรียนรูของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนกลุ่มทดลองมีทัศนคติเชิงนิมานต่อการเรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป
4. คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับคะแนนทัศนคติของนักเรียนกลุ่มที่เรียน
โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

AN EXPERIMENT ON USING PROGRAMMED INSTRUCTION IN TEACHING

"THAI 032" TO MATHAYOM SUKSA V STUDENTS

AN ABSTRACT

BY

SOMPORN YIMSCUL

Presented in partial fulfillment of the requirements

for the Master of Education degree

at Srinakharinwirot University

May 1984

The purpose of this study is to compare the scholastic achievement and retention of students in Mathayom Suksa V studying Thai 032 about "Literature of King Rama II" by programmed instruction and supervisor's teaching - planning manual. This Study centers on the attitude of the students towards learning by programmed instruction, including the correlation between the achievement scores and attitude scores of the student towards learning by programmed instruction.

Forty - four Mathayomsuksa V students of the 1983 academic year of Singburi school were selected randomly and equally divided as the experimental group learning by programmed instruction and the control group learning by supervisor's teaching - planning manual. The duration of learning of both groups were 10 period.

The results were

1. There was significant difference at the .01 level in achievement between the two groups.
2. There was significant difference at the .05 level in retention between the two groups.
3. The students showed positive attitude towards learning by programmed instruction.
4. The achievement scores and attitude scores of the students who studied by programmed instruction were correlated significantly at .01 level.

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

สว.น. ร.ว. ร.ว. ร.ว.
นิพนธ์ ๒๕๐๓

ประธาน

กรรมการ

คณะกรรมการสอบ

สว.น. ร.ว. ร.ว. ร.ว.
นิพนธ์ ๒๕๐๓

ประธาน

กรรมการ

๒๕

๑๗

กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

การทำปฏิญาณพันธบัตรนี้ได้รับความช่วยเหลือและแนะนำอย่างดียิ่งจาก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุมานัน รุ่งเรืองธรรม และผู้ช่วยศาสตราจารย์สมพร ชมอุดม
ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ทั้งสองไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุษกร เพชรวิวรรธน์ ที่ได้ให้คำแนะนำ
ในการวิเคราะห์ข้อมูล และขอขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการ คณะครู นักเรียน
โรงเรียนสิงห์บุรี ที่ได้ให้ความร่วมมือ ความสะดวกในการทดลองค้นคว้า

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ และน้อง ๆ ทุกคน ที่มีส่วนช่วยเหลือจนปฏิญาณพันธบัตรนี้
สำเร็จลงด้วยดี

สมพร ยิ้มสกุล

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ปฏิหลัง	1
	จุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	7
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	8
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	8
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ	9
	/ ส่วนพื้นฐานในการศึกษาค้นคว้า	11
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนสำเร็จรูป	12
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนสำเร็จรูป	37
	เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับความงกทนในการเรียนรู้และ ทัศนคติต่อบทเรียนสำเร็จรูป	42
3	วิธีดำเนินการวิจัย	47
	กลุ่มตัวอย่าง	47
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	48
	การดำเนินการทดลอง	52
	การวิเคราะห์ข้อมูล	54
	สถิติที่ใช้ในการวิจัย	55

4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	60
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	60
	การวิเคราะห์ข้อมูล	60
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	67
	จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	67
	สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า	67
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	68
	สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	70
	อภิปรายผล	71
	ข้อเสนอแนะ	74
	บรรณานุกรม	76
	ภาคผนวก	84

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 คำสถิติพื้นฐานของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม	61
2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนรวมของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม	62
3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนรวมของคะแนนความคงทนในการเรียนรู้ ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม	63
4 แสดงอัตราส่วนร้อยละและค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติ ของนักเรียน กลุ่มทดลอง ที่มีขอบทเรียนสำเร็จรูป	65

ภูมิหลัง

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นยิ่งสำหรับชีวิตยุคปัจจุบัน เพราะการศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการสร้างความเจริญของบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การศึกษาก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม และสร้างวัฒนธรรม ให้เกิดแก่บุคคล และอาจกล่าวได้ว่า ชีวิตย่อมขาดคุณค่าที่เรียกว่า อารยธรรม ถ้าคนเรา เกิดมาโดยไม่ได้รับการศึกษาอย่างเพียงพอ ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญ จำเป็น มีคุณค่าที่แสดงถึงความงอกงามของมนุษย์ที่ทำให้มนุษย์อยู่ในโลกด้วยความสุข สงบ และ ปลอดภัย

ภาษาเป็นวิชาการแขนงหนึ่งที่ทุกคนต้องศึกษา และอาจกล่าวได้ว่าภาษามีความ สำคัญต่อการดำรงอยู่ของสังคมและประเทศชาติ เพราะสังคมจะดำรงอยู่ได้ ย่อมขึ้นอยู่กับ ความสามารถของบุคคลในการดำรงชีวิต และการทำงานเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายอันเป็น พื้นฐานของชีวิตร่วมกัน มีความร่วมมือซึ่งกันและกัน ถ้าขาดการสื่อความหมาย การร่วมมือ จะเกิดขึ้นไม่ได้ นอกจากนั้นการสื่อความหมายยังทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ทาง วิชาการ เรื่องราว ข่าวสาร ประสพการณ์ การชักชวน และการควบคุม ตลอดจน ทำให้เกิดความเข้าใจดีต่อกัน ประจักษ์ ประภาพิตยากร (ประจักษ์ ประภาพิตยากร 2514 : 30) กล่าวว่า ภาษาเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่ง วัฒนธรรมต่าง ๆ จะยืนยงอยู่ได้ ก็ต้องอาศัยภาษา เพราะภาษาเป็นเครื่องมือถ่ายทอดมรดกของสังคม ภาษาถูกทำลาย ก็เหมือนชาติถูกทำลาย ภาษาจึงเป็นเสมือนเอกราชของชาติ

เมื่อภาษาที่มีความสำคัญดังกล่าว ทุกชาติทุกภาษาจึงพยายามสร้างภาษาของชาติตนขึ้น ซึ่งแต่ละชาติต่างมีความเห็นว่า จะต้องมีการเป็นของตนเอง เพราะถ้าใช้ภาษาของคนอื่น ในการติดต่อราชการ และกิจการใหญ่ ๆ ของชาติ ก็แสดงว่าชาตินั้นไม่มีเอกราช

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (บุญเหลือ เทพยสุวรรณ 2518 : 1) กล่าวว่า การขาดภาษาเป็นการขาดเอกลักษณ์ที่สำคัญยิ่ง การมีภาษาของตนเองใช้ในกิจการของตน ทำให้คนในชาติได้สำนึกว่าแต่ละคนเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของคนในชาติของตน ดังนั้นการศึกษาวิชาภาษาไทยจึงเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับคนในชาติของเรา ซึ่ง สนม ครุฑเมือง (สนม ครุฑเมือง 2523 : 3) ได้สรุปความสำคัญของการสอนวิชาภาษาไทยไว้ดังนี้

1. ช่วยให้เกิดความเข้าใจในการติดต่อสื่อสารระหว่างคนในชาติ ให้ความเข้าใจตรงกัน ทั้งทางคำฟัง พูด อ่าน และเขียน
2. ช่วยให้เกิดความรักในวัฒนธรรมของตนเอง เช่น ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์แสดงความเป็นไทย เป็นเครื่องหมายแสดงความเป็นชาติ ภาษาไทยแสดงวัฒนธรรมประจำชาติที่ทำให้ภาคภูมิใจที่คนไทยมีภาษาเป็นของตนเอง ควรรักษาสืบต่อกันไป และการสอนภาษาไทยต่อกันไทย ทำให้เกิดความรู้สึกว่าภาษาของตนต้องหวงแหน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจของคนในชาติ
3. การสอนภาษาไทย ช่วยในด้านความเจริญงอกงามของนักเรียน ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ มีความเจริญงอกงามด้านจิตใจ ด้วยสามารถนำไปศึกษาวิชาแขนงต่าง ๆ เป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ในสาขาวิทยาการอื่น ๆ และสามารถนำไปประกอบอาชีพได้

เมื่อภาษามีความสำคัญและมีความจำเป็นที่คนในชาติจะต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับภาษาประจำชาติของตน ให้ความรู้ความเข้าใจ ความภาคภูมิใจในภาษาประจำชาติจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและทุกคนในชาติควรที่จะเกิดความรู้สึกรักในภาษาประจำชาติของตน เหมือนกับคำประพันธ์ที่ว่า

ซากอะไรในโลกไม่สีกเศร้า
คงติดขัดอีกอันตันอรา
ยลศิลาจารึกนึกแนจิต
เราชาวไทยรู้คุณค่าภาษาไทย

เหมือนกับเราทั้งชาติชาตภาษา
มองนัยน์ตาไม่ชักกรหัสใจ
สิ่งศักดิ์สิทธิ์มีขวัญอันยิ่งใหญ่
เทิดทูนไว้บูชาพิลาสเอย

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ

การศึกษาวิชาภาษาไทยแต่เดิมเราแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ หลักภาษาไทย การใช้ภาษาไทย และวรรณคดีไทย สำหรับวิชาวรรณคดีไทยย่อมเป็นที่ประจักษ์กันอยู่แล้วว่า วรรณคดีเป็นผลงานก้านกลีป ทางภาษาของกวีในสมัยต่าง ๆ เป็นสิ่งที่มีคุณค่า และจัดเป็นมรดกที่ล้ำค่าของเรา เจื้อ สตะเวทิน (เจื้อ สตะเวทิน 2516 : 21) ได้กล่าวถึงคุณค่าและความสำคัญของวรรณคดีไทยว่า ในประเทศที่เจริญ บุคคลทุกชั้นนิยมชมชื่นในวรรณคดี เราพอใจในวรรณคดีของเราได้อย่างเต็มที่ วรรณคดีของเรามีคุณค่า สาระไม่แพ้ของชนชาติใด ๆ

การศึกษาวรรณคดีไทย จึงเป็นส่วนหนึ่งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรที่จะต้องมีการเรียนการสอนกันทุกระดับชั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมัธยมศึกษา คือนอกจากจะต้องศึกษา ลักษณะของวรรณคดี ความไพเราะ สำนวน และควมมีคุณค่าในวรรณคดีแล้ว ยังส่งเสริมให้มีการศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของวรรณคดีในสมัยต่าง ๆ ของไทยด้วย ดังที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการศึกษาวิชาภาษาไทย หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ข้อ 7 ว่า เพื่อให้ประจักษ์ในคุณค่าของวรรณคดี ตามควรแก่วัยและศักยภาพ สามารถอ่านและเข้าใจวรรณคดีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และวรรณคดีที่สร้างสรรค์ขึ้นในปัจจุบัน (หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 : 27) การสอนวรรณคดีในลักษณะของประวัติความเป็นมา จึงนับว่าเป็นประโยชน์มากสำหรับเยาวชนไทย ที่จะเป็นผู้สืบทอดมรดกทางภาษาของชาติต่อไปในอนาคต การที่ผู้เรียนได้

ศึกษาวรรณคดีในเชิงประวัติศาสตร์ จะทำให้เขาได้ประจักษ์ในคุณค่าของวรรณคดีในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ขณะเดียวกันยังสร้างความเข้าใจ ค่านิยมทางสังคม และลักษณะชีวิตของชนในชาติด้วย

วิชาภาษาไทย 032 (ประวัติวรรณคดี 2) เป็นวิชาเลือกในหมวดวิชาภาษาไทย ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ที่ผู้เรียนจะต้องศึกษาวรรณคดีไทยที่แต่งขึ้นในสมัยธนบุรี จนถึงรัตนโกสินทร์ (ปัจจุบัน) ในคำานที่เกี่ยวกับผู้แต่ง (ประวัติและผลงาน) ทำนองแก่ง ความมุ่งหมายในการแต่ง และเนื้อเรื่องย่อของวรรณคดีแต่ละเรื่อง การศึกษาวิชานี้จึงเป็นเสมือนทำให้ผู้เรียนได้เห็นภาพของสภาพสังคมในสมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ จากวรรณคดีที่สะท้อนออกมาได้เหมือนกับเป็นกระจกเงาวิเศษ ภาพที่เห็น เช่น ในคำานของความเป็นอยู่ ประเพณี ความเชื่อถือ การปกครอง ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรักความภาคภูมิใจในวรรณคดีที่สืบทอดกันมาหลายร้อยปี เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สามารถจะยืนยันด้วยข้อความที่ว่า ไทยเป็นชาติกวีโดยแท้

จุดประสงค์ของการสอนวิชาภาษาไทย 032 ได้กำหนดไว้ว่า ให้ผู้เรียนได้ทราบความเป็นมาของวรรณคดีแต่ละสมัยที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ให้รู้จักวรรณคดีที่สำคัญของชาติในฐานะที่เป็นมรดกทางด้านวัฒนธรรม ให้เข้าใจค่านิยมเชิงสังคม และลักษณะชีวิตของชนในชาติ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2524 : 2) จากจุดประสงค์ที่กำหนดนี้ วิชาภาษาไทย 032 เป็นวิชาที่สำคัญวิชาหนึ่ง แต่เท่าที่ผ่านมาจะเห็นว่า การสอนวิชาวรรณคดีเป็นที่สนใจของนักวิชาการที่จะเสนอแนะวิธีการสอน การใช้สื่อการสอน ฯลฯ ซึ่งจะเสนอแนะออกมาในรูปของบทความ หนังสือคู่มือแบบฝึกหัด หรือในรูปแบบอื่น ๆ แต่วิชาประวัติวรรณคดีกลับมีลักษณะเหมือนวิชาที่ถูกลืม เพราะเดิมในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 ก็กำหนดให้สอนวิชาประวัติวรรณคดี และมีชื่อเรียกว่า วิชาภาษาไทย 061 และ ภาษาไทย 062 ก็เป็นวิชาที่ไม่เคยได้รับความสนใจ จึงเรียกได้ว่าเป็นวิชาที่ถูกลืมนานแล้ว บทความทางวิชาการงานวิจัยต่าง ๆ บทความ หรือข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับวิชานี้หาได้ยากยิ่ง แม้

การประชุมทางวิชาการที่วัดกันก็ไม่เคยกล่าวถึงการเรียนการสอนในวิชานี้ จึงทำให้ครูที่สอนวิชานี้ต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งมีอุปสรรคมากมาย และค่อนข้างแน่ใจว่า เขาสอนวิชาที่ถูกกลืน

วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศชาติมาก แต่จะมีโรงเรียนสักกี่โรงเรียนที่เห็นความสำคัญในข้อนี้ เพราะถ้าโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นความสำคัญก็ควรจะเหลียวแล และส่งเสริมให้การเรียนการสอนวิชานี้ได้ผลดี หรือเกิดปัญหากับครูผู้สอนน้อยที่สุด

โดยทั่วไปการสอนวิชาภาษาไทย ๐๓๒ ในโรงเรียนต่าง ๆ จะใช้วิธีสอนแบบบรรยาย บางแห่งครูทำเอกสารประกอบการสอน ครูบรรยายให้นักเรียนจดบันทึกด้วยตนเอง ซึ่งประมวลการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๑๘ : ๓๘ - ๔๒) ได้วางแนวสรุปไว้ดังนี้ ให้ครูอาจารย์ใช้การสอนแบบบรรยาย แต่เนื่องจากเนื้อหาวิชามีมาก และเวลาสอนมีน้อย จึงให้ครูแบ่งให้นักเรียนให้ไปทำการค้นคว้าเนื้อหาจากห้องสมุด และนำมาทำรายงาน การอภิปรายจะช่วยประหยัดเวลา ทำให้การเรียนน่าสนใจ นักเรียนก็ได้ความรู้กว้างขวางด้วย แต่ทั้งนี้ครูจะต้องเป็นผู้นำ ผู้สรุป และประเมินผลงานการค้นคว้า ซึ่งมีทั้งรายงานด้วยวาจา และรายงานเขียน

เมื่อครูที่สอนวิชาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ใช้การสอนแบบบรรยาย ให้นักเรียนทำรายงาน ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย และเกิดปฏิกิริยาในทางลบกับวิชานี้ ดังนั้นแทนที่จะเห็นคุณค่า หรือเกิดความคิดที่จะอนุรักษ์วรรณคดีที่เป็นมรดกของชาติ กลับกลายเป็นความคิดที่จะเผาหรือทำลายวรรณคดีนั้น ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งอาจจะมาจากครูผู้สอน และวิธีสอนที่ครูใช้ จึงจำเป็นที่ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้สอนภาษาไทยควรนิยพบปะ มีการเปลี่ยนแปลงวิธีสอน วิธีหนึ่งสมควรคำนึงถึงคือการนำเทคโนโลยีหรือแนวคิดใหม่ ๆ เข้ามาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเพื่อให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร

ในบรรคานวกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป เป็นสิ่งหนึ่งที่ควรแก่การสนใจที่จะนำมาทดลองใช้กับการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย 032 เพราะคุณลักษณะของวิชาที่กล่าวมาแล้วพบว่า เป็นวิชาที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจและความสามารถของตน ซึ่งตรงกับผลของการวิจัยที่เกี่ยวกับบทเรียนสำเร็จรูปที่ วิจิตร ศรีสะอ้าน (วิจิตร ศรีสะอ้าน 2516 : 6) ได้กล่าวไว้ว่า บทเรียนสำเร็จรูปที่สร้างถูกหลักวิชามีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนหลายประการ คือ

1. ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเรียนด้วยตนเอง
2. สามารถสนองความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี เด็กที่เรียนเร็วจะก้าวหน้าไปเร็ว เด็กที่เรียนช้าก็จะเรียนไปตามความสามารถ ไม่จำเป็นต้องเรียนไปพร้อม ๆ กัน
3. ช่วยแบ่งเบาภาระของครูในการสอน ทำให้ครูมีเวลาเตรียมบทเรียนมากขึ้น
4. ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูได้บ้าง โดยลดชั่วโมงสอนของครู และเพิ่มการเรียนตามลำพัง

และจากการศึกษาวิจัยของ เกษม ศรีพงษ์ (เกษม ศรีพงษ์ 2521 : 33) ยังพบว่า ผู้เรียนที่เรียนจากบทเรียนสำเร็จรูปมีทัศนคติที่ดีต่อบทเรียนสำเร็จรูป ซึ่งอาจเรียงลำดับได้ดังนี้

1. บทเรียนสำเร็จรูปช่วยแก้ปัญหาการเรียนไม่ทันเพื่อน	4. 28
2. บทเรียนสำเร็จรูปทำให้มีความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น	4. 20
3. บทเรียนสำเร็จรูปทำให้เรียนรู้ได้กว้างขวาง	4. 18
4. บทเรียนสำเร็จรูปช่วยให้เรียนได้สะดวกรวดเร็วกว่าหนังสือ	
รวมค่า	4. 17

ดังนั้นการเรียนรู้จึงเกิดขึ้นได้ โดยที่ครูไม่จำเป็นต้องสอนด้วยการพูด ทั้งหกทุกอย่าง แต่ครูควรเป็นส่วนหนึ่งที่เชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้ โดยอาศัยบทเรียนสำเร็จรูป เป็นสื่อกลาง เพื่อให้การเรียนรู้การสอนบรรลุตามจุดประสงค์ที่ต้องการ และเพื่อสนองความคิดเห็นของผู้เรียน เป็รื่อง กุญฑ (เป็รื่อง กุญฑ 2515 : 114) กล่าวว่า หากมีการทำบทเรียนสำเร็จรูปให้แพร่หลาย และมีคุณภาพก็แล้ว ย่อมส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนได้อย่างแน่นอน

จากสาเหตุดังกล่าว ทำให้เกิดความสนใจต่อการศึกษาทดลองการใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการสอนวิชาภาษาไทย 032 ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ว่าผลที่ได้จะเป็นอย่างไรเมื่อเปรียบเทียบการสอนวิชาภาษาไทย 032 โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนวิชาภาษาไทย 032 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งจะเปรียบเทียบในด้านของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการเรียนรู้ และทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูป

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อสร้างและทดลองใช้บทเรียนสำเร็จรูปในการสอนวิชาภาษาไทย 032
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาภาษาไทย 032 โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนวิชาภาษาไทย 032 ของหน่วยศึกษานิเทศก์
3. เพื่อเปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนวิชาภาษาไทย 032 โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนวิชาภาษาไทย 032 ของหน่วยศึกษานิเทศก์
4. เพื่อศึกษาทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูปวิชาภาษาไทย 032 ที่สร้างขึ้น
5. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาไทย 032 โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ผลของการศึกษาเรื่องนี้ จะทำให้ได้บทเรียนสำเร็จรูปวิชาภาษาไทย 032 เรื่องวรรณคดีที่แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์
2. เป็นการเสนอแนะการนำบทเรียนสำเร็จรูป ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเองตามความสามารถของตน และยังช่วยแบ่งเบาภาระการสอนของครู มาใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย และเป็นแนวทางที่จะนำบทเรียนสำเร็จรูปมาใช้กับวิชาต่าง ๆ ต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2526 ของโรงเรียนสิงห์บุรี อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี ที่เลือกเรียนวิชาภาษาไทย 032 จำนวน 255 คน
 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนแผนการเรียนภาษา - ฝรั่งเศส ของโรงเรียนสิงห์บุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2526 จำนวน 44 คน โดยแบ่งเป็น
 กลุ่มทดลอง จำนวน 22 คน เรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป
 กลุ่มควบคุม จำนวน 22 คน เรียนโดยการสอนตามแนวการสอนวิชาภาษาไทย 032 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
2. ระยะเวลาในการทดลอง
 กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จะใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 10 คาบ คาบละ 50 นาที
3. เนื้อหาวิชา การวิจัยครั้งนี้ใช้วิชาภาษาไทย 032 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เรื่องวรรณคดีสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

4. ตัวแปร ตัวแปรที่ศึกษามีดังนี้

4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีสอน 2 วิธี คือ

4.1.1 สอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป

4.1.2 สอนตามคู่มือแนวการสอนวิชาภาษาไทย 032 ของ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

4.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.2.2 ความคงทนในการเรียนรู้

4.2.3 ทักษะคตินักเรียนตอบบทเรียนสำเร็จรูป

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความสามารถของนักเรียนที่แสดงออกพฤติกรรมความมุ่งมั่นหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ภายหลังสิ้นสุดการเรียนการสอน ซึ่งสามารถวัดได้จากคะแนนของนักเรียนที่ได้รับ จากการตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย 032 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. ความคงทนในการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถที่จะระลึกได้ถึงสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้ว โดยวัดจากการตอบแบบทดสอบชุดเดียวกัน คือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งจะทดสอบโดยเว้นช่วงเวลา 2 สัปดาห์ หลังจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ครั้งแรก

3. บทเรียนสำเร็จรูป หมายถึง สื่อการเรียนที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และทราบผลของการมีส่วนร่วมในการเรียนทันที

บทเรียนสำเร็จรูปที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นบทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรง (Linear Programming) ประกอบการสอนวิชาภาษาไทย 032 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่องวรรณคดีในสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. การสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป หมายถึง การสอนที่ผู้วิจัยให้กับกลุ่มทดลอง โดยให้กลุ่มทดลองศึกษาจากบทเรียนสำเร็จรูปที่สร้างขึ้น เป็นการศึกษาด้วยตนเองตามความสามารถของแต่ละบุคคล

5. การสอนตามคู่มือแนวการสอนวิชาภาษาไทย 032 หมายถึง การสอนที่จัดทำให้กับกลุ่มควบคุม โดยครูผู้สอนวิชาภาษาไทย 032 ของโรงเรียนสิงห์บุรี จะสอนวิชาภาษาไทย 032 ในเนื้อเรื่องวรรณคดีในสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยใช้จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การเรียนการสอน และการประเมินผล ตามที่กำหนดในคู่มือแนวการสอนวิชาภาษาไทย 032 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ครบทุกอย่างตามที่กำหนดไว้

6. ทักษะ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะแสดงออกมาในลักษณะ

6.1 ทักษะเชิงนิมิต (Positive Attitude) หรือทัศนคติที่ดี ได้แก่ การแสดงออกในลักษณะที่พึงพอใจ เห็นด้วย ชอบ เป็นต้น

6.2 ทักษะเชิงนิเสธ (Negative Attitude) หรือทัศนคติที่ไม่ดี ได้แก่ การแสดงออกในลักษณะที่ไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ชอบ เป็นต้น

6.3 ทักษะแบบกลาง ๆ (Indifferent Attitude) ได้แก่ การแสดงออกในลักษณะเฉย ๆ ไม่ถึงกับชอบหรือเกลียด

7. ทักษะที่ตอบบทเรียนสำเร็จรูป หมายถึง ความรู้สึกของผู้เรียนที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูป วิชาภาษาไทย 032 ทั้งทัศนคติเชิงนิมิต และทัศนคติเชิงนิเสธ เมื่อเรียนจบแล้ว ซึ่งวัดได้จากคะแนนที่นักเรียนตอบแบบสอบถามทัศนคติที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูป ที่เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

สมมติฐานของการศึกษากันกว่า

1. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกับนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือแนวการสอนวิชาภาษาไทย 032
2. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป มีความงอกทนในการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนตามคู่มือแนวการสอนวิชาภาษาไทย 032
3. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป มีทัศนคติที่ดีต่อบทเรียนสำเร็จรูป
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่นักเรียนมีต่อบทเรียนสำเร็จรูป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนสำเร็จรูป
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนสำเร็จรูป แบ่งเป็น
งานวิจัยในประเทศ
งานวิจัยต่างประเทศ
3. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับความคงทนในการเรียนรู้ และทัศนคติต่อ
บทเรียนสำเร็จรูป

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนสำเร็จรูป

บทเรียนสำเร็จรูปเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์ทางการศึกษามาก บทเรียนสำเร็จรูปนี้มีชื่อเรียกกันหลายอย่าง เช่น บทเรียนโปรแกรม หรือใช้ชื่อในภาษาอังกฤษว่า Programmed Learning, Programmed Instruction, Programmed Lesson, Auto Instruction Devices, Self - Teaching Materials, Self - Instruction Teachoniques (กฤษณา วัฒนารงค์ 2525 : 14 - 15 อ้างอิงมาจาก Thomas and Smartout. 1963 : 531)

ความหมายของบทเรียนสำเร็จรูป

เป็รื่อง กุุมุท (เป็รื่อง กุุมุท 2515 : 1) ได้ให้ความหมายของบทเรียนสำเร็จรูปไว้ดังนี้ บทเรียนสำเร็จรูป หมายถึง ลักษณะประสบการณ์ที่จัดวางไว้สำหรับ นำผู้เรียนไปสู่ความสามารถ โดยอาศัยหลักสัมพันธ์ของสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ซึ่งได้พิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิภาพ บทเรียนสำเร็จรูปจึงเป็นเครื่องมือทางการศึกษาอย่างหนึ่ง

ซึ่งสามารถทำให้ผู้เรียนรับรู้ประสบการณ์ที่จัดไว้เป็นอนุกรมไปตามลำดับชั้น ตามที่ผู้จัดทำบทเรียนเชื่อว่าจะทำให้ผู้เรียนไปสู่ขีดความสามารถที่ต้องการให้เกิดขึ้น

อุทัย บุญประเสริฐ (อุทัย บุญประเสริฐ 2517 : 80) ได้กล่าวถึงบทเรียนสำเร็จรูปว่า เป็นผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีที่อำนวยความสะดวกการสอนเป็นอย่างมาก ผู้เรียนที่สามารถเรียนด้วยตนเอง เรียนได้ตามความสนใจ ตามความสามารถ และความถนัด จุดหมายสูงสุดของบทเรียนสำเร็จรูปคือให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ บทเรียนที่สร้างขึ้นเพื่อสนองความสามารถของผู้เรียน

ไพโรจน์ เบาใจ (ไพโรจน์ เบาใจ 2520 : 1) กล่าวว่า บทเรียนสำเร็จรูปเป็นสื่อการสอนอย่างหนึ่งซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง และเรียนได้เร็วหรือช้าตามความสามารถของแต่ละบุคคล โดยผู้เรียนไม่ต้องเสียเวลารอคอยกัน การเรียนนั้นผู้เรียนต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของบทเรียนอย่างเคร่งครัดและด้วยความซื่อสัตย์

เรณา วัฒนามรงค์ (เรณา วัฒนามรงค์ 2521 : 28) ได้สรุปความหมายของบทเรียนสำเร็จรูปว่า เป็นบทเรียนที่มีเนื้อหาแบ่งออกเป็นหน่วยย่อย ๆ ตามลำดับชั้น จากง่ายไปหายาก แต่ละหน่วยจะประกอบด้วยส่วนที่ให้ความรู้แก่ผู้เรียน ให้ฝึกทักษะ การตอบคำถาม และส่วนที่วัดผลผู้เรียนได้รับความรู้ตามจุดมุ่งหมายซึ่งตั้งไว้หรือไม่ ในบทเรียนสำเร็จรูปจะมีคำบอกกำกับไว้เพื่อเสนอให้ผู้เรียนทราบในทันทีว่าคำตอบนั้นถูกหรือผิด จึงถือว่าเป็นบทเรียนที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และเป็นไปตามความสามารถของแต่ละบุคคล

ชม ภูมิภาค (ชม ภูมิภาค 2521 : 11 - 12) กล่าวถึงบทเรียนสำเร็จรูปว่า เป็นการสอนที่แบ่งเนื้อหาเรื่องที่สอนออกเป็นหน่วยย่อย ๆ ต่อเนื่องกันตามลำดับ เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนกำหนดไว้ล่วงหน้า เนื้อหาที่เรียนแบ่งเป็นตอนย่อย ๆ แต่ละตอนเรียกว่า กรอบ (Frame) ซึ่งผู้เรียนจะต้องอ่านและทบทวนทุกกรอบเป็นลำดับต่อเนื่องกันจนจบบทเรียน เมื่อมีการทบทวนแต่ละกรอบ ผู้เรียนจะทราบผลทันทีว่าคำตอบถูกหรือผิด เพราะแต่ละกรอบจะมีคำตอบที่ถูกต้องเฉลยไว้ให้

ชนาทร เจียรกุล (ชนาทร เจียรกุล 2523 : 6 - 7 อ้างอิงมาจาก 1973 : 306) ได้สรุปเกี่ยวกับบทเรียนสำเร็จรูปว่า คือบทเรียนที่นำเอามาใช้ในรูปของ สมุดแบบฝึกหัด ตำราเรียน เครื่องกล หรือเครื่องประคิษฐ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้บรรลุระดับของการกระทำที่ระบุไว้โดย

1. เนื้อหาของบทเรียนถูกจัดแบ่งเป็นขั้นตอนเล็ก ๆ
2. ในแต่ละลำดับขั้นของบทเรียนจะมีคำถามอยู่หนึ่งคำถามหรือมากกว่า และจัดกระทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในทันทีทันใด แม้แต่จะตอบคำถามถูกหรือผิดก็ตาม
3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ก้าวไปตามความสามารถของตนเองไม่ว่าจะเรียนแบบเอกเทศบุคคลหรือเรียนเป็นกลุ่ม

จากความหมายของบทเรียนสำเร็จรูปข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า บทเรียนสำเร็จรูปเป็นบทเรียนที่สร้างขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น ส่งเสริมให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้าเอง และทราบผลของการมีส่วนร่วมในการเรียนนั้น เนื้อหาของบทเรียนจะถูกแบ่งเป็นหน่วยย่อย ๆ เล็ก ๆ เรียกว่า กรอบ ในแต่ละกรอบผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการตอบและทราบผลของการตอบทันที ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความสามารถของตนเอง ไม่มีการจำกัดเวลา ซึ่งสามารถสนองความแตกต่างของแต่ละบุคคลได้

ลักษณะของบทเรียนสำเร็จรูป

พรณี ชูทัย (พรณี ชูทัย 2520 : 27) กล่าวว่า บทเรียนสำเร็จรูปควรมีลักษณะดังนี้

1. บทเรียนแต่ละชุดประกอบด้วยหลาย ๆ กรอบ แต่ละกรอบจะมีข้อมูลที่เกี่ยวกับเรื่องที่จะให้เรียนทีละขั้นตอนเชื่อมโยงกันตลอด การให้ข้อมูลที่ละขั้นตอนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนจำเรื่องราวที่เรียนติดต่อกันโดยไม่ขาดตอน ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้จัดเรียงลำดับไว้เป็นระเบียบต่อเนื่องกันจากง่ายไปหายาก
2. ในการเรียนนั้นได้กำหนดไว้ว่าจะต้องให้นักเรียนเลือกคำตอบได้ถูกต้องมากที่สุด โดยทั่วไปหนึ่งคำตอบในแต่ละกรอบ แต่อาจจะเป็นสี่หรือห้าคำตอบในหนึ่งกรอบก็ได้

นักเรียนจะต้องเป็นผู้ก่อกำหนดคำตอบเอง ตอนแรกของบทเรียนมีลักษณะชี้แนะช่องทางให้ เพื่อให้นักเรียนได้ถูกทดลอง และมีลักษณะที่จะช่วยให้ นักเรียนทำความเข้าใจด้วยตนเอง และการชี้ช่องทางนี้จะค่อย ๆ หายไปในที่สุด

3. บทเรียนแต่ละกรอบมีลักษณะสอนและสอบสลับกันไป โดยที่บทเรียน กรอบกัน ๆ จะมีลักษณะสอน และกรอบต่อไปจะเป็นการทดสอบ หรือบางกรอบอาจเป็น การทดสอบอย่างเดียวกันเนื้อหาเรื่องนั้นเกี่ยวข้องกับข้อความข้างต้น

4. ใ้ผู้เรียนรู้ผลการกระทำอย่างทันทีทันใดว่าคำตอบนั้นถูกหรือผิด จะช่วยให้ การเรียนดีขึ้น และบทเรียนสำเร็จรูปจะต้องพยายามแบ่งเนื้อหาที่จะ เรียนออกเป็นกรอบ เล็ก ๆ ติดต่อกัน เพื่อให้ นักเรียนตอบถูกมากที่สุด

ไฟโรจน์ เบาใจ (ไฟโรจน์ เบาใจ 2520 : 1 - 2) กล่าวถึงลักษณะ ของบทเรียนสำเร็จรูปไว้ดังนี้

1. เป็นความรู้อย่อย ๆ ที่เรียงลำดับเนื้อหาไว้อย่างดี เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียน ไปทีละน้อยจากสิ่งทีู้แล้วไปสู่ความรู้ใหม่ เป็นการสร้างความสนใจของนักเรียน
2. ผู้เรียนต้องปฏิบัติหรือตอบคำถามแต่ละกรอบไปตามที่กำหนดให้
3. ผู้เรียนจะได้ทราบผลการตอบสนองทันที โดยบทเรียนจะมีคำตอบไว้ให้
4. ผู้เรียนมีโอกาสเรียนด้วยตนเองโดยไม่จำกัดเวลา การใช้เวลาในการ ศึกษาบทเรียนขึ้นอยู่กับสติปัญญาและความสามารถของแต่ละบุคคล

ชม ภูมิภาค (ชม ภูมิภาค 2521 : 11 - 12) กล่าวถึงลักษณะบทเรียน สำเร็จรูปว่า เป็นการเรียนการสอนที่แบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วย่อย ๆ และต่อเนื่องกันโดย ลำดับ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายการสอนที่กำหนดเอาไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน เนื้อหา ที่เรียนแบ่งเป็นส่วนย่อย ๆ เล็ก ๆ แต่ละตอนเรียกว่า กรอบ ซึ่งผู้เรียนจะต้องอ่านและ ตอบสนองทุกกรอบ เป็นลำดับต่อเนื่องกันหลายกรอบ จนบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ เมื่อมี การตอบสนองแต่ละกรอบ ผู้เรียนจะทราบผลทันทีว่าถูกหรือผิด หากตอบถูกก็เป็นการย้ำ หากตอบผิดก็จะมีคำตอบที่ถูก ซึ่งจะมีหน้าที่แก้คำตอบที่ผิดนั้นให้ถูก

ชนาทร เจียรกุล (ชนาทร เจียรกุล 2523 : 6 - 7) ได้สรุปลักษณะของบทเรียนสำเร็จรูปของ ฟราย (Fry. 1963 : 2) แซรม (Schramm. 1964 : 2) จากอปส์ (Jacobs. 1966 : 1) เดอ เซคโก (De Cecco. 1968 : 480) รอทแมน และโจนส์ (Rothman and Jones. 1971 : 134 - 135) ไว้ว่า ลักษณะของบทเรียนสำเร็จรูปควรมีดังนี้

1. บัณฑิตมุ่งหมายที่ชัดเจน กล่าวคือ พฤติกรรมขั้นสุดท้ายของนักเรียนจะต้องกำหนดลงไปเพื่อให้นักเรียนได้บรรลุจุดหมายที่วางไว้
2. เนื้อหาของบทเรียนถูกแบ่งออกเป็นหน่วยเล็ก ๆ เรียงลำดับไว้สร้างความสนใจของนักเรียน ซึ่งแต่ละหน่วยเรียกว่า กรอบ
3. นักเรียนต้องแสดงการตอบสนองความรู้ในแต่ละกรอบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเนื้อหาอย่างถ่องแท้
4. การตอบสนองของนักเรียนจะได้รับการเสริมแรง โดยให้ทราบผลการตอบทันที
5. นักเรียนค่อย ๆ เรียนเพิ่มขึ้นทีละขั้น จากสิ่งที่รู้แล้วไปสู่ความรู้ใหม่ ซึ่งบทเรียนได้จัดลำดับไว้ให้
6. ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
7. นักเรียนมีโอกาสเรียนด้วยตนเอง เวลาที่ใช้เรียนจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละคน
8. เนื้อหาบทเรียนได้ผ่านการทดลองใช้แล้ว และนำข้อมูลมาปรับปรุงโดยผู้เขียนบทเรียนสำเร็จรูป

✓ สรุปบทเรียนสำเร็จรูปควรมีลักษณะดังนี้

1. เนื้อหาวิชาจะถูกแบ่งเป็นหน่วยย่อย ๆ เรียกว่า กรอบ ซึ่งแต่ละกรอบจะมีขนาดต่าง ๆ กัน
2. กรอบแต่ละกรอบต้องการให้นักเรียนตอบทันที อาจด้วยการตอบคำถาม หรือเติมคำลงในช่องว่าง เพื่อต้องการทราบว่านักเรียนมีความเข้าใจในบทเรียนหรือไม่เพียงใด

3. นักเรียนจะได้รับการตอบกลับทันทีว่าคำตอบที่คนทำไปนั้นถูกต้องหรือเหมาะสมหรือไม่ ลักษณะเช่นนี้ให้ประโยชน์ในการสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนที่จะเรียนบทเรียนต่อไป

4. บทเรียนแต่ละหน่วยจัดทำขึ้นเป็นหน่วยเล็ก ๆ สัมพันธ์ต่อเนื่องกันตั้งแต่ต้น

จนจบ โดยใช้หลักการให้รางวัลโดยตลอด

5. การสร้างบทเรียนสำเร็จรูปจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายที่แน่นอนจะได้มีหลักการประเมินผลที่ถูกต้อง เพื่อให้ทราบว่าได้ผลตามวัตถุประสงค์ของการหรือไม่

6. การทบทวนหรือทำบทเรียนซ้ำอีกขึ้นอยู่กับการสอนตอบที่จะถูกบันทึกไว้ทุกครั้ง ทำให้ทราบว่านักเรียนมีความรู้มากน้อยเพียงใด ถ้าปรากฏว่านักเรียนตอบผิดมาก แสดงว่าการสอนไม่ได้ผล และเป็นเครื่องบ่งว่าควรมีการปรับปรุงบทเรียนให้มีความคล่องตัวขึ้นด้วย

7. นักเรียนมีอิสระภาพในการเรียนอย่างเต็มที่ โดยสามารถเรียนได้ช้าหรือเร็วตามอัตรากำลัง ความสามารถของแต่ละบุคคล ซึ่งต่างจากการสอนธรรมดาทั่วไป

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป

ชม ภูมิภาค (ชม ภูมิภาค 2521 : 2) ได้สรุปหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในบทเรียนสำเร็จรูปไว้ดังนี้

1. การเกิดขึ้นพร้อมหรือใกล้เคียงกันของสิ่งเร้ากับการตอบสนอง หรือที่เรียกว่า Contiguity ซึ่งเป็นหลักทฤษฎีการเรียนรู้ของ Guthrie โดยเสนอสิ่งเร้าเป็นกรอบเล็ก ๆ แล้วให้นักเรียนตอบสนองทันที

2. การเสริมแรง เมื่อกระทำแล้วรู้ผลทันทีว่าถูกหรือผิด เป็นไปตามหลัก Reinforcement Theory ของ Hull

3. การตอบสนองมาก ผู้เรียนยอมต่อการการตอบสนองมาก ซึ่งเป็นไปตามหลักทฤษฎีการเรียนรู้ของ Skinner คือ Operant Conditioning จึงมีการตอบสนองมากเท่ากับจำนวนกรอบ และการเรียนในเรื่องหนึ่ง ๆ หรือบทหนึ่ง ๆ มีหลายสิบ หรือหลายร้อยกรอบ

4. การดำเนินการสร้างบทเรียน กรอบแรก ๆ จะมีเรื่องสั้นทำให้ฝึกน้อย ส่วนมากนักเรียนจะทำได้ ทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในตนเอง เป็นการสร้างการจูงใจอย่างหนึ่งแล้วเขาจะค่อย ๆ ลดการสั้นลงไปเรื่อย จนในที่สุดไม่มีการสั้น

5. เป็นการประเมินผลการเรียนของตนเองไปด้วย ทำให้รู้ความก้าวหน้าของการเรียนด้วยตนเอง เป็นการสร้างแรงจูงใจได้อย่างหนึ่ง

6. เป็นการยอมรับให้ผู้เรียนเรียนได้ตามจังหวะของตนเอง จะช้าหรือเร็ว ตามความสามารถของแต่ละบุคคล เป็นการนำเอาความแตกต่างของบุคคลเข้ามาใช้ในการเรียนการสอน

7. เป็นการเรียนด้วยการกระทำ ทำให้เข้าใจได้ดีและมีความคงทนในการจำ

8. เป็นการส่งเสริมให้คนรู้จักเรียนด้วยตนเอง อันเป็นกิจกรรมปกติในชีวิต การเรียนของมนุษย์นอกสถานศึกษา

9. การเรียนจะกระทำเมื่อบุคคลนั้นต้องการจะเรียน เมื่อเรียนไปถึงกรอบใดจะหยุดก็ได้ นึกพร้อมและสะดวกมาเรียนต่อเมื่อใดก็ได้

10. เป็นเสมือนผู้สอนประจำตัว ดีกว่าการเรียนเป็นกลุ่มใหญ่

ไพโรจน์ เบาใจ (ไพโรจน์ เบาใจ 2520 : 12) กล่าวถึงหลักจิตวิทยาที่ใช้เป็นพื้นฐานของบทเรียนสำเร็จรูปว่ามีดังนี้

1. ทฤษฎี S - R ของ ธอร์นไคค์ (Thorndike) โดยยึดหลักการเร้า และการตอบสนอง บทเรียนสำเร็จรูปใช้การเร้าโดยการให้ความรู้และมีการตอบสนอง โดยให้ผู้เรียนลงมือกระทำ

ธอร์นไคค์ เชื่อว่าความสำเร็จหรือการตอบสนองที่ถูกต้องจะช่วยให้เกิดการเรียนต่อไป

2. ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) ของ สกินเนอร์ โดยยึดหลักการเสริมแรงเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกำลังใจที่จะเรียนต่อ การเสริมแรงของบทเรียนสำเร็จรูปใช้การเฉลยคำตอบให้ทราบผลว่าถูกหรือผิดทันที

สกินเนอร์ ได้หาวิธีที่จะไม่ให้เกิดการตอบสนองที่ผิดพลาด โดยใช้วิธีให้ความรู้
ต่อเนื่องที่ระดับอย่างละเอียด และ ฮัลล์ (Hull) ได้ให้ความเห็นเสริมสกินเนอร์ว่า
การเสริมแรงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้

ดังนั้นการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป ควรจะคำนึงถึงทฤษฎีทางจิตวิทยาที่สำคัญ เช่น
ทฤษฎีการเรียนรู้ของ สกินเนอร์ ฮอว์นโดล์ และ ฮัลล์ ที่รวมเรียกว่า S - R Theory

คุณลักษณะของบทเรียนสำเร็จรูป

นิพนธ์ สุขปรีดี (นิพนธ์ สุขปรีดี 2519 : 52) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของ
บทเรียนสำเร็จรูปไว้ดังนี้

1. ผู้เรียนสามารถเรียนด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีครูสอน
2. มีเรื่องกระตุ้นให้เกิดกำลังใจในการเรียน เมื่อผู้เรียนได้ทราบคำตอบที่
ทำไป เป็นการกระตุ้นให้อยากเรียนต่อไป
3. ผู้เรียนไม่อาจคอยฟังครูสอน
4. ช่วยลดภาระครูในการสอน
5. บทเรียนสำเร็จรูปสามารถเก็บไว้เป็นตำราอ้างอิงได้
6. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนในที่ที่ขาดครูสอนได้
7. ช่วยให้ผู้สอนได้พ้นจากความจำเจในการสอน
8. ทำให้เนื้อหาวิชาเป็นมาตรฐานทั่วประเทศ
9. ช่วยประหยัดรายจ่ายในกรณีที่ผู้เรียนจำนวนมาก
10. วิชาทุกแขนงสามารถนำมาทำบทเรียนได้
11. เป็นการเพิ่มความเสมอภาคทางการศึกษา ผู้เรียนไม่ว่าจะอยู่ที่ใดทั่วประเทศ
ก็สามารถที่จะเรียนจากบทเรียนสำเร็จรูปได้
12. ผู้เรียนจะเรียนที่ใดก็ได้ไม่จำกัดว่าต้องเป็นห้องเรียน
13. ผู้เรียนจะเรียนเมื่อใดก็ได้ตามความพอใจไม่ต้องรอคอยผู้อื่น

ชนิดของบทเรียนสำเร็จรูป

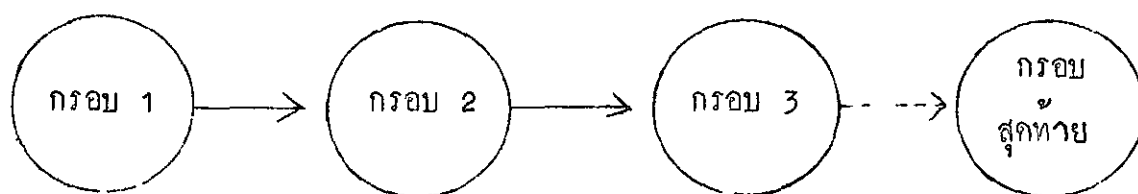
เคื่อนใจ ทองสำริก (เคื่อนใจ ทองสำริก 2515 : 7 - 8) ักแบ่ง
บทเรียนสำเร็จรูปที่ใช้อยู่โดยทั่วไปออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. บทเรียนสำเร็จรูปชนิดที่นำมาใช้กับเครื่องสอน (Teaching Machine Program)

2. บทเรียนสำเร็จรูปชนิดที่ให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีเครื่องช่วย
และมีลักษณะเป็นบทเรียนหรือหนังสือ (Programmed Text book)

วิจิตร ศรีสะอ้าน และไพโรจน์ เบาใจ (วิจิตร ศรีสะอ้าน 2515 : 104 -
105 ไพโรจน์ เบาใจ 2520 : 3 - 8) ักแบ่งบทเรียนสำเร็จรูปตามเทคนิค
การเขียนบทเรียน ออกเป็น 2 แบบ คือ

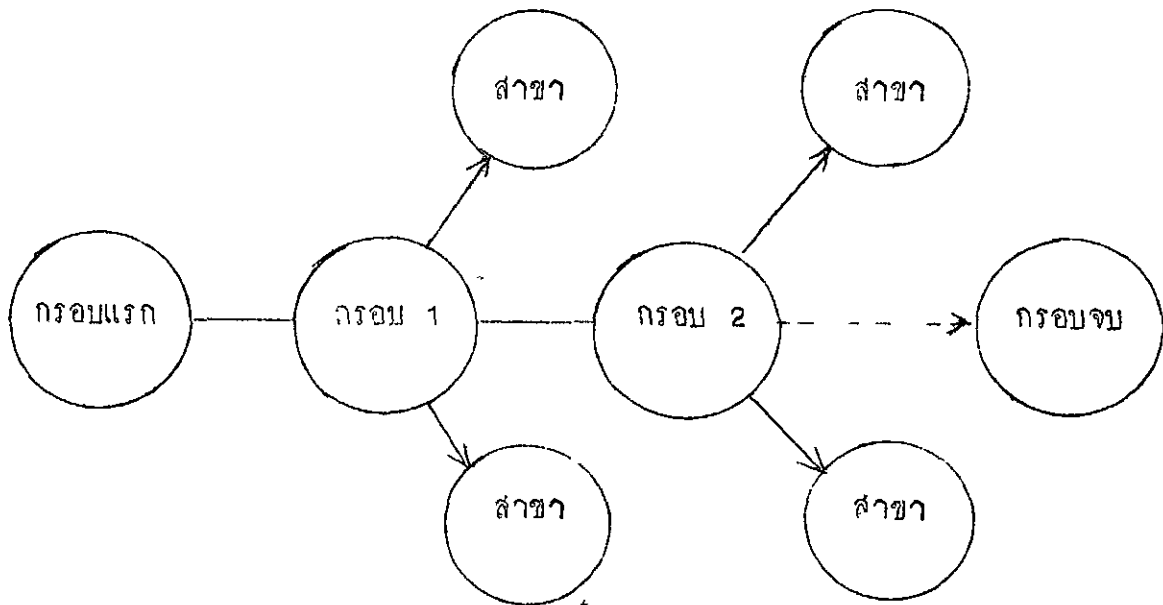
1. บทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรง (Linear Programmed) คือ บทเรียน
ที่จัดเรียงขึ้นเป็นหน่วยย่อย ๆ ของบทเรียนตั้งแต่ง่ายไปหายาก ผู้เรียนจะต้องเริ่มต้นจาก
หน่วยแรกแล้วก้าวไปตามลำดับ จนกระทั่งถึงหน่วยย่อยสุดท้ายของบทเรียน จะข้ามหน่วยใด
หน่วยหนึ่งของบทเรียนไปไม่ได้ สิ่งทีเรียนจากหน่วยแรก ๆ จะเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียน
หน่วยถัดไป การแบ่งบทเรียนออกเป็นหน่วยย่อยก็เพื่อหลีกเลี่ยงการผิดพลาดในการเรียน
การตอบสนองของผู้เรียนมักจะใช้วิธีให้คำตอบประเภทถูกผิด หรือให้เติมลงในช่องว่างโดย
ให้ผู้เรียนตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบในหน่วยย่อยถัดไป ซึ่งจะมีลักษณะตามแผนผัง
ดังนี้

2. บทเรียนสำเร็จรูปแบบสาขา หรือแบบจกลำดับ (Branching Programmed)
การสร้างบทเรียนชนิดนี้ จักให้มีการเรียงลำดับข้อความย่อยโดยอาศัยคำตอบของผู้เรียน
เป็นเกณฑ์ ถ้าผู้เรียนตอบคำถามของข้อความย่อย ๆ ที่เป็นหลักของบทเรียนได้ถูกต้อง

ผู้เรียนอาจถูกสั่งให้ข้ามหน่วยย่อยใดจำนวนหนึ่ง แต่ถ้าผู้เรียนตอบคำถามไม่ถูกต้อง ก็ถูกสั่งให้ศึกษาข้อความย่อยต่าง ๆ เพิ่มเติมก่อนที่จะก้าวหน้าต่อไป บทเรียนประเภทนี้บางทีเรียกว่า Serambled Book เพราะผู้เรียนจะต้องพยายามทำตามคำสั่งที่ปรากฏในแต่ละกรอบ การเรียนจะไม่คำนึงตามลำดับขั้นตั้งแต่กรอบแรกจนถึงกรอบสุดท้ายอย่างบทเรียนประเภทแรก ผู้เรียนจะต้องย้อนไปย้อนมาในหน้าต่าง ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการตอบคำถามที่ถูกต้องของผู้เรียน

บทเรียนสำเร็จรูปแบบสาขา จะมีลักษณะตามแผนผังต่อไปนี้

ชม ภูมิภาค (ชม ภูมิภาค 2521 : 13 - 14) แบ่งบทเรียนสำเร็จรูปแบบออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. บทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรง นักเรียนจะเรียนตามลำดับ กรอบที่ 1 2 3 ไปเรื่อย ๆ เหมือนกันทุกคน ส่วนมากนักเรียนจะต้องตอบสนองโดยการสร้างคำตอบ ในระยะหลังใช้ทั้งแบบสร้างคำตอบและแบบเลือกตอบ ซึ่งถ้าเป็นแบบเลือกตอบนี้คำตอบถูกจะทำหน้าที่เป็นเครื่องชี้แนะ เป็นประเภทที่เรียกว่า Responses - Centered

คือแต่ละกรอบจะเสนอเนื้อหาเท่าที่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการตอบสนองที่ถูกต้อง และให้มีการเสริมแรงตรงแก่การตอบสนองแต่ละอัน

2. บทเรียนสำเร็จรูปแบบแยกแขนง (Branching Program) บทเรียนแบบนี้นักเรียนจะทำได้เรื่อย ๆ จนกว่าเขาจะผิด เมื่อทำผิดก็ถูกแยกออกไปเพื่อหาค้นหรือซ่อมเสริมแก้ไข เทคนิคการเขียนบทเรียนแบบนี้ที่รู้จักกันโดยทั่วไปคือของ คราวเคอร์ (Crowder, 1960) เขาเรียกบทเรียนของเขาว่า Intrinsic Programming มีลักษณะเป็นกรอบยาวหรือใหญ่ เมื่อนักเรียนอ่านจบก็จะเลือกคำตอบซึ่งมี 3 ตัวเลือก ตัวเลือกแต่ละตัวจะบอกหน้าที่นักเรียนจะต้องเปิดไป ถ้านักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องจะบอกว่าถูก และเสนอเรื่องใหม่เพิ่มเติมให้

3. คู่มือประกอบการเรียนด้วยตนเอง (Adjunct Auto Instruction) เป็นความคิดของ เพรสซีบี ที่ว่าบทเรียนแต่ละบทในตำราเรียนตอนท้ายบทควรมีแบบสอบถาม โดยเฉพาะบทเรียนที่มีเนื้อหายาก และเขาได้เสนอแนะการเขียนตำราว่า จะต้องแจ้งหลักการล่วงหน้าในแต่ละบท แล้วจึงให้รายละเอียด

ดังนั้นการแบ่งชนิดของบทเรียนสำเร็จรูปออกเป็น 2 แบบ หรือ 3 แบบ แล้วแต่ผู้สร้างบทเรียนนั้น สำหรับบทเรียนสำเร็จรูปที่นิยมสร้างมีอยู่ 2 แบบ คือ

1. บทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรง พัฒนามาจากผลงานของสกินเนอร์ มีลักษณะดังนี้

- 1.1 มีหน่วยเนื้อหาเล็ก ๆ
- 1.2 ให้นักเรียนตอบคำถามสั้น ๆ
- 1.3 ใช้ขั้นเล็ก ๆ ง่าย ๆ ในการให้ความรู้
- 1.4 จัดเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก ผู้เรียนจะเรียนตามลำดับ

2. บทเรียนสำเร็จรูปแบบสาขา พัฒนาจากผลงานของคราวเคอร์ มีลักษณะดังนี้

- 2.1 จัดเรียงลำดับเนื้อหา โดยอาศัยคำตอบของผู้เรียนเป็นเกณฑ์

2.2 ผู้เรียนอาจข้ามไม่ต้องเรียนบางตอน เมื่อสามารถตอบปัญหาได้ถูกต้อง แต่ถาตอบปัญหาก็จะตองเรียนรู้ความตอนนั้นเพิ่มเติมจากกรอบปัญหาที่กำหนดไว้เป็นพิเศษ

2.3 กรอบปัญหาประกอบด้วยกรอบ 2 ประเภท คือ กรอบยื่น ซึ่งต้องการสอนเนื้อหา นั้น และกรอบสาขา คือ กรอบพิเศษเพื่ออธิบายข้อความที่เป็นปัญหาเพิ่มเติม

การสร้างบทเรียนสำเร็จรูป

การสร้างบทเรียนสำเร็จรูป จะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ของการสร้าง ซึ่งเป็เรื่อง กฎ (เป็เรื่อง กฎ 2518 : 2 - 7) ได้เสนอลำดับขั้นในการเขียนบทเรียนสำเร็จรูปไว้ 3 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นวางแผนทางวิชาการ แบ่งเป็น

1.1 กำหนดเนื้อหาวิชาและลำดับขั้น

1.2 ตั้งจุดมุ่งหมายของเนื้อหาวิชา ซึ่งแบ่งเป็นจุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

1.3 วิเคราะห์เนื้อหาเพื่อแยกเนื้อหาให้ละเอียดแล้วเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก

1.4 สร้างแบบทดสอบเพื่อนำไปใช้

2. ขั้นดำเนินการเขียน

2.1 การเขียนกรอบสอบ (Criterion Frame)

2.2 การเขียนกรอบสอน และกรอบฝึก (Teaching Frame, Practice Frame)

2.3 นำออกทดลองใช้เป็นรายบุคคล แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.4 นำออกทดลองกับกลุ่มย่อย แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.5 นำออกทดลองใช้กับห้องเรียนจริง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เข้ากับ

มาตรฐาน

3. ขั้นการใช้ผลิตผล คือ นำบทเรียนสำเร็จรูปที่ทดลองตามขบวนการมาใช้กับผู้เรียนต่อไป

เปรี๊ยะ กุมุท (เปรี๊ยะ กุมุท 2519 : 12 - 38) ยังได้เสนอแนะวิธีการ
สร้างบทเรียนสำเร็จรูปไว้ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร เพื่อให้ทราบว่า จะต้องสอนอะไรบ้าง เนื้อหาที่จะสอน
เป็นอย่างไร ระบุกับไหน ประมวลการสอนก็อาจช่วยให้ทราบถึงระดับการสอน เวลา
ที่ใช้อาจกำหนดความลึกและขอบข่ายของเนื้อหาได้ และผู้สร้างบทเรียนยังต้องศึกษา
เพิ่มเติมจากคู่มือครู หรือบันทึกการสอนของครู แบบฝึกหัดต่าง ๆ สำหรับนักเรียน หรือ
อาจสัมภาษณ์ผู้รู้ ซึ่งจะช่วยให้เกิดแนวความคิดในการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป
2. กำหนดจุดมุ่งหมาย การสร้างบทเรียนสำเร็จรูปต้องสร้างให้สนองความต้องการ
ของผู้เรียน การตั้งจุดมุ่งหมายของบทเรียนจึงต้องตั้งให้เหมาะสมกับความสามารถของ
ผู้เรียน ผู้สร้างบทเรียนสำเร็จรูปต้องพยายามแจกแจงจุดมุ่งหมายให้เป็นจุดมุ่งหมายเชิง
พฤติกรรม ซึ่งสามารถสังเกตและวัดได้
3. การวางขอบเขตของงาน คือ การวางเค้าโครงเรื่อง มีประโยชน์ในการ
สร้างบทเรียนมาก เพราะจะช่วยให้ทราบลำดับเรื่องราวก่อนหลัง และป้องกันการหลงลืม
เรื่องราวบางตอนไป
4. การเขียนบทเรียนสำเร็จรูป กรอบของบทเรียนควรมีลักษณะดังนี้
 - 4.1 เขียนเนื้อหาเป็นหน่วยย่อยเล็ก ๆ แต่ละหน่วยย่อยทำให้เกิดความรู้
ความเข้าใจในหน่วยถัดไป
 - 4.2 มีเนื้อหาและคำอธิบายที่ดึงดูดความสนใจของนักเรียน
 - 4.3 ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกผลมากที่สุดเท่าที่จะมากได้
 - 4.4 การเขียนเนื้อหาแต่ละกรอบ ควรให้พาดพิงถึงกรอบที่ผู้เรียนได้ศึกษา
มาก่อนแล้วด้วย เพื่อเป็นการทบทวนสิ่งที่เรียนไปแล้วในตัว
 - 4.5 ให้ทราบคำตอบที่ถูกต้อง เป็นการเสริมแรงเนื้อหาของบทเรียน
แต่ละกรอบต้องเขียนคำถามที่ชัดเจน ถูกต้องตามหลักภาษาและการใช้ภาษา หากจะใช้
คำศัพท์ ควรเป็นคำที่เหมาะสมกับพื้นฐานและอายุของผู้เรียน เนื้อหาที่ถูกต้องตามหลักวิชา

และมีความต่อเนื่องกันในแต่ละกรอบ กรอบแต่ละกรอบอาจไม่ต้องการคำตอบก็ได้ เช่น กรอบแนะนำบทเรียน วิธีทำบทเรียน เป็นต้น

นิพนธ์ ศุขปริที (นิพนธ์ ศุขปริที 2519 : 67 - 79) ได้สรุปขั้นตอนของการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปไว้ดังนี้

1. ตั้งจุดมุ่งหมายของบทเรียน
2. วิเคราะห์ภารกิจ
3. จัดทำข้อสอบ
4. จัดลำดับการเรียนรู้
5. การเลือกสื่อ
6. ลงมือเขียน
7. ทดลองกับบุคคล แบ่งออกได้ดังนี้
 - 7.1 ทดลองเป็นรายบุคคล
 - 7.2 ทดลองเป็นกลุ่มย่อย
 - 7.3 นำไปใช้
8. วิเคราะห์ผลการทดลอง แล้วปรับแต่งบทเรียนให้ดีขึ้นนำไปใช้
9. สร้างบทเรียนจำนวนมาก เพื่อใช้ในงานทั่วไป

สกินเนอร์ (Skinner, 1954 : 86 - 97) ได้ให้คำแนะนำในการเขียนบทเรียนสำเร็จรูปไว้ดังนี้

1. ให้การเสริมแรงทันทีที่ผู้เรียนตอบสนองทุกครั้ง
2. การเรียนรู้เป็นแบบให้ผู้เรียนตอบสนองอย่างเห็นได้ชัด
3. ให้ผู้เรียนมีโอกาสตอบถูกมากที่สุด เพราะการตอบผิดจะทำให้ผู้เรียนเบื่อและขาดความมั่นใจในตนเอง
4. เนื้อหาแบ่งออกเป็นหน่วยเล็ก ๆ เรียงตามลำดับ ผู้เรียนจะได้เรียนต่อกันไปเรื่อย ๆ ทีละขั้น

5. ค่อย ๆ ซักคำต่าง ๆ ที่ช่วยให้นักเรียนเกาคำตอบได้ให้หมดไป เพราะถ้าผู้เรียนเกาไถ้ก็จะไม่เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

6. ควบคุมตัวแปรต่าง ๆ ให้คงที่ เว้นแต่ตัวแปรที่จะเป็นสิ่งที่เราให้ผู้เรียนตอบสนอง เท่านั้น

7. พยายามให้ผู้เรียนเห็นความแตกต่างของ เนื้อหาอย่างชัดเจน

8. ผู้เรียนต้องเขียนคำตอบของตัวเองลงในบทเรียน

ฟราย (Fry. 1963 : 38 - 41) ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างบทเรียนสำเร็จรูป ควรจะต้องพิจารณาในเรื่องต่อไปนี้

1. ตัวผู้เรียน จะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตัวผู้เรียน เช่น อายุ พื้นฐานทางสังคม ความสามารถทางการเรียน ประสบการณ์เดิม ระดับการศึกษา และความต้องการของผู้เรียน

2. ผลที่ต้องการ ผู้สร้างจะต้องเริ่มต้นด้วยการเขียนวัตถุประสงค์ในการสอนก่อนว่าต้องการให้ผู้เรียนรู้อะไร บทเรียนจะต้องไม่สอนนอกเหนือวัตถุประสงค์

3. เนื้อหาวิชาควรเขียนขอบเขต และโครงสร้างของเนื้อหาวิชาอย่างคร่าว ๆ ก่อน จากนั้นจึงแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วนย่อย ๆ เพื่อจะได้นำบทเรียนมาเขียนเป็นกรอบตามลำดับ

4. วิธีสอน ก่อนจัดทำบทเรียนจะต้องพิจารณาว่ามีวิธีสอนอื่น ๆ อีกกว่าการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปหรือไม่ จะใช้บทเรียนที่สอนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล หรือจะใช้บทเรียนเพื่อซ่อมเสริม หรือเพื่อจุดประสงค์อื่น สิ่งเหล่านี้ควรพิจารณาก่อนสร้างบทเรียน

5. ค่าใช้จ่าย การพิจารณาว่าสิ้นเปลืองมากน้อยเพียงใด และคุ้มค่ากันหรือไม่

6. แบบของบทเรียนสำเร็จรูป การพิจารณาว่าจะสร้างบทเรียนชนิดใดถึงจะเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ตัวผู้เรียน และวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

สโตลูว์ (Stolurrow. 1961 : 58 - 102) ได้เสนอแนะเทคนิคการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปไว้ ดังนี้

1. ตั้งต้นจากจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน
 2. จัดกระทำให้น้เนื้อหาที่เรียนกระจายออกไปในรูปของสิ่งเร้า และการ
ตอบสนองอย่างละเอียด
 3. ต้องให้การตอบสนอง กระทำได้โดยง่าย
 4. การจัดกระทำอธิบาย นำเข้าสู่ปัญหาการเรียนรู้เรื่องใหม่อย่างชัดเจนไม่ทำให้
ผู้อื่นไขว้เขว
 5. สร้างแนวความคิดเฉพาะเรื่องหลายแง่หลายมุม
 6. ใช้คำอธิบายแบบส่วนรวม
 7. มีการชี้แนะควบคู่กับการตอบสนอง
 8. เนื้อหาวิชาจะต้องเรียงลำดับ และต่อเนื่องกันโดยตลอด
 9. มีการทบทวนอยู่เสมอ
 10. แบ่งขั้นตอนของเนื้อหาออกเป็นขั้นย่อย ๆ
 11. สร้างความคิดรวบยอดตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน โดยอาศัย
การชักนำของบทเรียนแต่ละกรอบปัญหา และนำเข้าสู่ปัญหาใหม่
 12. สร้างข่ายความสัมพันธ์ต่อเนื่องระหว่างกรอบปัญหา และนำไปสู่ปัญหาใหม่
 13. ลดการชี้แนะ และการนำทางออกไปทีละน้อยจนกว่าจะหมดโดยสิ้นเชิง
 14. ใช้วิธีการหาเหตุผลเพื่อสรุปความคิดรวบยอด
 15. ขั้นตอนในบทเรียนจะต้อง เริ่มจากส่วนรวมไปหาส่วนย่อย
- แลมบ์ (Lamb. 1967 : 60) กล่าวถึงการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปไว้ดังนี้
1. วางจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของบทเรียน และแบบทดสอบครั้งสุดท้าย
จะต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
 2. พิจารณาความรู้ซึ่งจะใช้เป็นพื้นฐานในการเรียน และกำหนดออกมาในรูป
ของพฤติกรรม
 3. เขียนกรอบ

4. เลือกผู้เรียนจากกลุ่มตัวอย่าง 1 คน ทำแบบทดสอบก่อนเรียน แล้วให้ผู้เรียน บทเรียนสำเร็จรูป เพื่อเรียนจบให้ทำแบบทดสอบภายหลังการเรียน ขณะที่ผู้เรียนทำแบบ ทดสอบ และเรียนบทเรียนสำเร็จรูปนี้ ผู้สร้างบทเรียนจะต้องสังเกตข้อผิดพลาดที่ผู้เรียนทำใน บทเรียนสำเร็จรูปและในแบบทดสอบ

5. การแก้ไขบทเรียนแล้วเขียนใหม่
6. กระทำซ้ำในข้อ 4 และ 5 จนกว่าจะเป็นที่พอใจ
7. ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
8. ทดลองทำซ้ำในข้อ 4 5 6 และ 7 จนกว่าจะได้บทเรียนที่ดี

นอกจากนั้น วิททิช และชูลเลอร์ (Wittich and Schuller. 1967 : 513) ยังได้เสนอหลักการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปไว้ดังนี้

1. แต่ละกรอบปัญหานั้นเสนอเนื้อหาเฉพาะเรื่อง เฉพาะสิ่งอย่างชัดเจน มี คำถาม หรือคำสั่งให้นักเรียนตอบสนองต่อเรื่องนั้นโดยตรง
 2. ต้องมีการแจ้งผลการตอบสนองทันที เพื่อเป็นการเสริมแรงในกรณีที่เด็ก ทาผิดก็ให้โอกาสเด็กแก้ตัว และปรับปรุงการตอบสนองของตนจนกว่าจะถูก
 3. เด็กแต่ละคนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองตามเอ็กทิภาพ และเป็นอิสระจาก คนอื่น
 4. ต้องมีการจัดลำดับการเรียนตามตรรกศาสตร์จากง่ายไปหายาก
 5. เด็กต้องแสดงการตอบสนองตอบบทเรียนอย่างมั่นคง สม่าเสมอ
- ขอสรุปการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปด้วยขั้นตอนการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปของ ไพโรจน์ เบาใจ (ไพโรจน์ เบาใจ 2520 : 9) ซึ่งกำหนดไว้ดังนี้

1. ชี้นำวางแผนทางวิชาการ
 - 1.1 กำหนดเนื้อหาวิชาและระดับชั้น
 - 1.2 ตั้งจุดมุ่งหมาย
 - 1.3 วิเคราะห์เนื้อหา
 - 1.4 สร้างแบบทดสอบ

2. ขั้นตอนการเขียน

2.1 เขียนกรอบสอบ

2.2 เขียนกรอบสอน

2.3 นำออกทดลองใช้เป็นรายบุคคล

2.4 นำออกทดลองใช้ในกลุ่มเล็ก

2.5 นำออกทดลองใช้กับห้องเรียน

3. ขั้นตอนการได้ผลผลิต นำออกใช้ และปรับปรุงเพิ่มเติม

การตัดสินคุณภาพของบทเรียนสำเร็จรูป

ร่วมศักดิ์ แก้วปลั่ง (ร่วมศักดิ์ แก้วปลั่ง 2522 : 104 – 107) กล่าวว่า ปัญหาใหญ่ของผู้เขียนบทเรียนสำเร็จรูป คือ การตัดสินคุณภาพของบทเรียนนั้น ดังนั้นการตัดสินคุณภาพควรจะได้คำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. เนื้อหาวิชา ความถูกต้องของเนื้อหาวิชาที่นำมาทำบทเรียนสำเร็จรูป มีความสำคัญไม่น้อยกว่าความถูกต้องของแบบเรียนทั่วไป เนื้อหาที่จะนำมาสร้างบทเรียนสำเร็จรูปจะต้องเป็นเรื่องที่สมบูรณ์ในตนเอง และเนื้อหาโดยทั่วไปสามารถสนองตอบได้อย่างง่ายที่สุด และการตัดสินว่าบทเรียนสำเร็จรูปนั้นมีคุณภาพหรือไม่ จะต้องมีการทบทวนเป็นอย่างดี และควรมีชื่อเสียงของผู้สร้างบทเรียนสำเร็จรูปบางคนก็เป็นหลักประกันคุณภาพของบทเรียนได้ประการหนึ่ง

2. ข้อเท็จจริงที่สัมพันธ์กับบทเรียนสำเร็จรูป ผู้ใช้บทเรียนควรใส่ใจเกี่ยวกับลักษณะของบทเรียน ไม่ใช่ดูเฉพาะเนื้อหาอย่างเดียว ผู้พิมพ์และผู้เขียนบทเรียนสำเร็จรูป ต้องมีการทดสอบหาอัตราการดำนิคของข้อสอบแต่ละตอน ชนิดของการตอบสนอง และจำนวนที่แตกสาขาของบทเรียนสำเร็จรูปนั้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยประเมินค่าของบทเรียนสำเร็จรูปได้เป็นอย่างดี

3. ท้องทดลองใช้บทเรียนสำเร็จรูปก่อนนำไปใช้จริง เป็นหลักเบื้องต้นของการทำบทเรียนสำเร็จรูป คือ ท้องทดสอบบทเรียนกับนักเรียนก่อน โดยเลือกนักเรียนที่อยู่ในระดับความรู้ตรงกับบทเรียน หลังจากทดสอบขั้นแรกแล้วจะนำบทเรียนมาวิเคราะห์

การตอบสนองของนักเรียน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อทดลองต่อไป การทดลองให้ได้ผล
ควรจะทดลองกับนักเรียนเป็นชั้น ๆ คือ ชั้นแรกทดลองกับนักเรียน 2 หรือ 3 คน เพื่อ
ทดสอบความเชื่อมั่นของบทเรียนแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ต่อจากนั้นทดลองกับ
นักเรียนกลุ่มเล็ก แก้ไขอีกครั้งหนึ่ง ต่อมาจึงควรทดลองภาคสนามกับนักเรียนจำนวนมาก ๆ

4. การตรวจสอบบทเรียนสำเร็จรูป ควรตรวจสอบความเที่ยงตรงของบทเรียน
เช่น บทเรียนที่ควรป้องกันประกอบหลายอย่าง เช่น มีลักษณะย่อ ไม่เป็นเยื่อ และไม่
จำเป็นต้องง่ายเสมอไป กรอบที่ควรสั้นแต่ได้ใจความ และไม่คลุมเครือ ปัญหาที่ถามให้
นักเรียนตอบต้องชัดเจนและสามารถตอบได้โดยอาศัยความรู้จากบทเรียน ความต้องการ
สำหรับสิ่งที่ตอบสนอง คือ ต้องได้ความหมายอย่างสมบูรณ์และเกี่ยวข้องกับสำคัญของ
กรอบ เครื่องหมายที่ควรเป็นแบบธรรมดา บทเรียนที่ดีมักจะให้การสนองตอบที่ไม่ซ้ำ
กันมากเกินไป นักเรียนควรเข้าใจรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับกรอบ
แต่ละกรอบ บทเรียนสำเร็จรูปที่ดีจะไม่ทำให้นักเรียนสนองตอบด้วยการเดา หรือมีความรู้
ในการสนองตอบแบบครึ่ง ๆ กลาง ๆ

5. ระวังความสนใจ บทเรียนสำเร็จรูปอาจทำให้น่าเบื่อหรือน่าสนใจได้ขึ้นอยู่กับ
ทักษะของผู้เขียน และคุณลักษณะของเนื้อหาวิชา เป็นที่ยอมรับกันว่าบทเรียนสำเร็จรูปที่
แท้จริงมีความน่าสนใจมากกว่าตำราเรียนเพราะเป็นของใหม่ ไม่เหมือนหนังสือเรียน
ทั่วไป บทเรียนสำเร็จรูปที่ทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่ายมากกว่าบทเรียนปกติคือบทเรียน
สำเร็จรูปที่ยังไม่ดีพอ

องค์ประกอบที่ผู้เขียนและผู้ใช้บทเรียนสำเร็จรูปจะต้องพิจารณาคือ บทเรียน
สำเร็จรูปควรมีลักษณะน่าอ่าน คาบึงถึงรูปแบบของบทเรียน ความสวยงามมีอิทธิพลต่อ
การอ่าน และองค์ประกอบเหล่านี้ย่อมมีอิทธิพลต่อการชักชวนความสนใจของเด็กด้วย

ดังนั้นสิ่งที่จะช่วยในการตัดสินบทเรียนสำเร็จรูป ควรมีดังนี้

1. เนื้อเรื่อง

คลุมเนื้อหาทั้งหมด (ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

ความคิดเห็นของผู้บริหาร และผู้สอน

ชื่อเสียงของผู้แต่ง

ชื่อเสียงของผู้พิมพ์

ความน่าอ่านของบทเรียน

2. เทคนิคในการทำบทเรียนสำเร็จรูป

ความก้าวหน้าทางตรรกวิทยา

ความรู้สึกรู้สึกหรือทัศนคติของนักเรียนต่อบทเรียนสำเร็จรูป

อัตราการทำผิดของนักเรียน

ระดับความอดทนและความเบื่อหน่ายบทเรียนของนักเรียน

หลักฐานที่แสดงว่ามีการทดลองและมีการทบทวน

การสนองตอบจะต้องมีความหมาย

ขนาดของบทเรียน

การแยกสาขา

วิธีเขียนของผู้ทำบทเรียนสำเร็จรูป

รูปแบบของบทเรียนที่ให้ความสะดวกและความพอใจแก่ผู้เรียน

แบบการตอบสนอง

การบอกหรือการชี้แนะของบทเรียน

3. ผลที่ได้รับ

หลักฐานจากการเรียนของนักเรียน

หลักฐานว่าการทดลองภาคสนาม

หลักและวิธีการวัดผลการเรียน

ชนิดของนักเรียนที่ใช้การทดลองภาคสนามของบทเรียนสำเร็จรูป

ชื่อเสียงของนักวิชาการที่ทำการทดลองภาคสนาม

เป็นที่ยอมรับของบุคคลในโรงเรียนและนักเรียน

4. ประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูป

ราคา

5. การได้ผลตอบรับในทันที เมื่อผู้เรียนได้รับการตอบสนองสิ่งเร้าแล้ว บทเรียนก็จะบอกทันทีว่าทำนั้นถูกหรือผิด การตอบคำถามจะรู้ได้ทันทีเมื่อผู้เรียนได้ตอบคำถามด้วยตัวเองไปแล้ว ตามทฤษฎีการเสริมแรงผู้เรียนควรได้รับการโต้ตอบทันที แต่ละขั้นจะทำให้ผู้เรียนทราบว่าทำผิดหรือถูกมากแค่ไหน การได้ตรวจเช็คจะทำให้ผู้เรียนแก้ไขความผิดได้ทันที ซึ่งถือว่าเป็นการเรียนรู้ไปด้วยในตัว ไม่ใช่เก็บความผิดพลาดนั้นต่อไปเรื่อย ๆ

6. อัตราการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ครูมีโอกาสทราบได้ว่านักเรียนของตนมีความสามารถในการเรียนอย่างไร โดยดูจากอัตราการเรียนของนักเรียน ถ้าการเรียนในแต่ละวิชาใช้เวลาต่างกันก็ทราบได้ทันทีว่าผู้เรียนเก่งในวิชาใด อ่อนวิชาใด จะทำให้แก้ไขได้ บทเรียนสำเร็จรูปจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนนานเท่าไรก็ได้ จึงทำให้เห็นชัดเจนว่า บทเรียนสำเร็จรูปช่วยลดปัญหาเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ เพราะไม่กำหนดเวลาให้ผู้เรียนแต่ละคนศึกษาบทเรียน

7. การวัดผลที่แน่นอน การใช้บทเรียนสำเร็จรูปในการสอนมีส่วนช่วยให้ครูผู้สอนสามารถวัดผลได้อย่างแน่นอน 2 ประการ คือ

7.1 นักเรียนที่ศึกษาบทเรียนมีการทดสอบย่อยขณะเรียน ถ้าปรากฏว่านักเรียนทำข้อสอบย่อยผิดมากกว่าปกติ หมายความว่าบทเรียนนั้นยังไม่ถูกต้อง ครูควรจะได้แก้ไขให้ถูกต้อง เพื่อให้ให้นักเรียนผิดน้อยที่สุด

7.2 เป็นการวัดผลความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน โดยใช้แบบทดสอบก่อน - หลังการเรียน การใช้แบบทดสอบจะเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนช่วยเหลือผู้เรียนให้ก้าวหน้าไปตามความสามารถ เพราะการวัดผลจะทำให้ทราบความสามารถของผู้เรียนได้อย่างดี

บทบาทของบทเรียนสำเร็จรูปที่มีต่อการเรียนการสอน

วิจิตร ศรีสะอาน (วิจิตร ศรีสะอาน 2514 : 41) กล่าวว่า บทเรียนสำเร็จรูปที่สร้างถูกหลักวิชา จะมีประโยชน์หลายประการ คือ

1. ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเรียนด้วยตนเองตามอัตราความสามารถของตน
2. ส่งความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี เด็กเรียนเร็วก็ก้าวหน้าไปเร็ว เด็กเรียนช้าก็ก้าวหน้าไปช้าตามความสามารถ
3. ช่วยแบ่งเบาภาระของครูในการสอนข้อเท็จจริงต่าง ๆ ทำให้ครูมีเวลาเตรียมบทเรียนที่ต้องทบทวนความคิดสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น
4. อาจช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูได้บ้าง โดยการช่วยลดอัตราการสอนและเพิ่มชั่วโมงเรียนตามลำพังของนักเรียน
5. ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายในการเรียน เพราะผู้เรียนจะได้เรียนเป็นขั้นตอน และได้ทราบผลการเรียนทุกขั้นตอน เพื่อทำให้เกิดแรงกระตุ้น
6. ผู้เรียนตอบผิดก็ไม่มีผู้เยาะเย้ย เพราะไม่มีผู้อื่นเห็น เมื่อผิดแล้วสามารถแก้ความเข้าใจของคนได้ทันที
7. เป็นวิธีการแก้ปัญหาการศึกษาในปัจจุบันที่นิยมทำงานเป็นกลุ่ม และสนใจเนื้อหาวิชาน้อยไป
8. เพื่อใช้ทดแทน คุรุบางคนใช้บทเรียนสำเร็จรูปเพื่อทดแทนการเรียนที่นักเรียนได้เรียนแล้ว การใช้บทเรียนสำเร็จรูปในลักษณะนี้อาจกล่าวได้เป็น 2 แบบ คือ ใช้บทเรียนเพื่อการทบทวนสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ไปแล้วให้กลับเข้าใจ และสามารถจำได้มากขึ้น และใช้บทเรียนเพื่อเป็นการสรุปผลการสอนของครู

ประทีป สยามชัย (ประทีป สยามชัย 2518 : 228) ได้กล่าวถึงบทเรียนสำเร็จรูปไว้ดังนี้

1. นักเรียนมีโอกาสเรียนด้วยตนเอง และดำเนินไปตามอัตราความสามารถของตน ซึ่งเท่ากับนักเรียนได้มีโอกาสเรียนกับครูตัวต่อตัว ทำให้เกิดความชำนาญเร็วขึ้น
2. ช่วยแบ่งเบาภาระของครู ในการสอนข้อเท็จจริงต่าง ๆ ให้ครูมีเวลาเตรียมบทเรียนที่เป็นไปในการสร้างสรรค์และก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น
3. นักเรียนเรียนด้วยตนเอง เมื่อเวลาทำผิดก็ไม่มีใครเยาะเย้ย และสามารถแก้ความเข้าใจผิดของตนเองได้ทันที ไม่ต้องรอถึงไว้

4. สมองความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี เด็กเรียนเร็วก็ก้าวหน้าเร็ว เด็กเรียนช้าก็ก้าวหน้าช้า ไม่จำเป็นต้องเรียนไปพร้อม ๆ กัน

5. อาจเป็นการแก้ปัญหาคาราคาเข่งได้ โดยครูคนหนึ่งอาจควบคุมนักเรียนให้เรียนบทเรียนสำเร็จรูปได้คราวละหลายสิบคน

นอกจากนั้น พงษ์ศักดิ์ ศรีภิรมย์ (พงษ์ศักดิ์ ศรีภิรมย์ 2519 : 41 - 42) ยังได้สรุปบทบาทของ บทเรียนสำเร็จรูปไว้ดังนี้

1. เปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนตามความสามารถด้วยตนเอง มีลักษณะคล้ายกับเรียนกับครูตัวต่อตัว

2. ช่วยแบ่งเบาภาระในการสอนของ ครู ทำให้ครูมีเวลาว่างสำหรับเตรียมบทเรียนอื่นให้ดีขึ้น หรือดูแลนักเรียนได้ทั่วถึงขึ้น

3. นักเรียนเรียนด้วยความสบายใจ เพราะเมื่อตอบคำถามผิดไม่ต้องอายใคร และยังสามารถทำความเข้าใจให้ถูกต้อง ได้ใหม่ในทันทีอีกด้วย

4. นักเรียนอาจเรียนได้ช้าหรือเร็วตามความสามารถของตน นักเรียนที่เรียนได้เร็วมีโอกาสใช้เวลาทำงานอย่างอื่นได้มากขึ้น ไม่ต้องรอนักเรียนที่เรียนช้า นับเป็นการสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี

5. วิธีการศึกษาในปัจจุบันมุ่งฝึกการทำงานเป็นกลุ่มจนสนใจเนื้อหาวิชาน้อยไป บทเรียนสำเร็จรูปจะช่วยเสริมให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาวิชามากขึ้น

6. ช่วยแก้ปัญหาคาราคาเข่งได้ เพราะถ้าใช้บทเรียนนี้ครูอาจควบคุมนักเรียนได้คราวละหลายสิบคน

7. ช่วยแก้ไขสิ่งที่บกพร่องของการสอนแบบเก่าที่ครูแต่ละคนมีวิธีสอนต่างกัน ประสิทธิภาพของการสอนแต่ละชั่วโมงก็ต่างกันด้วย บทเรียนสำเร็จรูปจะช่วยขจัดปัญหาดังกล่าวได้ เพราะเป็นการสอนวิธีเดียวกัน จะนำมาเรียนเมื่อไรก็ได้ มีประสิทธิภาพ คงเดิมเสมอ

8. เป็นการใช้เวลาในการสอนบทเรียนหนึ่ง ๆ เพราะผลการวิจัยหลายฉบับพบว่าบทเรียนสำเร็จรูปสามารถสอนเนื้อหาได้มากเท่าวิธีสอนอื่น ๆ โดยใช้เวลาน้อยกว่า ครูสามารถใช้เวลาที่เหลือสอนเนื้อหาวิชาเพิ่มเติมให้นักเรียนได้มากขึ้น

9. นักเรียนใช้เวลาเรียนบทเรียนสำเร็จรูปไม่เท่ากัน ทำให้ครูสามารถมองเห็นความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนได้มากขึ้น

10. ใช้เพื่อสร้างเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีโอกาสขยายขอบเขตของการศึกษาในแต่ละวิชาให้กว้างขวางกว่าที่เรียนกับครูในห้องเรียนแล้ว

11. ใช้เพื่อการทบทวน คือทบทวนสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ไปแล้วให้เข้าใจ และจดจำมากขึ้น หรือใช้สรุปผลการสอนที่ครูสอนมาด้วยวิธีสอนต่าง ๆ

12. ใช้ช่วยสอนซ่อมเสริม นักเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนด้วยวิธีสอนที่ครูใช้อยู่ทั่วไป บทเรียนสำเร็จรูปจะช่วยนักเรียนเหล่านั้นได้มาก เพราะบทเรียนสำเร็จรูปได้ทำเป็นขั้นย่อย ๆ และมีการเสริมแรงอยู่เสมอ

และ ลัคดาวัลย์ บุญรัตน์ (ลัคดาวัลย์ บุญรัตน์ 2521 : 35 อ้างอิงมาจาก Butter. 1970) ได้สรุปเกี่ยวกับบทบาทของบทเรียนสำเร็จรูปในการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. บทเรียนสำเร็จรูปกระตุ้นและช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบมโนทัศน์ (Concept) และความสัมพันธ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยการเขียนไปตามลำดับขั้นของเนื้อหาที่จัดไว้

2. นักเรียนสามารถเรียนได้ตามอัตราความเร็วของแต่ละบุคคล บทเรียนสามารถสอนนักเรียนได้กว้างขวางมาก ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยแก้ปัญหาให้นักเรียนชั้นชั้นจนครูไม่สามารถสอนได้ทั่วถึง

3. บทเรียนสำเร็จรูปช่วยแก้ปัญหาในโรงเรียนเล็ก ๆ ในชนบทที่มีจำนวนนักเรียนน้อยจนไม่สามารถจะจัดครูสอนในวิชาต่าง ๆ ได้ครบ

4. บทเรียนสำเร็จรูปสามารถใช้เป็นเครื่องมือประกอบการสอนของครูในชั้นตามปกติได้

สำหรับผลเสียอันจะเกิดขึ้นจากการใช้บทเรียนสำเร็จรูปนั้น บุญเสริม ฤทธาภิรมย์ (บุญเสริม ฤทธาภิรมย์ 2519 : 21) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. ผู้เรียนบางคนอาจเบื่อง่ายถ้าต้องทำซ้ำซากนาน ๆ
 2. บทเรียนสำเร็จรูปมุ่งให้เฉพาะความรู้มากกว่าจะเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ และเด็กต้องเรียนไปคาบที่กำหนดไว้ในบทเรียนนั้น
 3. สังคมของเด็กมีจำกัด ไม่มีโอกาสทำงานเป็นหมู่คณะ การพึ่งพาอาศัยผู้อื่นจึงน้อย
 4. เด็กอาจไม่ซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือไม่คิดหาคำตอบ แต่จะพลิกไปดูเฉลยแทน ซึ่งเป็นการขำขันและรวบรัดเกินไป ฝึกวัตถุประสงค์ของผู้เขียน
- ข้อบกพร่องของบทเรียนเหล่านี้สามารถแก้ไขได้ถ้าผู้ใช้บทเรียนสำเร็จรูปสามารถเลือกบทเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหา สถานที่ บุคคล และเวลา จะทำให้บทเรียนสำเร็จรูปมีประโยชน์ในการเรียนการสอนมากกว่าจะเป็นผลเสีย

2. งานวิจัยที่เกี่ยวกับบทเรียนสำเร็จรูป

งานวิจัยในประเทศไทยที่เกี่ยวกับการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป

ได้มีผู้สนใจศึกษาวิจัยการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปในวิชาภาษาไทย ซึ่งงานวิจัยนั้นหาขึ้นเพื่อทดสอบว่าบทเรียนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานหรือไม่ (เกณฑ์มาตรฐานคือ 90/90 หมายความว่า 90 แรก คือ ค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละของจำนวนคำตอบที่นักเรียนตอบถูกจากบทเรียน และ 90 หลัง คือ ค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละของข้อสอบที่นักเรียนทำหลังจากเรียนบทเรียนจบแล้ว) งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปวิชาภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษา มีดังนี้

รัตนา วิษณุวัฒน์ (รัตนา วิษณุวัฒน์ 2517 : 143) ทาการวิจัยเรื่องบทเรียนโปรแกรมเรื่องสำนวนไทย สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนจิตรลดา ปรากฏว่า บทเรียนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 96.36/99.60 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 90/90 ที่กำหนดไว้ ดังนั้นบทเรียนที่สร้างขึ้นสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

✓ ควงจันทร์ อินทร (ควงจันทร์ อินทร 2518 : 174) วิจัยเรื่อง การสร้าง
บทเรียนแบบโปรแกรมวิชาภาษาไทยเรื่องคำประสม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
ทดลองกับนักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม และโรงเรียนวัดมกุฏกษัตริย์ จำนวน 225 คน
ปรากฏว่า บทเรียนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 99.62/97.21 แสดงว่าเป็นบทเรียนที่มี
ประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้สอนเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของ นักเรียนได้เป็นอย่างดี

สุปรานี พงศ์การณ (สุปรานี พงศ์การณ 2518 : 165) ทำวิจัยเรื่อง
บทเรียนโปรแกรมเรื่องโคลงสี่สุภาพ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ 1 ปรากฏว่า $99.62/97.21$
มาตรฐาน แสดงว่า

สถิติมาศ

บทเรียนแบบโปรแกรมวิชา

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ

ปรากฏว่า บทเรียนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 95.88/92.00

สนม กรุฑเพื่อง (สนม กรุฑเพื่อง 2521 : 58) วิจัยเรื่อง
เรื่องสำนวนเปรียบเทียบ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ของโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ ทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 100 คน ปรากฏว่า
บทเรียนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 97.53/93.20 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้

วันเนาว์ ยูเค้น (วันเนาว์ ยูเค้น 2521 : 40 - 41) ศึกษาวิจัยเรื่อง
บทเรียนสำเร็จรูปวิชาภาษาไทยเรื่องการเขียนกลอน สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทดลอง
กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จำนวน 44 คน และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 56 คน รวม
100 คน ผลปรากฏว่า บทเรียนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 97.06/91.78 สูงกว่าเกณฑ์
มาตรฐานที่ตั้งไว้ และคะแนนสอบหลังเรียนกับก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
แสดงว่านักเรียนที่เรียนบทเรียนสำเร็จรูปมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างแท้จริง

ลักคาวัลย์ บุญรัตน์ (ลักคาวัลย์ บุญรัตน์ 2521 : 68) ทำวิจัยเรื่อง การสร้างบทเรียนโปรแกรมวิชาภาษาไทยเรื่องโครงสร้างของประโยค สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทดลองกับนักเรียนโรงเรียนโลกกระเทียม จังหวัดลพบุรี จำนวน 80 คน ผลปรากฏว่า บทเรียนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 96.44/91.57 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้

ประภาศรี พรหมประกาย (ประภาศรี พรหมประกาย 2521 : 73) ศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปวิชาภาษาไทยเรื่องคำซ้อน คำคู่ และคำซ้ำ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอุครพิทยานุกูล จังหวัดอุครธานี จำนวน 112 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดราชบุรี จำนวน 100 คน ผลปรากฏว่า บทเรียนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 94.53/93.56 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โสภณ นิไชโยค (โสภณ นิไชโยค 2523 : 75) ทำวิจัยเรื่องการสร้างบทเรียนโปรแกรมวิชาภาษาไทย เรื่องโคลงสองสุภาพ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏว่า บทเรียนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 96.98/90.27 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

นวลเพ็ญ ยศพล (นวลเพ็ญ ยศพล 2524 : 45) วิจัยเรื่อง การสร้างบทเรียนโปรแกรมสไลด์เทป วิชาวรรณคดีไทย เรื่องสามัคคีเภทคำฉันท์ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเลยพิทยากบ จำนวน 100 คน ปรากฏว่า บทเรียนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 92.33/93.33 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

งานวิจัยที่กล่าวถึงข้างต้นเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปวิชาภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษา เป็นการหาคุณภาพของบทเรียนที่สร้างขึ้น และเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังจากที่เรียนจากบทเรียนสำเร็จรูปแล้ว ผลที่ได้คือ

1. บทเรียนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (90/90)
2. คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวกับบทเรียนสำเร็จรูป

งานวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนตามปกติ เป็รื่อง กุมุท (เป็รื่อง กุมุท 2519 : 47) ได้รวบรวมและสรุปงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

"แตรม (1964) พบว่า จากงานวิจัย 36 การวิจัยที่เปรียบเทียบการสอนระหว่างโปรแกรมกับการสอนแบบเดิม มีอยู่ 18 งานวิจัยที่แสดงว่าไม่มีความแตกต่างกัน แต่อีก 17 การวิจัย พบว่า กลุ่มที่เรียนจากบทเรียนโปรแกรมให้ผลดีกว่า อย่างมีนัยสำคัญ และ 1 งานวิจัย พบว่า การสอนแบบเดิมดีกว่า

บุริก และแองเกิล (1964) ศึกษา 19 งานวิจัย เป็นการวิจัยวิทยาศาสตร์ 5 การวิจัย คณิตศาสตร์ 14 การวิจัย เปรียบเทียบผลการเรียนการสอนตามวิธีโปรแกรมกับการสอนตามวิธีเดิม ผลการวิจัยส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน

สตรอง (1964) อ้างถึงการวิจัยเปรียบเทียบการสอนตามวิธีโปรแกรมกับการสอนตามวิธีเดิมในวิชาสถิติหนึ่งวิชา (สมิธ 1962) และหน่วยการเรียนรู้เรื่องการใช้ห้องสมุด (เวนคท์ และรัสค์ 1962) ทั้งสองการวิจัยไม่ปรากฏว่ามีผลแตกต่างกัน

อีแวน เกลเซอร์ และฮอน (1960) ใช้บทเรียนโปรแกรมสอนบางตอนในวิชาดนตรีเบื้องต้น กลุ่มควบคุมสอนตามวิธีธรรมดา เมื่อทดสอบโน้ตดนตรี กลุ่มที่เรียนจากบทเรียนโปรแกรมล่วงหน้ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ"

กาล (Carl. 1971 : 1893 A) ได้ทำวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากบทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนปกติ สรุปผลได้ว่า การเรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนแบบปกติไม่แตกต่างกัน โรงเรียนควรนำบทเรียนสำเร็จรูปมาใช้ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด และยังพบว่า บทเรียนสำเร็จรูปสามารถแก้ปัญหาการสอนในห้องเรียนขนาดใหญ่และยังเป็นเครื่องมือช่วยสอนแทนครูได้

ซู (Sue. 1973 : 3244A) ได้เปรียบเทียบการสอนพิมพ์คึกเบื้องต้นด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนที่เรียนจากครูโดยตรง นักเรียนระดับมัธยม ปรากฏว่าวิธีสอนทั้ง 2 แบบ

ให้ผลไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปยังสามารถพิมพ์ได้เร็วกว่ากลุ่มที่เรียนจากครู และวิธีสอนทั้ง 2 แบบ ใช้ได้ทั้งเด็กเก่ง ปานกลาง และอ่อน

แมคคินเลย์ (Mc Kinley. 1974 : 1443A) ได้เปรียบเทียบทักษะการอ่านโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับเครื่องช่วยสอน 6 คนอ่านเด็กอายุ 14 - 18 ปี ที่เรียนต่ำกว่าระดับ 5 ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน และสามารถสรุปได้ว่าทั้งบทเรียนสำเร็จรูปและเครื่องช่วยสอนในการอ่าน ใช้ได้ผลดีในการเรียนด้วยตนเอง

แคปเปลัน (Kaplan. 1977 : 5671A) ได้วิจัยเปรียบเทียบผลการอ่านขั้นต้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนปกติในชั้นเรียน สรุปผลได้ว่า บทเรียนสำเร็จรูปเป็นเครื่องช่วยสอนที่ได้ผลดีกับเด็กที่เรียนช้า และความสามารถของเด็กที่เรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนปกติไม่แตกต่างกัน

ฟลาวเวอร์ส (Flowers. 1977 : 2655A) ได้วิจัยเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กแผนกวิทยาศาสตร์ ระดับ 8 ที่สอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนแบบเดิม และเปรียบเทียบเป็นรายบุคคลของนักเรียนที่เรียนจากการสอนทั้งสองแบบ ปรากฏว่ากลุ่มที่เรียนจากบทเรียนสำเร็จรูปหาคะแนนได้สูงกว่าเด็กที่เรียนจากการสอนแบบเดิม และกลุ่มที่เรียนจากบทเรียนสำเร็จรูปมีพัฒนาการดีกว่ากลุ่มที่เรียนจากการสอนแบบเดิม

จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศสามารถสรุปได้ว่า บทเรียนสำเร็จรูปที่มีประสิทธิภาพ สามารถใช้สอนแทนครูได้ และจากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากบทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนแบบปกติ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนทั้ง 2 แบบ ไม่แตกต่างกัน และยังพบอีกว่านักเรียนที่เรียนจากบทเรียนสำเร็จรูปมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนปกติ จึงเป็นข้อสังเกตที่น่าจะศึกษาค้นคว้า ทดลองเกี่ยวกับการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปให้มากยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ทางด้านการให้การศึกษาในวิชาต่าง ๆ

3. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับความคงทนในการเรียนรู้ และทัศนคติต่อบทเรียนสำเร็จรูป

ความคงทนในการเรียน หมายถึง ความคงไว้ซึ่งผลของการเรียน หรือความสามารถที่จะระลึกถึงสิ่งเร้าที่เคยเรียน หลังจากที่ได้ทิ้งระยะไว้ช่วงระยะหนึ่ง

อดัม (Adam. 1967 : 9) ได้กล่าวไว้ว่า ความจำเป็นพฤติกรรมภายในซึ่งเกิดขึ้นภายในจิตเช่นเดียวกับความรู้สึกรับรู้ ความชอบ การจินตนาการของมนุษย์ และการที่จะจดจำสิ่งที่จะเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนรู้

กาเย (Gagulé. 1970 : 70 - 71) ได้อธิบายขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ขั้นสร้างความเข้าใจ เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจสถานการณ์ที่เป็นสิ่งเร้า
2. ขั้นเรียนรู้ จะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เป็นความสามารถอย่างใหม่ขึ้น
3. ขั้นเก็บไว้ในความจำ คือ การนำสิ่งที่เรียนรู้ไปเก็บไว้ในส่วนความจำเป็นช่วงเวลาหนึ่ง

4. ขั้นการรื้อฟื้น คือ การนำเอาสิ่งที่เรียนแล้วและเก็บเอาไว้ได้ออกมาใช้ในลักษณะของการกระทำที่สังเกตได้

ชัยพร วิชชาวุธ (ชัยพร วิชชาวุธ 2520 : 3 - 20) กล่าวว่า ลำดับขั้นของความจำแบ่งออกเป็น 3 ขั้น คือ

1. ขั้นการเสนอสิ่งเร้า คือ การเสนอสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนจำได้นั้น ถ้าเป็นสิ่งที่ยากจะต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้จนเข้าใจเสียก่อน
2. ขั้นกิจกรรมแทรก คือ ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมอื่นที่สอดแทรกระหว่างขั้นการเสนอสิ่งเร้า และการทดสอบ

3. ขั้นการทดสอบ จะบ่งชี้ว่าผู้เรียนจำสิ่งที่เรียนไปได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งมีวิธีทดสอบความจำ 3 วิธี คือ

3.1 การจำได้ ซึ่งการจำได้ของคนจะเกิดขึ้นได้เพราะ

3.1.1 การรับรู้ครั้งที่ 2 เหมือนกับการรับรู้ครั้งแรก ซึ่งยังคงติดอยู่ในความทรงจำ ถือว่าเป็นการจำถูก

3.1.2 เหตุการณ์ใหม่เป็นเหตุการณ์ใหม่ แต่เนื่องจากการรับรู้ คล้ายกับการรับรู้ที่มีอยู่ในความจามาก จนรู้สึกว่าเคยมีประสบการณ์ การจำแบบนี้เรียกว่า จำนึก

3.1.3 เหตุการณ์เคยเกิดขึ้นแล้ว แต่เราจำไม่ได้นึกว่าเพิ่งเคยพบ เรียกว่า จำพลาด

3.1.4 เหตุการณ์เป็นเหตุการณ์ใหม่ และเราบอกว่าไม่เคยพบ มาก่อน เรียกว่า การปฏิเสธอย่างถูกต้อง

3.2 การระลึกได้

3.3 การเรียนรู้

นอกจากนั้น ชัยพร วิชชาวุธ (ชัยพร วิชชาวุธ 2520 : 37) ยังได้กล่าว อีกว่า การเรียนรู้และการจำอาจแยกออกจากกันได้ ดังนั้นถ้าจะทดสอบว่าผู้เรียนได้ เกิดการเรียนรู้หรือไม่ และการทดสอบผลการเรียนรู้จะมีความจำรวมอยู่ด้วยทุกครั้ง หรือ กล่าวได้ว่า ความทดสอบการจำก็คือการทดสอบว่าผลของการเรียนรู้จะยังคงอยู่หรือไม่

การเรียนรู้วิชาหนึ่ง ๆ นั้นเมื่อเวลาผ่านไปความจำจะค่อยหายไป บางครั้งพบว่า จำไม่ได้เลย ดังนั้นการเรียนรู้ที่เกิดจากการกระทำของผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนสามารถ ระลึกได้เมื่อเวลาผ่านไป

พยัคฆ์ แสงเคซ (พยัคฆ์ แสงเคซ 2525 : 34 อ้างอิงมาจาก เอบบิงเฮาส์ Ebbinghaus, 1850 – 1909) ว่า ความจำจะหายไปอย่างรวดเร็วในระยะเวลา 20 นาทีแรก จนถึง 9 ชั่วโมงแรก เมื่อเวลาผ่านไป 20 นาที ความจำเหลือน้อยกว่า ร้อยละ 60 เหลือน้อยกว่าร้อยละ 50 เมื่อเวลาผ่านไป 1 ชั่วโมง เหลือน้อยกว่าร้อยละ 40 เมื่อเวลาผ่านไป 9 ชั่วโมง ถ้าไม่มีการทบทวนเลยในระบะเวลานั้นความจำจะเหลือน้อยเพียงร้อยละ 20 เมื่อเวลาผ่านไป 31 วัน

ระบบความจำของคนแยกเป็น 3 ระบบ คือ

1. ระบบความจำการรู้สึกสัมผัส
2. ระบบความจำระยะสั้น
3. ระบบความจำระยะยาว

ความจำระยะยาว เป็นความจำที่มีคุณค่า เป็นความหมายหรือความเข้าใจในสิ่งที่คนรู้สึก เป็นการที่ความ ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิม ความสนใจและความเชื่อของแต่ละคน สิ่งที่สำคัญจะช่วยให้เกิดความคงทนในการจำ สรุปได้ 2 ประการ คือ

1. ลักษณะของความต่อเนื่อง หรือความสัมพันธ์กันของประสบการณ์ที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้

2. การทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้วอยู่เสมอ

ชัยพร วิชชาวูธ (ชัยพร วิชชาวูธ 2520 : 118) ได้สรุปไว้ว่า การศึกษาทบทวนสิ่งที่จำได้คืออยู่แล้วซ้ำอีกจะช่วยให้ความจำถาวรมากยิ่งขึ้น และถ้าได้ทบทวนอยู่เสมอแล้ว ช่วงระยะเวลาที่ความจำระยะสั้นจะฝังตัวกลายเป็นความจำระยะยาว หรือความคงทนในการจำประมาณ 14 วัน หลังจากที่ได้ผ่านการเรียนรู้ไปแล้ว

งานวิจัยเกี่ยวกับความคงทนในการเรียนรู้

โชคดี สุทธิพันธ์ (โชคดี สุทธิพันธ์ 2519 : 22 - 27) เปรียบเทียบความคงทนในการจำจากการสอนวิชาภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ใช้กล่องบทเรียนสำเร็จรูปกับการเรียนแบบธรรมชาติ ผลปรากฏว่า ความคงทนในการจำจากการสอนทั้งสองแบบไม่แตกต่างกัน

อัศวิน พรหมโสภา (อัศวิน พรหมโสภา 2519 : 48 - 49) ได้เปรียบเทียบความคงทนในการจำวิชาเทคโนโลยีทางการสอน ระหว่างการใช้ชุดการเรียนด้วยตนเองกับการสอนตามปกติ พบว่า ความคงทนในการจำของการใช้ชุดการเรียนด้วยตนเองสูงกว่าการสอนตามปกติ

พฤติพงษ์ เล็กศิริรัตน์ (พฤติพงษ์ เล็กศิริรัตน์ 2519 : 62 - 65) ได้เปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ที่ใช้สไลด์เทปเสียง สมุทภาพโปรแกรม และการสอนปกติ ปรากฏว่า ความคงทนในการเรียนรู้จากการเรียนทั้งสองแบบไม่แตกต่างกัน

ศิริพงษ์ พยอมแย้ม (ศิริพงษ์ พยอมแย้ม/ 2519 : 37) ได้เปรียบเทียบความคงทนในการจำ โดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง กับการสอนตามปกติวิชาสังคมศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยตนเอง มีความคงทนในการจำสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนปกติ และจากการเปรียบเทียบความคงทนในการจำครั้งที่ 2 หลังจากทดลองไปแล้ว 4 สัปดาห์ ก็ยังพบว่านักเรียนที่เรียนจากชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองมีความคงทนในการจำสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนปกติ

สุภา อุ่นสกุล (สุภา อุ่นสกุล 2519 : 26) ได้ศึกษาทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียน โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป พบว่า นักเรียนมีความพอใจและเห็นด้วยกับการใช้บทเรียนสำเร็จรูป

เกษม ศรีพงษ์ (เกษม ศรีพงษ์ 2521 : 37) ได้ศึกษาทัศนคติของนักเรียนต่อการเรียน โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปวิชาเพศศึกษา พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีทัศนคติต่อการเรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปในเชิงนิมาน

มณี เป็นสุข (มณี เป็นสุข 2522 : 66) ได้เปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้ ของนักเรียนที่เรียนจากบทเรียนโปรแกรมกับแบบศูนย์การเรียน และการเรียนวิทยาศาสตร์ตามหลักสูตร สสวท. ปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนจากบทเรียนโปรแกรม และนักเรียนที่เรียนจากศูนย์การเรียนไม่แตกต่างกับการเรียนตามหลักสูตร สสวท. และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนจากบทเรียนโปรแกรมไม่แตกต่างกับการเรียนแบบศูนย์การเรียน

จรรยา สุขวัฒน์ (จรรยา สุขวัฒน์ 2522 : 35) ได้เปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กับการสอนปกติ ปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนจากบทเรียนสำเร็จรูป มีความคงทนในการเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มที่เรียนจากการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนกลุ่มทดลองมีทัศนคติเชิงนิมานต่อการเรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูป ในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป งานวิจัยเกี่ยวกับบทเรียนสำเร็จรูป และเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับความคงทนในการเรียนรู้ และทัศนคติที่ผู้เรียนมีต่อบทเรียนสำเร็จรูป ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำบทเรียนสำเร็จรูป มาทดลองใช้กับการสอนวิชาภาษาไทย ๐32 โดยเปรียบเทียบกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนวิชาภาษาไทย ๐32 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งจะเปรียบเทียบในก้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการเรียนรู้ ทัศนคติที่ผู้เรียนมีต่อบทเรียนสำเร็จรูป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยได้บรรลุผลตามจุดหมายที่วางไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาก่อนหน้าตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง ✓
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ✓
3. การดำเนินการทดลอง ✓
4. การวิเคราะห์ข้อมูล ✓
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เลือกเรียนแผนการเรียนภาษา – ฝรั่งเศส ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2526 โรงเรียนสิงห์บุรี อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 44 คน ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

- ขั้นที่ 1 ใช้วิธีสุ่มแบบง่าย โดยวิธีการจับสลากแบ่งนักเรียนแผนการเรียนภาษา – ฝรั่งเศส ของโรงเรียนสิงห์บุรี ออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 22 คน

ขั้นที่ 2 ใช้วิธีสุ่มแบบง่ายอีกครั้งหนึ่ง เพื่อกำหนดว่ากลุ่มใดจะได้รับการสอนแบบใด ซึ่งจะทำให้ได้

กลุ่มทดลอง จำนวน 22 คน เรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป

กลุ่มควบคุม จำนวน 22 คน เรียนจากครูที่สอนตามคู่มือแนวการสอนวิชาภาษาไทย 032 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองมีดังนี้

2.1 บทเรียนสำเร็จรูป

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย 032 (ประวัติวรรณคดีสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์)

2.3 แบบสอบถามวัดทัศนคติที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูป

2.1 การสร้างบทเรียนสำเร็จรูป บทเรียนที่ใช้เป็นบทเรียนแบบเส้นตรง ซึ่งการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปได้กระทำดังนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักและวิธีการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป โดยศึกษาจากขอบเขตของเนื้อหาวิชาภาษาไทย 032 จากหลักสูตรและประมวลการสอน ของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 และศึกษาจากตำรา บทเรียน คู่มือครู ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ประกอบการสอนในรายวิชานี้ เพื่อเลือกเนื้อหาเรื่องที่ต้องการนำมาสร้างบทเรียนสำเร็จรูปที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้

เนื้อหาที่เลือกมาสร้างบทเรียนสำเร็จรูป ได้แก่ วรรณคดีสมัยรัชกาลที่ 2 (พ.ศ. 2352 - 2364)

1. ลักษณะวรรณคดีในสมัยรัชกาลที่ 2

2. กวีที่สำคัญในสมัยรัชกาลที่ 2

รัชกาลที่ 2

พระบาทรัชกมุมิบาล

นายอนรินทริเบศร์ (อิน)

พระสุนทรโวหาร (ภู่)

สมเด็จพระสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

3. ศึกษาบทกวีที่สำคัญในข้อ 2 ในค่านของประวัติ ผลงานทางวรรณคดี ลักษณะการแต่ง เนื้อเรื่อง ตัวอย่างบางตอนจากเรื่อง สำนวนโวหาร และคุณค่าของวรรณคดีเรื่องนั้น ๆ และรายละเอียดปลีกย่อยอื่น ๆ

จากเนื้อเรื่องข้างต้น จะนำมาสร่างบทเรียนสำเร็จรูปเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ โดยจะดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาจุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะที่กำหนดไว้ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ของแนววิชาภาษาไทย และจุดมุ่งหมายของวิชาภาษาไทย 032
2. กำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไปที่ต้องการสำหรับเนื้อหาของวรรณคดีสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์
3. กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของบทเรียนแต่ละคน
4. กำหนดความคิดรวบยอดที่จำเป็นเพื่อบรรจุในเนื้อหา
5. วางเค้าโครงเรื่องที่จะเขียนเนื้อหาเป็นกรอบ กำหนดเนื้อหาของแต่ละกรอบ ทั้งแต่ละกรอบเริ่มต้นจนถึงกรอบสุดท้าย ตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้
6. เขียนรายละเอียดของแต่ละกรอบ ตามวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่กำหนดไว้ในข้อ 5
7. นำบทเรียนที่สร้างขึ้นไปศึกษาผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับบทเรียนสำเร็จรูป และผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย เพื่อตรวจแก้ไขด้านของรูปแบบ เนื้อหา ความถูกต้อง และความเหมาะสม

การทดลองใช้บทเรียนสำเร็จรูป

ผู้วิจัยได้นำบทเรียนสำเร็จรูปที่สร้างขึ้นนี้ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สายภาษา - ฝรั่งเศส ที่เรียนวิชาภาษาไทย 032 ของโรงเรียนบางระจันวิทยา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งได้ปฏิบัติตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. การทดลองแบบพหุปัจจัยเดี่ยว โดยใช้นักเรียน 3 คน ทดลองครั้งละ 1 คน ผู้วิจัยได้สังเกตอย่างใกล้ชิด เพื่อบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนที่เกิดขึ้น ในขณะที่ทำบทเรียนของแต่ละคน และตรวจคำตอบในบทเรียนของนักเรียน พร้อมกับซักถามว่านักเรียนมีปัญหอะไรบ้างในขณะที่เรียนจากบทเรียน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขบทเรียนต่อไป

2. การทดลองกลุ่มเล็ก นำบทเรียนที่แก้ไขหลังจากการทำทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่งแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่เรียนวิชานี้อีก 10 คน และจะปรับปรุงแก้ไขกรอบที่นักเรียนหาผิดเกิน 10%

3. การทดลองภาคสนาม นำบทเรียนที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนจำนวน 30 คน เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขบทเรียนอีกครั้งหนึ่ง ก่อนที่จะนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลองในการวิจัยครั้งนี้

2.2 การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย 032 (วรรณคดีสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์) เป็นข้อสอบแบบเลือกตอบชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

การสร้างและคัดเลือกข้อสอบได้กระทำดังนี้

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบ การเขียนข้อสอบแบบเลือกตอบ และเทคนิคการวิเคราะห์ข้อสอบ จากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ

2. สร้างแบบทดสอบชนิดเลือกตอบให้สอดคล้องและความลึกส่วนของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด

3. นำแบบทดสอบที่ร่างเสร็จแล้วไปปรึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม และเพื่อแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น

4. นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนโรงเรียนบางระจันวิทยา แผนการเรียนภาษา - ฝรั่งเศส ที่ผ่านการทดลองใช้บทเรียนสำเร็จรูปจำนวน 30 คน และนักเรียนที่เรียนภาษาไทย 032 ประวัติวรรณคดีสมัยรัชกาลที่ 2 แผนการเรียนภาษา - ฝรั่งเศส โรงเรียนอินทร์บุรี อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 70 คน

5. นำผลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ความเที่ยงตรง และการวิเคราะห์ความยากง่าย อำนาจจำแนกของแบบทดสอบ

5.1 การหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ โดยใช้สูตรคูเปอร์ ริชาร์ดสัน (K.R. 20) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ .74

5.2 การหาความเที่ยงตรงของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการสร้างแบบทดสอบให้ครอบคลุมเนื้อหา และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

5.3 การวิเคราะห์ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ แต่ละข้อ ใช้วิธีวิเคราะห์ทางสถิติที่เรียกว่า เทคนิคกลุ่มสูง - ค่า 27% และเปิดค่า p และ r จากตารางของ จุง เท ปาน เลือกเอาเฉพาะข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .20 - .80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป ได้ข้อสอบแบบ เลือกตอบ จำนวน 40 ข้อ

6. ปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง ทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

2.3 แบบสอบถามวัดทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูป

แบบสอบถามวัดทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูป ผู้วิจัยขออนุญาต ใช้ของ จรุง สุขพันธ์ (จรุง สุขพันธ์ 2522 : 79 - 80) ที่ใช้ในปริญาานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ เรื่องสิ่งมีชีวิต และสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ม.1) โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนตามปกติ" ซึ่งเสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2522

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) สร้างขึ้นตามวิธีการของ ลิเคิร์ต (Likert) มีจำนวน 15 ข้อ

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
0 บทเรียนสำเร็จรูปทำให้เรียน จะทรากรวดเร็วกว่าหนังสือ ธรรมดา					
00 บทเรียนสำเร็จรูปทำให้เหนื่อย บางครั้งเบื่อหน่าย					

การปรับปรุงแบบสอบถาม ได้นำแบบสอบถามไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษา - ฝรั่งเศส โรงเรียนบางระจันวิทยา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มเดียวกับที่ใช้ทดลองบทเรียนสำเร็จรูปภาคสนาม นำผลการทดลองไปวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม ใช้วิธีการแจกแจงแบบที (t - distribution) เลือกข้อที่อำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha Coefficient) ได้แบบสอบถามทั้งหมด 12 ข้อ ที่มีค่าความเชื่อมั่น .59

3. การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามลำดับขั้น ดังนี้

3.1 วางแบบแผนการทดลอง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ Randomized Control - Group Pretest - Posttest Design ซึ่งจะมีแบบแผนการวิจัย ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
RE	T_1	X	T_2
RC	T_1	~X	T_2

(ลวน สายยศ และอังคณา สายยศ 2524 : 226)

เมื่อ R แทน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่ม
 E แทน กลุ่มทดลองที่สอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป
 C แทน กลุ่มควบคุมที่สอนโดยครูผู้สอน สอนตามคู่มือแนวการสอน
 วิชาภาษาไทย 032

T_1 แทน การทดสอบก่อนการทดลอง

T_2 แทน การทดสอบหลังการทดลอง

X แทน การจัดกระทำ

~X แทน ไม่มีการจัดกระทำ

3.1.1 สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

3.1.2 ก่อนดำเนินการทดลองทดสอบกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วย

ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย 032

3.1.3 การเฝ้าระวังการสอนกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มทดลองสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป และกลุ่มควบคุมสอนโดยครูที่ดำเนินการสอนตามคู่มือแนวการสอนวิชาภาษาไทย 032 (โดยมีเนื้อหาวิชา และมีจุดมุ่งหมายตรงกับของบทเรียนสำเร็จรูป)

3.1.4 วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีสมัยรัชกาลที่ 2 จากกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 2 กลุ่ม เมื่อสิ้นสุดการทดลองสอน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชุดเดิม

3.1.5 ทดสอบวัดทักษะการเขียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่มีก่อนบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้แบบสอบถามวัดทัศนคติของนักเรียนที่มีก่อนบทเรียนสำเร็จรูป

3.1.6 วัดความคงทนในการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสอง เมื่อสิ้นสุดการทดลองสอนแล้ว 2 สัปดาห์ ด้วยข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย 032

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์สถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างทั้งสอง กลุ่ม

4.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย 032 ระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA)

4.3 เปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA)

4.4 การหาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับทัศนคติที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูป โดยใช้สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product - moment Correlation Coefficient)

การวิเคราะห์แบบสอบถาม

1. หาความถี่ของแต่ละช่องรายการแล้วแปลงเป็นอัตราส่วนร้อย
2. คูณค่าความถี่ของแต่ละช่องด้วยค่าน้ำหนักของแต่ละช่อง ดังนี้

2.1 สำหรับข้อความเชิงนิมิต

เห็นควยอย่างยิ่ง	5
เห็นควย	4
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นควย	2
ไม่เห็นควยอย่างยิ่ง	1

2.2 สำหรับข้อความเชิงนิเสธ

ไม่เห็นควยอย่างยิ่ง	5
ไม่เห็นควย	4
ไม่แน่ใจ	3
เห็นควย	2
เห็นควยอย่างยิ่ง	1

3. หากค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อความแล้วพิจารณาว่านักเรียนกลุ่มทดลอง มีทัศนคติต่อการเรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปเป็นแบบใด โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของข้อความซึ่งถือเกณฑ์ ดังนี้

ทัศนคติที่ดี (เชิงนิมิต)	มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่	3.50 – 5.00
ทัศนคติกลาง ๆ	มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่	2.50 – 3.49
ทัศนคติที่ไม่ดี (เชิงนิเสธ)	มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่	1.00 – 2.49

/

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.1 สถิติพื้นฐานในการวิจัย

5.1.1 หากค่าสถิติพื้นฐาน (mean) ใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

(ลวน สายยศ และอังคณา สายยศ 2524 : 71)

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนข้อมูล

5.1.2 หาค่าความแปรปรวน (Variance)

$$s^2 = \frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}$$

(ล่วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2524 : 75)

เมื่อ s^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนน

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนน

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

5.1.3 หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

$$s = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

(ล่วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2524 : 77)

เมื่อ s แทน ความเบี่ยงเบนของคะแนน

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนน

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

5.2 การหาคุณภาพของเครื่องป้อน

5.2.1 การหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ใช้ ฏูเคอร์ วิธาร์คสัน (K.R. 20)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum pq}{s_t^2} \right\}$$

(จำนวน สายยศ และอังกณ สายยศ 2524 : 169)

เมื่อ r_{tt} แทน ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

n แทน จำนวนข้อของแบบทดสอบ

p แทน สัดส่วนของผู้ทำได้ในข้อหนึ่ง ๆ $= \frac{\text{จำนวนคนที่ทำได้}}{\text{จำนวนคนทั้งหมด}}$

q แทน สัดส่วนของผู้ทำผิดในข้อหนึ่ง ๆ

s_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องป้อนฉบับนั้น

การหาค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบใช้วิธีเทคนิค

27% จากตาราง จุฑ เท ฟาน

★ 5.2.2 การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวัดทัศนคติของนักเรียน ที่มี
คอบทเรียนสำเร็จรูป ใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right\}$$

(จำนวน สายยศ และอังกณ สายยศ 2524 : 171)

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

n แทน จำนวนข้อของแบบสอบถาม

s_i^2 แทน คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ

s_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

5.2.3 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามทัศนคติต่อบทเรียนสำเร็จรูป
ใช้วิธีการแจกแจงแบบที (t - distribution)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{n_H} + \frac{S_L^2}{n_L}}}$$

(ฉนวน สายยศ และอังคณา สายยศ 2524 : 187)

เมื่อ t แทน ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ

$\bar{X}_H$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง

$\bar{X}_L$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ

S_H^2 แทน ก. แทนความแปรปรวนของกลุ่มสูง

S_L^2 แทน ก. แทนความแปรปรวนของกลุ่มต่ำ

n_H แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มสูง

n_L แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มต่ำ

5.3 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม 2 กลุ่ม โดยใช้
การวิเคราะห์ความแปรปรวนรวมแบบทางเดียว หรือแบบง่าย (One - Way ANCOVA
or Simple ANCOVA) (อังคณา สายยศ 2525 : 130 - 135) โดยใช้ตาราง
ดังนี้

แหล่งตัวแปร	SS'	df'	MS'	F
ระหว่างกลุ่ม	SS'_b	$K - 1$	$\frac{SS'_b}{df'_b}$	$\frac{MS'_b}{MS'_w}$
ภายในกลุ่ม	SS'_w	$N - K - 1$	$\frac{SS'_w}{df'_w}$	
รวม	SS'_t	$N - 2$		

5.4 การหาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับทัศนคติที่มีต่อบทเรียน
 สำหรับ ใช้สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product - moment Correlation
 Coefficient)

$$r_{XY} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2] [N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

(ล้วน ฝ่ายยศ และอังคณา ฝ่ายยศ 2524 : 84)

เมื่อ $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนน X

$\sum Y$ แทน ผลรวมของคะแนน Y

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของ X แต่ละตัวยกกำลังสอง

$\sum Y^2$ แทน ผลรวมของ Y แต่ละตัวยกกำลังสอง

$\sum XY$ แทน ผลรวมของผลคูณของ X และ Y แต่ละคู่

N แทน จำนวนคน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
- $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย
- s^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนน
- SS' แทน ผลบวกกำลังสอง ของคะแนน ที่ปรับแล้ว
- MS' แทน ความแปรปรวนของคะแนนที่ปรับแล้ว
- df' แทน ชั้นของความอิสระ (Degrees of Freedom)
- F แทน ค่าที่ใช้ในการพิจารณา F - distribution

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์สถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม
3. เปรียบเทียบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม
4. ศึกษาทัศนคติของนักเรียนกลุ่มทดลองที่มีต่อการเรียนสำเร็จรูป
5. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียน โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป

1. การวิเคราะห์สถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม
ผู้วิจัยได้นำคะแนนการทดสอบก่อนสอน ทดสอบหลังสอนที่ 1 และการทดสอบหลังสอน 2 สืบค่า มาหาค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความแปรปรวน ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังแสดงตามตาราง 1

ตาราง 1 ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง		ก่อนสอน	หลัง สอน	หลัง สอน 2 สัปดาห์
กลุ่มทดลอง	$\bar{X}$	14	30.45	28.59
	S^2	12.19	5.40	5.78
กลุ่มควบคุม	$\bar{X}$	19.09	25.95	23.73
	S^2	17.04	8.43	13.26

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 1 ปรากฏว่า กลุ่มทดลองคะแนนจากการทดสอบก่อนสอน การทดสอบหลังสอนทันที การทดสอบหลังสอน 2 สัปดาห์ มีค่าเฉลี่ยเป็น 14 30.45 28.59 และมีค่าความแปรปรวนเป็น 12.19 5.40 5.78 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มควบคุม คะแนนจากการทดสอบก่อนสอน ทดสอบหลังสอนทันที และการทดสอบหลังสอน 2 สัปดาห์ มีค่าเฉลี่ยเป็น 19.09 25.95 23.73 และมีค่าความแปรปรวนเป็น 17.04 8.43 13.26 ตามลำดับ

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนภาษาไทย 032 ของหน่วยศึกษานิเทศก์

หลังการทดลองสอนสิ้นสุดลง ผู้วิจัยได้ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย 032 ของทั้งสองกลุ่ม แล้วนำคะแนนผลสัมฤทธิ์ของทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบกัน เพื่อทดสอบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กับนักเรียนที่เรียนจากการสอนตามคู่มือแนวการสอนภาษาไทย 032 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ ว่ามี

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันหรือไม่ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) โดยนำคะแนนทดสอบก่อนสอนเป็นตัวปรับแก้คะแนนทดสอบหลังสอนที่จัดแสดงตามตาราง 2

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ภายหลังการทดลอง

แหล่งของตัวแปร	SS	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	236.127	1	236.127	37.02**
ภายในกลุ่ม	261.543	41	6.379	
รวม	497.67	42		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F_{.01, 1, 41} = 7.31$)

ตามตาราง 2 ปรากฏว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง กับ กลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

แสดงว่า นักเรียนที่เรียนจากการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กับนักเรียนที่เรียนจากการสอนตามคู่มือแนวการสอนภาษาไทย 032 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย 032 แตกต่างกัน

3. เปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้ ของนักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กับกลุ่มที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือแนวการสอนภาษาไทย 032 ของหน่วยศึกษานิเทศก์

เพื่อทราบว่านักเรียนทั้งสองกลุ่มมีความคงทนในการเรียนรู้แตกต่างกันหรือไม่หลังจากนักเรียนทั้งสองกลุ่มได้เรียนเนื้อหาวิชาที่ทำการทดลองจบลงแล้ว
สองสัปดาห์ ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดสอบนักเรียนทั้งสองกลุ่มอีกครั้งหนึ่ง แล้วนำมาหาค่าความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) โดยนำคะแนนทดสอบหลังเรียนทันทีเป็นตัวปรับแก้ค่าความคงทนในการเรียนรู้ ดังแสดงตามตาราง 3

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม ของคะแนนความคงทนในการเรียนรู้ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

แหล่งของตัวแปร	SS ¹	df	MS ¹	F
ระหว่างกลุ่ม	44.796	1	44.796	5.543*
ภายในกลุ่ม	331.374	41	8.082	
รวม	376.17	42		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (F(.05 df 1, 41 = 4.08)

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 3 ปรากฏว่า ความคงทนในการเรียนรู้ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แสดงว่า นักเรียนที่เรียนจากการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กับนักเรียนที่เรียนจากการสอนตามคู่มือแนวการสอนภาษาไทย 032 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ มีความคงทนในการเรียนรู้วิชาภาษาไทย 032 แตกต่างกัน

4. ศึกษาทัศนคติของนักเรียนกลุ่มทดลองที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูป

การศึกษาศึกษาทัศนคติของนักเรียนกลุ่มทดลองที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูป ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามวัดทัศนคติ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าห้าอันดับ ได้ตรวจสอบให้คะแนนเป็นรายข้อ แล้วหาค่าเฉลี่ย ได้ผลดังที่ปรากฏในตาราง 4

ตาราง 4 อัตราส่วนร้อยละ และค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ตอบทริยัมสำเร็จรูป

ข้อที่	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เฉลี่ย
1	บทเรียนสำเร็จรูปเรียนได้สะดวกและรวดเร็วกว่าหนังสือธรรมดา	27.27	54.55	18.18	—	—	4.09
2	บทเรียนสำเร็จรูปทำให้ทั้งความรู้อะไรและความเพลิดเพลิน	36.36	63.64	—	—	—	4.36
3	บทเรียนสำเร็จรูปทำให้มีความเข้าใจในเนื้อหาวิชามากขึ้น	45.45	40.91	13.64	—	—	4.32
4	บทเรียนสำเร็จรูปทำให้จดจำได้โดยไม่วุ่นวาย	27.27	63.64	9.09	—	—	4.18
5	บทเรียนสำเร็จรูปนักเรียนอาจจะเรียนได้เร็วหรือช้าได้ตาม ความสามารถ	40.91	40.91	13.64	4.55	—	4.18
6	บทเรียนสำเร็จรูปทำให้รู้เรื่องมากขึ้นโดยไม่ต้องอ่าน	36.36	36.36	18.18	9.09	—	4.00
7	บทเรียนสำเร็จรูปทำให้รู้เรื่องได้กว้างขวาง	22.73	68.18	9.09	—	—	4.14
8	บทเรียนสำเร็จรูปทำให้เห็นอย่างละเอียดถี่ถ้วน	—	9.09	22.73	45.45	22.73	3.82
9	บทเรียนสำเร็จรูปช่วยให้การเรียนไม่เบื่อหน่าย	40.91	40.91	18.18	—	—	4.23
10	การเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปทำให้เรียนได้เร็วขึ้น	27.27	31.82	31.82	9.09	—	3.77
11	บทเรียนสำเร็จรูปไม่ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์	—	4.55	22.73	40.91	31.82	4.00
12	ควรใช้บทเรียนสำเร็จรูปในวิชาภาษาไทยและวิชาอื่น ๆ เป็นบทเรียน สำเร็จรูปไปมากกว่า	40.91	50	9.09	—	—	4.32
ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ตอบทริยัมสำเร็จรูป							4.11

จากตาราง 4 คะแนนทัศนคติของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูป มีค่าเฉลี่ย 4.11 แสดงว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอนโดยใช้ บทเรียนสำเร็จรูป และสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ว่านักเรียนที่เรียนด้วย บทเรียนสำเร็จรูปมีทัศนคติที่ดีต่อบทเรียนสำเร็จรูป

5. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับทัศนคติของนักเรียน ที่มีต่อการเรียนการสอน โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป

คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทัศนคติของนักเรียนกลุ่มทดลองที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูป เมื่อนามาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ ปรากฏว่า มีค่าความสัมพันธ์กัน ในทางบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .84 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยข้อ 4 ที่ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปมีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่นักเรียนมีต่อบทเรียนสำเร็จรูป

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อสร้างและทดลองใช้บทเรียนสำเร็จรูปในการสอนวิชาภาษาไทย 032
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนที่เรียนวิชาภาษาไทย 032 โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนวิชาภาษาไทย 032 ของหน่วยศึกษานิเทศก์
3. เพื่อเปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้ ของนักเรียนที่เรียนวิชาภาษาไทย 032 โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนภาษาไทย 032
4. เพื่อศึกษาทัศนคติ ของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูปวิชาภาษาไทย 032 ที่สร้างขึ้น
5. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียน โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกับนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือแนวการสอนวิชาภาษาไทย 032
2. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป มีความคงทนในการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนตามคู่มือแนวการสอนวิชาภาษาไทย 032
3. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป มีทัศนคติที่ดีต่อบทเรียนสำเร็จรูป
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่นักเรียนมีต่อบทเรียนสำเร็จรูป

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษา - ฝรั่งเศส โรงเรียนสิงห์บุรี อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 44 คน แบ่งเป็น กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 22 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 บทเรียนสำเร็จรูป

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย 032

2.3 แบบสอบถามวัดทัศนคติที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูป

3. การร่างบทเรียนสำเร็จรูป

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักและวิธีการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป และเลือกเรื่อง "วรรณคดีในสมัยรัชกาลที่ 2" วิชาภาษาไทย 032 ได้ศึกษาเนื้อหาอย่างละเอียด แล้วดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาจุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะของวิชาภาษาไทย 032

3.2 กำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไป

3.3 กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

3.4 กำหนดความยากง่ายของเนื้อหา

3.5 วางเค้าโครงเรื่องที่จะเขียนเนื้อหาเป็นกรอบ กำหนดเนื้อหาในแต่ละกรอบ

3.6 เขียนรายละเอียดของแต่ละกรอบ

3.7 ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบร่าง

นำบทเรียนที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3 ครั้ง เพื่อปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของบทเรียน ก่อนนำไปใช้ในการวิจัย

4. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย 032 (วรรณคดีสมัยรัชกาลที่ 2) ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

- 4.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบ
- 4.2 สร้างแบบทดสอบแบบเลือกตอบ
- 4.3 ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแบบทดสอบ
- 4.4 นำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 100 คน แล้ววิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก โดยใช้เทคนิค 27% เลือกข้อที่มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ .20 - .80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป และนำข้อสอบมาปรับปรุงหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตร คูเคอร์ ริชาร์ดสัน (K.R. 20) ได้ค่าความเชื่อมั่น .74

5. การสร้างแบบสอบถามวัดทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูป แบบสอบถามวัดทัศนคติที่ใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ของ จรุง สุขพัฒน์ (จรุง สุขพัฒน์ 2522 : 79 - 80) ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษา เรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนรู้ เรื่องสิ่งมีชีวิต และสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กับการสอนตามปกติ" ที่เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เป็นส่วนหนึ่งของการหาปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต โดยผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ได้รับการทดลองบทเรียนสำเร็จรูปภาคสนาม จำนวน 30 คน นำผลการทดลองมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยใช้วิธีการแจกแจงแบบที (t - distribution) เลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป เลือกได้ 12 ข้อ และหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น .59

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2526 โดยทดสอบ กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มเพื่อวัดพื้นฐานก่อนทดลองสอน แล้วผู้วิจัยสอนกลุ่มทดลองโดยใช้

บทเรียนสำเร็จรูป และครูประจำวิชาภาษาไทย 032 ของโรงเรียนสิงห์บุรี สอนกลุ่มควบคุม ตามแนวการสอนภาษาไทย 032 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ เมื่อสอนจบเนื้อหาแล้วจึงทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม และวัดทัศนคติของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูป หลังจากสอนเนื้อหาจบแล้วสองสัปดาห์ นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ชุดเดิมไปทดสอบนักเรียนทั้งสองกลุ่มอีกครั้งหนึ่ง

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 วิเคราะห์สถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม

7.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA)

7.3 เปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้ของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA)

7.4 วัดทัศนคติของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูป โดยการหาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติ

7.5 ศึกษาความสัมพันธ์ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูป โดยการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient)

สรุปผลการศึกษากันคว้า

1. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป กับนักเรียนที่เรียนจากการสอนตามคู่มือแนวการสอนภาษาไทย 032 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย 032 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป กับนักเรียนที่เรียนจากการสอนตามคู่มือแนวการสอนภาษาไทย 032 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ มีความคงทนในการ เรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนกลุ่มทดลอง มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป

4. คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อบทเรียนในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการวิจัยครั้งนี้ปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนจากบทเรียนสำเร็จรูป มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกับนักเรียนที่เรียนจากการสอนตามคู่มือแนวการสอนภาษาไทย 032 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (จากการวางวิเคราะห์สถิติพื้นฐานของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม) พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มอริเบอร์ (Moriber. 1969 : 214 - 216) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษากลุ่มที่เรียนจากบทเรียนสำเร็จรูป สูงกว่านักศึกษาที่เรียนจากการสอนปกติ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฟลาวเวอร์ส (Flowers. 1977 : 2655) ที่พบว่า นักเรียนที่เรียนจากบทเรียนสำเร็จรูปทำคะแนนได้ดีกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนแบบเดิม และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ทดลองกับนักเรียนของไทย เช่น ผลการวิจัยของ ชานี จันทรา (ชานี จันทรา 2519 : 33) ละออง เล็งประชา (ละออง เล็งประชา 2519 : 31) จรูญ สุขพัฒน์ (จรูญ สุขพัฒน์ 2522 : 28) ที่พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนจากการสอนปกติ

สาเหตุที่นักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนจากการสอนตามคู่มือแนวการสอนภาษาไทย 032 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ เนื่องจาก

1. นักเรียนกลุ่มที่เรียนจากบทเรียนสำเร็จรูป มีความรู้สึกพอใจกับการเรียน การสอนแบบนั้นซึ่งจะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูป มีค่าเฉลี่ยสูงถึง 4.11 (จากคะแนน 5) นับว่าเป็นค่าเฉลี่ยที่อยู่ในเกณฑ์ทัศนคติที่ดีต่อบทเรียน คือ เห็นด้วยหรือพอใจต่อการเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป ทำให้ นักเรียนมีความตั้งใจเรียนมาก ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่ม ที่เรียนจากบทเรียนสำเร็จรูปสูงกว่ากลุ่มที่เรียนจากการสอนตามคู่มือแนวการสอนภาษาไทย 032 ของหน่วยศึกษานิเทศก์

2. การเรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า ด้วยตนเอง เป็นการสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนได้เรียนตามความสนใจ ซึ่งตรงกับคำกล่าวของ ฮาลตัน (Halton. 1964 : 23 - 24) ที่ว่า "การเอา ใจใส่หรือการมีใจจดจ่อต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ทำให้คนมีสมาธิ การศึกษาวิชาใดก็ตาม ถ้าเป็น การเรียนที่ตรงกับความสนใจ และความตั้งใจของผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะสูง"

3. การเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป นักเรียนเรียนได้ตามความสามารถของ ตนเอง นักเรียนคนใดที่มีความสามารถสูงจะเรียนได้เร็ว สามารถใช้เวลาที่เหลือเรียนรู้ เพิ่มเติม หรือนักเรียนที่เรียนช้าก็ไปเกิดความรู้ความเข้าใจว่าตนจะเรียนไม่ทันเพื่อน ทำให้ นักเรียนที่เรียนช้าสามารถเรียนได้ด้วยความสบายใจ ซึ่งเป็นเหตุให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงขึ้น

จากสาเหตุข้างต้นเป็นผล ให้นักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป มีผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือแนวการสอนภาษาไทย 032

ความคงทนในการเรียนรู้

จากการวิจัยครั้งนี้ ปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนจากบทเรียนสำเร็จรูป มีความคงทน ในการเรียนรู้แตกต่างกับกลุ่มที่เรียนจากการสอนตามคู่มือแนวการสอนภาษาไทย 032 อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อดูจากค่าเฉลี่ยของคะแนนความคงทนในการเรียนรู้ ของทั้งสองกลุ่ม (จากการาง 1 ถ้าสถิติพื้นฐานของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม) จะพบว่า

กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัครวิน พรหมโสภา (อัครวิน พรหมโสภา 2519 : 48 - 49) ที่พบว่า ความคงทนในการจำของนักศึกษาที่ใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองสูงกว่าการสอนตามปกติ ตรงกับของ ศิริพงษ์ พยอมแย้ม (ศิริพงษ์ พยอมแย้ม 2519 : 37) ที่พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยตนเอง มีความคงทนในการจำสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนปกติ เช่นเดียวกับ จรุง สุธพัฒน์ (จรุง สุธพัฒน์ 2522 : 35) ที่พบว่า นักเรียนที่เรียนจากบทเรียนสำเร็จรูป มีความคงทนในการเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มที่เรียนจากการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การที่นักเรียนที่เรียนจากบทเรียนสำเร็จรูป มีความคงทนในการเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มที่เรียนจากการสอนตามคู่มือแนวการสอนภาษาไทย 032 อาจเนื่องจากบทเรียนสำเร็จรูปสร้างขึ้นโดยยึดหลักให้ผู้เรียนได้ศึกษาจากเนื้อหาที่ง่ายไปหายาก ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมตลอดเวลา โดยการให้ตอบคำถามในแต่ละกรอบของบทเรียน และนักเรียนสามารถทวนคำตอบได้ทันที ซึ่งเป็นการเสริมแรงผู้เรียนทันที ผู้เรียนเรียนด้วยความสบายใจ ปราศจากความกังวลใจ และยังเรียนไปตามความสามารถ ตามระดับสติปัญญาของตนเอง นักเรียนสามารถเรียนรู้และจดจำเนื้อหาที่เรียนได้อย่างดี ซึ่งตรงกับคำกล่าวของ ประพัฒน์ แสงวณิช (ประพัฒน์ แสงวณิช 2506 : 328 - 329) ที่กล่าวว่า "หลักการปลูกฝังความจำ ขึ้นอยู่กับการดำเนินการสอนที่เป็นระเบียบตามลำดับความยากง่าย ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ การเข้าใจให้เด็กสนใจที่จะเรียน" ดังนั้นจะพบว่า บทเรียนสำเร็จรูปที่สร้างขึ้นอย่างถูกต้องและสอดคล้องกับหลักจิตวิทยา จะทำให้นักเรียนสามารถจดจำเนื้อหาที่เรียน มีผลทำให้ความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนสูงกว่าการเรียนโดยการสอนตามคู่มือแนวการสอนภาษาไทย 032

ทัศนคติต่อบทเรียนสำเร็จรูป

การวิจัยครั้งนี้ปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป มีทัศนคติที่ดีต่อบทเรียน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สาเหตุที่ทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อบทเรียนสำเร็จรูปมีสาเหตุเนื่องจากนักเรียนมีโอกาสเรียนด้วยตนเอง นักเรียนไม่เกิดปมค้อยเมื่อ

ทาคิด และยังสามารถทำความเข้าใจให้ถูกต้องได้ใหม่ในทันทีด้วยหลังจากตรวจคำตอบ
 ด้วยตนเองแล้ว ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกหรือวันที่จะเรียนเสมอ ซึ่งผลการวิจัยนี้
 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภา อุ่นสกุล (สุภา อุ่นสกุล 2519 : 26) เกษม
 ศรีพงษ์ (เกษม ศรีพงษ์ 2521 : 37) และจรรยา สุขพัฒน์ (จรรยา สุขพัฒน์
 2523 : 35) ที่พบว่า นักเรียนมีความพอใจ เห็นด้วยกับการใช้บทเรียนสำเร็จรูป
 และนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป

ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อ
 การเรียน โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป

จากการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับทัศนคติของนักเรียนในกลุ่มที่เรียน
 ด้วยบทเรียนสำเร็จรูป มีความสัมพันธ์กันในทางบวก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
 แสดงว่า ผู้ที่ได้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จะมีคะแนนทัศนคติต่อบทเรียนสำเร็จรูป
 สูงด้วย ส่วนผู้ที่ได้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ จะได้คะแนนทัศนคติต่อบทเรียน
 สำเร็จรูปต่ำด้วย เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาจากบทเรียนสำเร็จรูป โดยเรียนตาม
 ลำดับขั้นตอน มีการตอบสนองทันที และมีการเสริมแรงตลอดเวลา ทำให้นักเรียนเกิด
 ทัศนคติที่ดีต่อการเรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป ดังนั้นผลที่ตามมาคือนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์
 ทางการเรียนสูงขึ้นด้วย และได้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคะแนนทัศนคติที่มีต่อ
 บทเรียนสำเร็จรูป มีความสัมพันธ์กันในทางบวกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. การสร้างบทเรียนสำเร็จรูป ควรเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัย สติปัญญา
 ความสนใจของผู้เรียน และการคำนึงถึงเวลาที่ใช้เรียนบทเรียนนั้นให้เหมาะสม เพราะ
 ถ้าบทเรียนยาวเกินไปต้องใช้เวลารับเรียนมาก จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย และมี
 ทัศนคติที่ไม่ดีต่อบทเรียนสำเร็จรูป

2. จากการวิจัยได้ทดลองใช้การเสริมแรงหลาย ๆ รูปแบบ พบว่า การเสริมแรงแบบต่าง ๆ ช่วยให้นักเรียนมีกำลังใจในการเรียนแตกต่างกัน จึงอยากเสนอแนะให้มีการวิจัยที่เปรียบเทียบผลที่ได้รับจากการให้การเสริมแรงที่แตกต่างกันในบทเรียนสำเร็จรูป

3. เนื่องจากผู้วิจัยได้ทดลองใช้บทเรียนสำเร็จรูปในวิชาภาษาไทย 032 เฉพาะเรื่องประวัติวรรณคดีสมัยรัชกาลที่ 2 จึงน่าจะมีการวิจัยว่า ถ้าทดลองใช้บทเรียนสำเร็จรูปสอนวิชาภาษาไทย 032 ทั้งวิชา ผลของการวิจัยจะเป็นอย่างไร

4. การใช้บทเรียนสำเร็จรูปในการเรียนการสอน ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถาม อภิปราย หรือใช้อุปกรณ์ประกอบตามความเหมาะสม ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กับการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปและที่มีอุปกรณ์ประกอบว่าจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแตกต่างกันหรือไม่

5. การวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้บทเรียนสำเร็จรูป ควรศึกษาตัวแปรในค่านอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการเรียนรู้ เช่น ศึกษาในค่านความรับผิดชอบของผู้เรียน ความเชื่อมั่นในตนเอง หรือความกระตือรือร้นในการใฝ่หาความรู้ให้มากขึ้น

6. ควรมีการเผยแพร่บทเรียนสำเร็จรูปที่สร้างขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ให้นำไปใช้ในการเรียนการสอนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของครูผู้สอน และประหยัดเวลาในการเรียนการสอนด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- / กณณา วัฒนารงค์ การทดลองบทเรียนโปรแกรมภาษาอังกฤษ เรื่อง กาล (Tenses) ที่ให้ข้อมูลย้อนกลับทันทีกับล่าช้า ของนักเรียนพยาบาลปีที่ 1 ภาคเหนือ ปรินทิฟนซ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 62 หน้า อักสำเนา
- / เกษม ศรีพงษ์ การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการสอนเพศศึกษา โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนปกติ ปรินทิฟนซ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 46 หน้า อักสำเนา
- / จรุง สุขพัฒน์ การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ เรื่องสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนปกติ ปรินทิฟนซ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522, 45 หน้า อักสำเนา
- เจือ สตะเวทิน "ขอบเขตของการสอนภาษาไทย" ชุมนุมนิพนธ์ภาษาไทย คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516, หน้า 89 - 90
- ชม ภูมิภาค "ตำราแบบเรียนโปรแกรมกับมหาวิทยาลัยเปิด" วารสารการศึกษา 14 : 13 - 14 มิถุนายน - กรกฎาคม 2521
- ชัยพร วิชาวุธ จิตวิทยาประสบการณ์ บริษัทสารมวลชน จำกัด 2519, 195 หน้า
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ "การสอนแบบโปรแกรมเพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอน"
- กหเพียรฐศาสตร์ 19(1) : 18 - 19 พฤษภาคม 2518
- / ชาญ คำวิทย์ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้บทเรียนโปรแกรมกับการสอนปกติ ปรินทิฟนซ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2522, 54 หน้า อักสำเนา
- / ไชยศักดิ์ สิทธิวงศ์ การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการใช้กล่องบทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนโดยวิธีธรรมดา ปรินทิฟนซ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2519, 43 หน้า อักสำเนา

ฐะปะนีย์ นากทรพรพ ศึกษาภาษิตเล่ม 3 โรงพิมพ์บรรณาร 2506, 36 หน้า
 กวางจันทร์ อินทร การสร้างบทเรียนโปรแกรมวิชาภาษาไทยเรื่องคำประสม สำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยานิพนธ์ ก.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2518,
 190 หน้า อักสำเนา

เกื่อนใจ ทองสำริก แบบเรียนสำเนาเรีรูป คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 2515, 121 หน้า

ถนอม มากะจันทร์ ทฤษฎีการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร วัฒนาพานิช 2514, 43 หน้า
 ษนาทร เจียรกุล การเปรียบเทียบผลการจัดลำดับการสอนในบทเรียนโปรแกรมด้วย
วิธีอุปมาและวิธีอุปนัย ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ 1 ปรินฎยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 2523, 50 หน้า อักสำเนา

บวลเพ็ญ ยศพล การสร้างบทเรียนโปรแกรมสไลด์เทปวิชาวรรณคดีไทยเรื่องสามัคคีเภท
คำฉันท์ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 2524, 58 หน้า อักสำเนา

นิพนธ์ กุชปรีดี นวัตกรรมการเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 บางแสน 2519, 175 หน้า

นิรันดร์ แอมจิตร การทดลองเปรียบเทียบผลการสอนวิทยาศาสตร์บางหัวข้อ ในระดับ
มัธยมศึกษาปีที่ 3 ใช้บทเรียนโปรแกรมกับการสอนปกติ ปรินฎยานิพนธ์ กศ.ม.
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2518, 34 หน้า อักสำเนา

บุญเสริม ฤทธาภิรมย์ "บทเรียนสำเนาเรีรูป" วิทยาสาร 27 : 39 15 ตุลาคม
 2519 หน้า 14 - 21

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ภาษาไทยวิชาที่ถูกลืม บรรณกิจ 2518, 113 หน้า

บุษกร เพชรวิจิตร "เอกสารประกอบการสอนวิชา สถิติ 511 : วิธีการทางสถิติ
สำหรับการวิจัย" สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร 2523, 159 หน้า

ประจักษ์ ประภาพิทยากร "คุณค่าของภาษาไทย" ประชากรศึกษา 2 : 30 - 39

กันยายน 2519

ประทีป สยามชัย ชุมชนวิชาการบทเรียนสำเร็จรูป สหการชายฝั่ง 2510, 306 หน้า

_____ "บทเรียนสำเร็จรูป" ประชากรศึกษา 19 สิงหาคม 2518

ประภาศรี พรหมประกาย การสร้างบทเรียนสำเร็จรูปเรื่องคำซ้ำและคำคู่ สำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2521, 81 หน้า อักสำเนา

ปรัชญา ใจสะอาด บทเรียนสำเร็จรูปและเครื่องช่วยสอน หัตถโกศลการพิมพ์ ม.ป.ป.,
173 หน้า

ปรีชา เพชรมิตร { การศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิทยาศาสตร์บางหัวข้อ โดยใช้บทเรียน
โปรแกรมกับการสอนปกติ - ปฏิญญาพนธ์ กศ.บ. วิทยา บัณฑิตการศึกษาศึกษา ประสานมิตร
2515, 42 หน้า อักสำเนา

เป็รื่อง กุญฑ การสร้างบทเรียนสำเร็จรูป เอกสารอักสำเนา 2515, 131 หน้า

_____ บทเรียนโปรแกรมกับเครื่องช่วยสอน เอกสารอักสำเนา 2518, 182 หน้า

✗ _____ การวิจัยสื่อและนวัตกรรมการสอน เอกสารอักสำเนา 2519, 140 หน้า

พงษ์ศักดิ์ ศรีภิรมย์ การสร้างบทเรียนโปรแกรมเรื่องเสียงในภาษาไทย สำหรับ
ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2519, 42 หน้า อักสำเนา

พรณี ชูทัย สารัตถทางจิตวิทยาการศึกษา เอกสารประกอบวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ อักสำเนา

/ พลดิพงษ์ เล็กศิริรัตน์ การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้สไลด์เทปกับสมุดภาพโปรแกรม ปฏิญญาพนธ์ กศ.ม.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2519, 67 หน้า อักสำเนา

ไพโรจน์ เบาลี คู่มือการเขียนบทเรียนโปรแกรม ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520, 34 หน้า

พรเลขา กุลารักษ์ และคนอื่นๆ เทคนิคการสอนใหม่ : การมัธยมศึกษาวินิต รายงาน
ประกอบการสัมมนา แผนกมัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517,
135 หน้า อักสำเนา

/ มณี เป็นสุข การศึกษาลักษณะนิสัยทางการเรียนและความสามารถในการเรียนรู้วิชา
วิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้บทเรียนโปรแกรม การเรียนรู้ศูนย์การเรียนรู้
และการเรียนการสอนตามหลักสูตร สสวท. ปรินิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522, 152 หน้า อักสำเนา

ร่วมศักดิ์ แก้วปลั่ง และบุญเหลือ ทองเอียด เครื่องสอนและการสอนแบบโปรแกรม
รวมก่าแพง 2522, 152 หน้า

/ รัตนา วิชญารัตน์ บทเรียนโปรแกรมเรื่องสำนวนไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517, 158 หน้า อักสำเนา
เรณา วัฒนาณรงค์ การสร้างบทเรียนโปรแกรมเรื่องการดูสายสวนปัสสาวะ สำหรับ
นักเรียนพยาบาลระดับอนุปริญญา วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521,
254 หน้า อักสำเนา

ลวัน สายยศ และอังคณา สายยศ หลักการวิจัยทางการศึกษา ทั่วกิจการพิมพ์ 2524,
287 หน้า

/ ลัดดาวัลย์ บุญรัตน์ การสร้างบทเรียนโปรแกรมวิชาภาษาไทยเรื่องโครงสร้างของ
ประโยค สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2521, 78 หน้า อักสำเนา

วสันต์ รั้งรองรัตน์ การประเมินผลและหลักสูตรวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
พุทธศักราช 2521 ในเขตการศึกษา 1 ปรินิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 151 หน้า อักสำเนา

/ วันเนาว์ บุญถิ่น บทเรียนสำเร็จรูปวิชาภาษาไทยเรื่องการเขียนกลอน สำหรับชั้นมัธยม
ศึกษาตอนปลาย วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2521, 150 หน้า
อักสำเนา

วิจิตร ตรีสะอ้าน "เทคนิคทางการศึกษา" การพิจารณานำนวัตกรรมและเทคโนโลยี
มาปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษาในโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้น กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ 2516, 150 หน้า

วิวัฒน์ วัชรหิรัญ การศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิทยาศาสตร์เรื่องทัศนูปกรณ์อย่างง่าย
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้บทเรียนโปรแกรมกับการสอนปกติ ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2518, 45 หน้า อักสำเนา

ศิริพงษ์ เพยอมนัยม การศึกษานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนใน

ชุดการเรียนด้วยตนเองวิชาสังคมศึกษา ปรินญาณิพนธ์ กศ

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2519, 40 หน้า อัก

ศึกษาธิการ, กระทรวง หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศั

2524

คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ครูสภา 25 ,
103 หน้า

สถิตมาศ สีสลิตธิ บทเรียนโปรแกรมเรื่องกาพย์ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2520, 210 หน้า อักสำเนา

สนม กรุฑเบื้อง บทเรียนโปรแกรมเรื่องสำนวนเปรียบเทียบ สำหรับชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย ของโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2521, 64 หน้า อักสำเนา

สิมศักดิ์ สาร เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชา
วิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างกลุ่มที่มีความรับผิดชอบต่างกัน
โดยเรียนจากชุดการเรียนด้วยตนเองและจากการสอนปกติ ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 53 หน้า อักสำเนา

สุปราณี พฤติการณ์ บทเรียนโปรแกรมเรื่องโครงสร้าง ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2518, 178 หน้า อักสำเนา

สุภา สุวาทพงศ์ ประมวลบทความเกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

คุรุสภา 2517

สุภา อุนสกุล การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และทัศนคติวิทยาศาสตร์ในการสอน
วิทยาศาสตร์เรื่องสิ่งแวดล้อม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 โดยใช้บทเรียนโปรแกรมกับการสอน
ปกติ ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2519,
32 หน้า อักสาเนา

โสภณ นิไชโยก การสร้างบทเรียนโปรแกรมวิชาภาษาไทยเรื่องโคลงสองสุภาพ
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยานิพนธ์ กศ.บ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2523,
107 หน้า อักสาเนา

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา คู่มือแนวการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย
พุทธศักราช 2524 ลำดับที่ 37/2524 2524, 39 หน้า

ประมวลการสอนวิชาภาษาไทยตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช
2518 คุรุสภา หน้า 38 - 42

อัศวิน พรหมโสภ การศึกษาลักษณะวิธีการเรียนและความคงทนในการจำโดยใช้
ชุดการเรียนรู้ตนเองในวิชาเทคโนโลยีการสอน ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2519, 147 หน้า อักสาเนา

อุทัย บุญประเสริฐ "เทคโนโลยีทางการศึกษา" บัณฑิตวิทยาลัย 6(1) : 80
มกราคม - มิถุนายน 2519

Bertrand Russel. The Negative Theory of Education The Teacher and
the Thought. New York, 1963. p. 212.

✓ Bockman David Carl. "The Effective of Programmed Instruction Versus
the Lecture Dissection Method of Teaching Basic Metallurgical
Concepts," Dissertation Abstracts. 1973. 32(4) : 1893A.

✓ Coldwell Robert McKiraley. "A Comparison of a Programmed Text and
a Computer Based Display Unit to Teach Reading Skills to Semi -
Literate Adolescence," Dissertation Abstracts. 32(1974), 1443A.

- Donal Joseph Dessort. "A Study of Programmed Learning with Superior Eight Grade Student," A.V. Communication Review. 14, 1966. p. 53 - 58.
- Fan, Chung Teh. Item Analysis Table. Education Service, Princeton New Jersey, 1972. 32 p.
- Fry Edward B. Teaching Machines and Programmed Instruction. New York, McGraw - Hill, 1963. 244 p.
- Gagne Robert M. The Conditions of Learning. 2 nd., ed. New York, Holt 1970. 407 p.
- Halton Boyd. Motivative and General Mathematics Student, Mathematic Teachers. January, 1964. p. 20 - 25.
- Lamb, R.T.D. Aids to Modern Teaching A Short Survey. London, Sir Issac Pitman and Sons, 1967. 175 p.
- Moriber, George. The Effect of Programmed Instruction in a College Physical Science Course for Non - Science Student, Journal of Research in Science Teaching. 6(3) 214 - 216, 1969.
- Skinner, B.F. "The Science of Learning and Art of Teaching," Harward Education Review. 1954. 24 : 86 - 87.
- Transame, Tisana. A Proposal for a Programmed Approach to Teaching Vocabulary and Spelling Skills in English as a Second Language for the Fifth Grade in Chulalongkorn Demonstration School Thailand. Chico, Master's Thesis, Chico State Collage. 1970. 390 p.
- Wittich, Walter Arno and Schuller, Charles Francis. Audio - Vissual Material. New York, Harper, 1967. 554 p.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
การวิเคราะห์แบบทดสอบ และข้อมูล

การวิเคราะห์แบบทดสอบและข้อมูล

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ข้อที่	P_H	P_L	p	r	ข้อที่	P_H	P_L	p	r
1	.29	.14	.21	.21	21	.69	.46	.58	.24
2	.86	.29	.59	.58	22	.77	.40	.59	.38
3	.86	.4	.65	.49	23	.99	.49	.80	.73
4	.91	.31	.64	.63	24	.89	.60	.76	.38
5	.94	.26	.64	.70	25	.74	.14	.43	.68
6	.94	.57	.78	.51	26	.94	.60	.79	.48
7	.54	.31	.45	.29	27	.91	.49	.72	.50
8	.43	.23	.33	.23	28	.83	.51	.68	.36
9	.71	.29	.50	.42	29	.77	.54	.66	.25
10	.77	.06	.38	.72	30	.91	.46	.71	.52
11	.54	.34	.44	.21	31	.66	.06	.32	.66
12	.77	.34	.56	.44	32	.74	.45	.59	.32
13	.91	.57	.76	.44	33	.57	.26	.41	.32
14	.57	.20	.38	.39	34	.74	.31	.53	.43
15	.51	.31	.41	.21	35	.77	.40	.59	.39
16	.40	.20	.30	.24	36	.74	.31	.53	.43
17	.29	.14	.21	.21	37	.89	.43	.68	.51
18	.46	.23	.34	.25	38	.89	.40	.67	.54
19	.60	.34	.47	.26	39	.60	.31	.45	.30
20	.77	.20	.48	.56	40	.49	.17	.32	.37

การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

ข้อที่	p	q	pq	ข้อที่	p	q	pq
1	.67	.33	.22	21	.58	.42	.24
2	.62	.38	.24	22	.59	.41	.24
3	.68	.32	.22	23	.82	.18	.15
4	.67	.33	.22	24	.75	.25	.19
5	.60	.40	.24	25	.48	.52	.25
6	.79	.21	.17	26	.87	.13	.11
7	.37	.63	.23	27	.83	.17	.14
8	.31	.69	.21	28	.72	.28	.20
9	.45	.55	.25	29	.76	.24	.18
10	.52	.48	.25	30	.80	.20	.16
11	.47	.53	.25	31	.33	.67	.22
12	.58	.42	.24	32	.65	.35	.23
13	.84	.16	.13	33	.50	.50	.25
14	.33	.67	.22	34	.55	.45	.25
15	.49	.51	.25	35	.60	.40	.24
16	.32	.68	.22	36	.54	.46	.25
17	.25	.75	.19	37	.73	.27	.25
18	.31	.69	.21	38	.56	.44	.25
19	.49	.51	.25	39	.40	.60	.24
20	.50	.50	.25	40	.56	.44	.25

p คือ สัดส่วนของผู้ทำถูกในแต่ละข้อ

q คือ สัดส่วนของผู้ทำผิดในแต่ละข้อ

Σpq 8.70

การวิเคราะห์หาความแปรปรวนของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

$$N = 100 \quad \sum X^2 = 55501 \quad \sum X = 2289$$

$$\begin{aligned} \text{สูตร } S^2 &= \frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)} \\ &= \frac{100 \times 55501 - (2289)^2}{100 \times (100 - 1)} \\ &= 31.3716 \end{aligned}$$

ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

$$n = 40 \quad \sum pq = 7.8 \quad \text{และ} \quad S^2 = 31.3716$$

ใช้สูตร K.R. 20

$$\begin{aligned} \text{สูตร } r_{tt} &= \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right\} \\ &= \frac{40}{40-1} \left\{ 1 - \frac{8.7}{31.3716} \right\} \\ &= 1.03 \times .723 \\ &= .74 \end{aligned}$$

ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน = .74

แบบสอบถามวัดทัศนคติของนักเรียนตอบทเรียนสำเร็จรูป

ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามวัดทัศนคติของนักเรียนตอบทเรียนสำเร็จรูป

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	3.838
2	3.125
3	7.936
4	1.828
5	2.413
6	2.89

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
7	4.278
8	5.0947
9	2.1173
10	3.7547
11	2.6886
12	2.5227

การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดทัศนคติของนักเรียนตอบทเรียนสำเร็จรูป

$$n = 12 \quad \sum S_i^2 = 7.94 \quad \sum S_t^2 = 17.33$$

$$\begin{aligned} \text{สูตร } \alpha &= \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{\sum S_t^2} \right\} \\ &= \frac{12}{12-1} \left\{ 1 - \frac{7.94}{17.33} \right\} \end{aligned}$$

$$= 1.09 \times 0.542$$

$$= .59$$

ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม = .59

การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA)

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

	แหล่งของ ตัวแปร		
	ระหว่างกลุ่ม	ภายในกลุ่ม	ทั้งหมด
ผลรวมกำลังสอง (SS) : Y	285.089	613.82	898.909
ผลรวมกำลังสอง (SS) : X	222.76	290.4	513.16
ผลรวมของผลคูณ (SP)	-251.999	133.09	-118.909
df	1	42	43
ผลรวมกำลังสองของคะแนนที่ปรับแล้ว (SS)	236.127	261.543	497.67
df	1	41	42
MS	236.127	6.379	

$$F = \frac{236.127}{6.379}$$

$$= 37.02$$

2. เปรียบเทียบความคงทนในการเรียนรู้ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

	แหล่งของ ตัวแปร		
	ระหว่างกลุ่ม	ภายในกลุ่ม	ทั้งหมด
ผลรวมกำลังสอง (SS) : Y	222.76	290.4	513.16
ผลรวมกำลังสอง (SS) : X	260.23	399.66	659.89
ผลรวมของผลคูณ (SP)	240.75	140.82	381.57
df	1	42	43
ผลรวมกำลังสองของ คะแนนที่ปรับแล้ว (SS')	44.796	331.374	376.17
df	1	41	42
MS	44.796	8.082	

$$F = \frac{44.796}{8.082}$$

$$= 5.543$$

การหาความสัมพันธ์ของ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อ
การเรียนการสอน โดยใช้ทเรียนสำเร็จรูป

คนที่	X	Y	XY	
1	52	32	1664	$\sum X = 1103$
2	51	31	1581	$\sum Y = 669$
3	50	30	1500	$\sum XY = 33645$
4	54	34	1836	$\sum X^2 = 55443$
5	52	31	1612	$\sum Y^2 = 20451$
6	50	32	1600	สูตร r = $\frac{N \sum XY - (\sum X \times Y)}{\sqrt{\{N \sum X^2 - (\sum X)^2\} \{N \sum Y^2 - (\sum Y)^2\}}}$
7	54	34	1836	
8	51	33	1683	
9	50	30	1500	
10	50	28	1400	
11	52	31	1612	
12	52	33	1716	
13	46	29	1334	
14	48	28	1344	
15	46	28	1288	
16	46	29	1334	
17	48	27	1296	
18	46	27	1242	
19	52	32	1664	
20	50	28	1400	
21	49	29	1421	
22	54	33	1782	

4/101.

ภาคผนวก ข.

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย 032 เรื่องวรรณคดีสมัยรัชกาลที่ 2

แบบสอบถามทัศนคติของนักเรียนตอบทเรียนสำเร็จรูป

ข้อสอบวิชาภาษาไทย 032

(วรรณคดีสมัยรัชกาลที่ 2)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

จำนวน 40 ข้อ

เวลา 40 นาที

คำสั่ง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียวจาก ก ข ค ง หรือ จ แล้ว
กาเครื่องหมาย X ลงบนตัวอักษรที่ต้องการในกระดาษคำตอบ

1. ข้อใดเป็นสาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้วรรณคดีสมัยรัชกาลที่ 2 เจริญถึงขีดสูงสุด
 - ก. อิทธิพลด้านศาสนา
 - ข. ความสามารถของกวี
 - ค. อิทธิพลของต่างประเทศ
 - ง. บ้านเมืองสงบเรียบร้อย
 - จ. พระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์
2. กวีท่านใดที่มีความสามารถในการแต่งกลอนบทละครมากที่สุด
 - ก. สุนทรภู่
 - ข. รัชกาลที่ 2
 - ค. นายอินทร์ไชยเบสร์
 - ง. พระยาตรังคภูมิบาล
 - จ. กรมพระปรมาภิไธยวิสุทธิไธสง
3. การเล่นชนิดใดที่นิยมมากในราชสำนักสมัยรัชกาลที่ 2
 - ก. เสภา
 - ข. เพลงยาว
 - ค. การละคร
 - ง. คอกสร้อย
 - จ. ชับเสภา

4. วรรณคดีเรื่องใดไม่ใช่บทพระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ 2
 - ก. กาพย์
 - ข. ไกรทอง
 - ค. รามเกียรติ์
 - ง. พระอภัยมณี
 - จ. ชุนชางชุนแผน
5. เรื่องใดจกอยู่ในประเภทละครนอก
 - ก. อิเหนา
 - ข. ไกรทอง
 - ค. รามเกียรติ์
 - ง. ชุนชางชุนแผน
 - จ. กาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน
6. รัชกาลที่ 2 ทรงพระราชนิพนธ์วรรณคดีประเภทใดมากที่สุด
 - ก. เสภา
 - ข. บทละคร
 - ค. เพลงยาว
 - ง. กาพย์เห่เรือ
 - จ. กลอนคอกสร้อย
7. บทละครเรื่องอิเหนาเด่นกว่าบทละครเรื่องรามเกียรติ์ในด้านใด
 - ก. มีคติสอนใจ
 - ข. สำนวน ภาษาที่ใช้
 - ค. ความยาวของเรื่อง
 - ง. ขนบธรรมเนียมประเพณีที่แทรกอยู่
 - จ. ความประพจน์ของตัวละครตัวเอกของเรื่อง

8. ในสมัยรัชกาลที่ 2 ละครนอกได้รับการยกฐานะว่าไม่ใช่ละครชั้นต่ำอีกเพราะอะไร
- ก. ใ้ช้ผู้แสดงเป็นหญิงล้วน
 - ข. ใ้ช้ผู้แสดงเป็นชายล้วน
 - ค. นำมาเล่นในราชสำนัก
 - ง. นิยมเล่นกันอย่างแพร่หลาย
 - จ. ตัดข้อความบางตอนของเรื่องออก
9. ข้อใดเป็นลักษณะเด่นของกลอนในสมัยรัชกาลที่ 2
- ก. เล่นคำ
 - ข. เล่นสำนวน
 - ค. เพิ่มสัมผัสใน
 - ง. เพิ่มสัมผัสนอก
 - จ. เพิ่มจำนวนคำในวรรค
10. บทละครของพระราชนิพนธ์ถึงนางสีดาในเรื่องบทพากย์รามเกียรติ์ตอนนางลอยให้ข้อคิดอะไรแก่คนทั่วไปมากที่สุด
- ก. สี่ไถ่ยังรู้พลادنักปราชญ์ยังรู้พลัง
 - ข. คนที่ย่อมทนน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้
 - ค. อารมณ์บดบังสติปัญญาถ้าไม่รู้จักควบคุม
 - ง. ความซื่อตรงอาจเป็นจุดอ่อนให้เสียรู้คนโดยง่าย
 - จ. เทวดาไม่เข้าข้างคนผิดและความลับไม่มีในโลก
11. บทพากย์นางลอยมีลักษณะเด่นอย่างไร
- ก. ไพเราะและจดจำกันได้ทั่วไป
 - ข. เปรียบเทียบได้คมคายลึกซึ้ง
 - ค. พรรณนาความรักได้อย่างสมจริง
 - ง. เป็นเรื่องของความรักอันหวานซึ้ง
 - จ. เป็นตอนที่สนุกที่สุดในเรื่องรามเกียรติ์

12. กลอนบทละครมีลักษณะข้อใดที่แตกต่างจากกลอนสุภาพ
- การขึ้นต้น
 - จำนวนคำในวรรค
 - ลงท้ายว่าเอ๋ยทุกบท
 - กลอนบทละคร ไม่มีสัมผัสใน
 - คำรับและส่งสัมผัสไม่ตรงกัน
13. เรื่องอิเหนาให้คติสอนใจในด้านใดมากที่สุด
- ความรัก
 - ความหึงหวง
 - ความสามัคคี
 - ความจงรักภักดี
 - การเดินทางผจญภัย
14. วรรณคดีเรื่องใดที่แสดงให้เห็นหลักพุทธปรัชญาที่ว่า "หาดีได้ดี หาชั่วได้ชั่ว" ทุกสิ่งในโลกเป็นอนิจจัง ชีวิตนี้เป็นทุกข์" ได้มากที่สุด
- ควาวิ
 - อิเหนา
 - ไกรทอง
 - สังข์ทอง
 - รามเกียรติ์
15. บทละครในเด่นกว่าบทละครนอกในด้านใดมากที่สุด
- แทรกสุภาษิต
 - ใช้ภาษาสุภาพ
 - ใช้อุปมาอุปไมย
 - ดำเนินเรื่องสัมพันธ์กัน
 - ใช้คนแสดงเป็นชายฉกรรจ์

16. วรรณคดีเรื่องใดที่ให้ข้อคิดเกี่ยวกับความกตัญญูมากที่สุด
- กาวิ
 - ไกรทอง
 - มณีพิชัย
 - ไชยเชษฐ์
 - ขุนช้างขุนแผน
17. ตัวละครตัวใดต่อไปนี้ที่ทาประโยชน์ให้แก่บ้านเมืองไทย
- ขุนช้าง
 - ขุนแผน
 - พระราม
 - พระอภัยมณี
 - พระลักษมณ์
18. ข้อใดไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องขุนช้างขุนแผน
- เป็นเรื่องของสามัญชน
 - แสดงให้เห็นความเชื่อของคนไทย
 - เนื้อเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์บ้าง
 - เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงในสมัยรัชกาลที่ 2
 - เป็นนิทานพื้นเมืองที่ยาวที่สุดของสุพรรณบุรี
19. วรรณคดีเรื่องใดที่ทำให้สุนทรภู่ได้ชื่อว่าเป็นจินตกวีเอก
- โคบุตร
 - พระอภัยมณี
 - นิราศพระบาท
 - นิราศภูเขาทอง
 - กาพย์พระไชยสุริยา

20. ข้อใดเป็นอุปนิสัยที่ถูกต้องของสุนทรภู่
- ชอบถอมตน
 - อารมณ์อ่อนไหวง่าย
 - ระงับอารมณ์ของตนเองได้
 - เอาชนะผู้หญิงด้วยรูปสมบัติ
 - ไม่กลัวเรื่องผิดลูกผิดเมียคนอื่น
21. สุนทรภู่มิชอบเสียงเค็นเพราะเหตุผลข้อใดมากที่สุด
- เป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน
 - แต่งบทร่ายกรอไว้เป็นอันมาก
 - มีปฏิภาณกลอนได้อย่างรวดเร็ว
 - เป็นกวีที่ปรึกษาของพระมหากษัตริย์
 - แต่งกลอนได้คิดเยี่ยมทั้งเสียงและความหมาย
22. นิราศเรื่องใดที่สุนทรภู่แต่งโดยใช้โคลงสี่สุภาพ
- นิราศสุพรรณ
 - นิราศอิเหนา
 - นิราศพระบาท
 - นิราศเมืองแกลง
 - นิราศเมืองเพชร
23. นิราศเรื่องใดที่สุนทรภู่แต่งเป็นเรื่องแรก
- นิราศอิเหนา
 - นิราศสุพรรณ
 - นิราศภูเขาทอง
 - นิราศวัดเจ้าฟ้า
 - นิราศเมืองแกลง

24. ข้อใดไม่ใช่ชื่อมเหสีของพระอภัยมณี
- นางเงือก
 - นางละเวง
 - นางอรุณรัศมี
 - นางผีเสื้อสมุทร
 - นางสุวรรณมาลี
25. ในช่วงหนึ่งของชีวิตสุนทรภู่ต้องประสบเคราะห์กรรมถึงกับขาดที่พึ่งเป็นเพราะสาเหตุข้อใดมากที่สุด
- เสพสุราเป็นอาจีน
 - รัชกาลที่ 2 สวรรคต
 - ลาออกจากราชการไปบวช
 - เจ้าชู้ทำให้เกิดเรื่องราวต่าง ๆ
 - เคยทำใหักรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ชั้คเคื่องใจ
26. ข้อใดที่สุนทรภู่สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับชีวิตของท่านไว้ในตัวละคร
- ที่หายวังคังล้วนแต่ตึกกว้าง บางนั้งรานสองแถวแนวนน
นายคานพานตลาดทองหลึกคน ประชาชนซื้อหาพูดจากัน
 - เราเกิดมาอาภัพอัปภาย ต้องพลัดพรากจากนครจนอนนุ
จะถือธรรมขันธัสัพัญญ ให้ลาฐชาติหน้าอย่าเช่นนี้
 - เห็นดวงแวงแวงสว่างอยู่กลางเกาะ นางก็เหาะลอยลึบไปหยิบได้
สูงชันพื้นฝ้ายสลายไป เสียใจจา บัลย์ทุกวันคืน
 - ควยฉิสัยในประเทศทุกเขตแคว้น ถึงโกรธแค้นความรักยอมหักหาย
อันความจริงหญิงก็ม้วยลงควยชาย ชายก็ตายลงควยหญิงจริงดังนี้
 - ซูลมุนหมุนกลมดั่งลมพัด ถอดกระหวัดอุ้มองค์พระทรงโฉม
กลักระโดดคลานาเสียดตาไกรม กระทุ้มโถมคิงคาไปถาทอง

27. จากคำตอบข้อ 26 ข้อใดสะท้อนให้เห็นสภาพบ้านเมืองในสมัยนั้น
- ก. ขอ ก ข. ขอ ข
ค. ขอ ค ง. ขอ ง
จ. ขอ จ
28. วรรณคดีเรื่องใดที่สุนทรภู่แต่งขึ้นเพื่อแนะนำกวีที่หึงปฏิบัติสำหรับเจ้านาย
- ก. สวัสดิรักษา
ข. นิทานสุภาพ
ค. สุภาพชนอนหญิง
ง. เพลงยาวถวายโอวาท
จ. เสภาพระราชพงศาวดาร
29. ทำไมสุนทรภู่จึงได้รับยกย่องว่าเป็นกวีที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- ก. ริเริ่มเล่นสัมผัสในในกลอน
ข. เป็นกวีที่แต่งกลอนเป็นคนแรก
ค. แสดงความคิดใหม่ในผลงานของท่านเสมอ
ง. ริเริ่มนำเรื่องนิทานนิยายมาแต่งเป็นวรรณคดี
จ. ขอ ก, ค และ ง ถูก
30. วรรณคดีเรื่องใดที่กรมพระปรมานุชิตฯ ทรงนิพนธ์ร่วมกับกวีท่านอื่น ๆ
- ก. ลิลิตตะเลงพ่าย
ข. ปฐมสมโพธิกถา
ค. สรรพสิทธิ์คำฉันท์
ง. สมุทรโฆษคำฉันท์
จ. กุณาสอนน้องคำฉันท์

30. วรรณคดีเรื่องใดที่กรมพระปรมานุชิตฯ ทรงนิพนธ์ร่วมกับกวีท่านอื่น ๆ
- ก. ลิลิตตะเลงพ่าย
- ข. ปฐมสมโพธิกถา
- ค. สรรพสิทธิ์คำฉันท์
- ง. สมุทรวินิจฉัยคำฉันท์
- จ. กุณญาสนอนองคำฉันท์

31. ข้อใดไม่เกี่ยวกับกรมพระปรมาภิไธย
- ก. เป็นโอรสของรัชกาลที่ 2
 - ข. มีพระนามเดิมว่าพระองค์เจ้าวาสุกรี
 - ค. เป็นอธิบดีสงฆ์วัดพระเชตุพนฯ
 - ง. เป็นผู้เชี่ยวชาญทั้งคัมภีร์โลกและคัมภีร์ธรรม
 - จ. เป็นพระอาจารย์ของพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว
32. ข้อใดเป็นจุดประสงค์ของการแต่งเรื่องลิลิตะเลงพ่าย
- ก. เถลิงพระเกียรติพระนเรศวร
 - ข. จารึกรอบพระอุโบสถวัดพระเชตุพน
 - ค. เพื่อพระราชพิธีฉลองศักราชวัดพระเชตุพน
 - ง. แสดงมูลเหตุที่ไทยไม่ยกกองทัพไปตีเขมร
 - จ. บันทึกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์เรื่องสงครามยุทธหัตถี
33. คติธรรมข้อใดที่แสดงไว้เด่นชัดในเรื่องลิลิตะเลงพ่าย
- ก. ความรักชาติ
 - ข. ความซื่อสัตย์
 - ค. ความสามัคคี
 - ง. ความจงรักภักดี
 - จ. ความเมตตากรุณา
34. ข้อใดเป็นลักษณะเด่นของสมเด็จพระนเรศวรที่ปรากฏในเรื่องลิลิตะเลงพ่าย
- ก. รักชาติยิ่งชีวิต
 - ข. เชื่อนั่นในพุทธศาสนา
 - ค. เป็นกษัตริย์นักรบที่สามารถ
 - ง. ทรงเต็มไปด้วยชัฏติยมานะ
 - จ. มีความเชื่อมั่นในพระองค์เอง

35. ผลงานของกรมพระปรมานุชิตฯ เรื่องใดที่ใกล้เคียงว่าเป็นร้อยแก้วที่เป็นแบบแผนในการเขียนเรียงความได้
- ลิลิตจักรทิพย์
 - ร่ายท้าววิไลวงศ์
 - ปฐมสมโพธิกถา
 - คำราชนันทมาตาพฤติวรรณพฤติ
 - พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา
36. เรื่องใดที่วรรณคดีสโมสรยกย่องให้เป็นยอดเยี่ยมแห่งโคลงนิราศ
- นิราศสุพรรณ
 - นิราศนรินทร์
 - นิราศหริภุญไชย
 - กาสรวาศรีปราชญ์
 - นิราศตามเสด็จล้านนอย
37. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของนายนรินทร์ธิเบศร
- สนใจศึกษาหาความรู้
 - เป็นคนละเอียดประณีต
 - อารมณ์อ่อนไหวเยือกเย็น
 - อ่อนแอไม่เป็นตัวของตัวเอง
 - ช่างคิดและจินตนาการกว้างไกล
38. เรื่องใดไม่ใช่ผลงานของพระยาทรง
- โคลงนิราศกลาง
 - รวมโคลงกวีโบราณ
 - โคลงนิราศพระบาท
 - โคลงนิราศตามเสด็จล้านนอย
 - โคลงเฉลิมพระเกียรติรัชกาลที่ 2

39. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของพระยาตรังค์

- ก. ก่อความคิด
- ข. รักการคนควา
- ค. มั่นใจในตนเอง
- ง. เสมอตนเสมอปลาย
- จ. ผลงานมีลักษณะเต็มไปด้วยความคึก

40. โคลงนิราศ ลำนำน้อยกับนิราศกลางมีลักษณะข้อใดที่แตกต่างกัน

- ก. ผู้แต่ง
- ข. คำประพันธ์ที่ใช้
- ค. ลักษณะของเรื่อง
- ง. การจบของเรื่อง
- จ. การราพันถึงความรัก

แบบสอบถามวัดทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนสำเร็จรูป

คำชี้แจง จงขีดเครื่องหมาย X ลงในช่องที่นักเรียนต้องการเลือก

ข้อที่	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1	บทเรียนสำเร็จรูปเรียนได้สะดวก และรวดเร็วกว่าหนังสือธรรมดา					
2	บทเรียนสำเร็จรูปให้ทั้งความรู้และ ความเพลิดเพลิน					
3	บทเรียนสำเร็จรูปทำให้มีความเข้าใจ ในเนื้อหาวิชามากขึ้น					
4	บทเรียนสำเร็จรูปทำให้จดจำได้ดี โดยไม่ต้องท่องจำ					
5	บทเรียนสำเร็จรูปนักเรียนอาจจะ เรียนช้าหรือเร็วได้ตามความสามารถ					
6	บทเรียนสำเร็จรูปทำให้นักเรียนมี ความรับผิดชอบมากขึ้น					
7	บทเรียนสำเร็จรูปทำให้เรียนรู้ได้ กว้างขวาง					
8	บทเรียนสำเร็จรูปทำให้เหนื่อยบางครั้ง เบื่อหน่าย					

(คก)

ข้อที่	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
9	บทเรียนสำเร็จรูปช่วยแก้ปัญหา การเรียนรู้ไม่ทันเพื่อน					
10	การเรียนรู้ด้วยบทเรียนสำเร็จรูป ทำให้ขยันขันแข็งขึ้น					
11	บทเรียนสำเร็จรูปไม่ส่งเสริมให้ เกิดความคิดสร้างสรรค์					
12	ควรเขียนตำราวิชาภาษาไทยและ วิชาอื่น ๆ เป็นบทเรียนสำเร็จรูป ให้มากขึ้น					

ภาคผนวก ค.
ตัวอย่างบทเรียนสำเร็จรูป

คำแนะนำในการใช้บทเรียนสำเร็จรูป

เพื่อให้การศึกษบทเรียนนี้ได้ผลอย่างเต็มที่ - นักเรียนควรปฏิบัติตามข้อเสนอแนะ
ดังนี้

1. บทเรียนนี้แบ่งออกเป็นหน้า ๆ แต่ละหน้าเรียกว่า "กรอบ" ซึ่งในแต่ละกรอบจะมีเนื้อหาให้นักเรียนได้ศึกษา และบางกรอบจะมีคำถามให้นักเรียนตอบ นักเรียนควรศึกษาไปทีละกรอบตามลำดับ อย่าพยายามข้ามกรอบใดกรอบหนึ่ง เพราะจะทำให้นักเรียนพลาดโอกาสที่จะทราบรายละเอียดของเนื้อหาได้
2. ขอให้นักเรียนตอบคำถามแต่ละกรอบตามความเข้าใจของนักเรียน และตรวจคำตอบว่าถูกต้องหรือไม่ จากคำตอบในตอนล่างของแต่ละกรอบ ถ้าต้องการให้การศึกษบทเรียนนี้ได้ผลอย่างเต็มที่ ขอให้นักเรียนข้อสัत्यต่อตัวเอง โดยไม่แอบอ่านเฉลยก่อนที่จะตอบคำถามตามความเข้าใจของตนเองก่อน
3. ไปต้องกังวลใจถ้าหากคำตอบของนักเรียนไม่ถูกต้อง เพราะบทเรียนนี้เป็นการเสนอความรู้แก่นักเรียน ไม่ใช่เป็นการวัดผลหรือทดสอบเก็บคะแนนแต่อย่างใด นักเรียนศึกษาด้วยความสบายใจ

"ถ้าพร้อมแล้ว ขอให้นักเรียนเริ่มต้นศึกษาได้ อย่าลืมนะ ไม่ดูเฉลยก่อนตอบ"

บทเรียนเรื่องประวัติและผลงานของสุนทรภู่

นักเรียนได้ทราบเกี่ยวกับสภาพบ้านเมือง พระราชประวัติ และ
บทพระราชนิพนธ์ที่สำคัญของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
มาแล้ว ต่อไปนี้นักเรียนจะได้เรียนเกี่ยวกับประวัติและผลงานของกวีเอก
ที่อยู่ในสมัยรัชกาลที่ 2 ซึ่งเราจะเริ่มต้นด้วย พระสุนทรโวหาร หรือที่
นักเรียนรู้จักในนามของ สุนทรภู่

นักเรียนคงเคยได้ยินชื่อนี้และเคยได้ศึกษาผลงานของท่านมาบ้างแล้ว
แต่เราก็อยากให้นักเรียนได้ทราบจากบทเรียนของเราอีกครั้งหนึ่ง

เพื่อให้การเรียนในบทเรียนชุดนี้ได้ผลอย่างเต็มที่ เราขอให้นักเรียน
อ่านเอกสารประกอบการเรียนด้วยนะค่ะ ซึ่งจะทำให้นักเรียนเข้าใจและ
สามารถศึกษาบทเรียนของเราได้เร็วยิ่งขึ้น และจะประสบผลสำเร็จอย่างก็

1. เราจะขอเริ่มต้นกันด้วยประวัติของสุนทรภู่ ขอให้นักเรียนอ่านเอกสาร
ประกอบการเรียนชุดที่ 3 "ประวัติของสุนทรภู่" ก่อนนะค่ะ

นักเรียนคงทราบจากเอกสารประกอบการเรียนแล้วใช่ไหมคะว่า
สุนทรภู่เกิดในสมัยรัชกาลที่ 1 วันเกิดของสุนทรภู่นั้นตรงกับวันที่ 26 มิถุนายน
2329 ท่านมีชื่อเดิมว่า ภู เริ่มเข้ารับการศึกษาที่วัดชีปะขาว

ขอให้นักเรียนนำคำที่ให้ต่อไปนี้ไปเติมลงในช่องว่างให้สมบูรณ์

" 2329 1 ชีปะขาว ภู "

1. สุนทรภู่นั้นมีชื่อเดิมว่า
2. สุนทรภู่เกิดในปี พ.ศ.
3. สุนทรภู่เริ่มตนศึกษาที่ วัด
4. สุนทรภู่เกิดในสมัยรัชกาลที่

4. เรามาทดสอบความเข้าใจกับหน่วยนะคะ ขอให้นักเรียนขีด
เครื่องหมาย ☒ หรือ ☐ หน้าข้อความต่อไปนี้

- 1. สุนทรภู่ มีชีวิตอยู่ถึง 4 รัชกาล
- 2. สุนทรภู่ เริ่มเข้ารับการศึกษาที่สำนักวัดชีปะขาว
- 3. สมัยรัชกาลที่ 2 สุนทรภู่ เป็น ขุนสุนทรโวหาร
- 4. สมัยรัชกาลที่ 3 สุนทรภู่เป็น พระภู่
- 5. สมัยรัชกาลที่ 4 สุนทรภู่ออยู่ในตำแหน่ง พระยาศรีสุนทรโวหาร

5. ขอให้นักเรียนนำคำที่ให้ต่อไปนี้ไปเติมลงในช่องว่างแต่ละข้อให้
สมบูรณ์นะคะ (ข้อใดที่นักเรียนไม่ทราบ เอกสารประกอบการเรียนที่
นักเรียนมีอยู่จะช่วยให้)

"พัก คาบ ขุนสุนทรโวหาร 70 นั้น
รัชกาลที่ 4 รัชกาลที่ 3"

- 1. บุตรของสุนทรภู่ ชื่อ และ
- 2. สมัยรัชกาลที่ 2 สุนทรภู่ออยู่ในตำแหน่ง
- 3. สุนทรภู่ไม่ได้รับราชการในสมัย
- 4. ภรรยาของสุนทรภู่คนหนึ่งชื่อ
- 5. สุนทรภู่มีชีวิตอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 1 ถึง
- 6. สุนทรภู่ถึงแก่กรรมเมื่ออายุ ปี

☒.....1.

.....2.

☒.....3.

☒.....4.

☒.....5.

ข้อ 5 ผิด

เพราะสุนทรภู่
อยู่ในตำแหน่ง

พระสุนทรโวหาร

ไม่ใช่พระยาศรี

สุนทรโวหาร

6. ผลงานของสุนทรภู่ แบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ 1. นิราศ 2. นิทาน 3. บทละคร 4. เสภา 5. บทเห่กล่อม 6. สุภาพนิพนธ์ นักเรียนช่วยเติมคำลงในช่องว่างให้สมบูรณ์好不好นะ ผลงานของสุนทรภู่ มีทั้งหมด ประเภท คือ 1. นิราศ 2. นิ 3. บทละคร 4. เส 5. บทเห่กล่อม 6. สุ	1. พัก และคาบ 2. ชุนสุนทรโวหาร 3. รัชกาลที่ 3 4. นิม 5. รัชกาลที่ 4 6. 70 ปี
7. เรามาดูผลงานของสุนทรภู่ทีละประเภทกันนะ ซึ่งจะขอเริ่มต้นด้วยประเภท <u>นิราศ</u> สุนทรภู่แต่งนิราศไว้ทั้งหมด 9 เรื่อง คือ 1. นิราศเมืองแกลง 2. นิราศพระบาท 3. นิราศภูเขาทอง 4. นิราศสุพรรณ 5. นิราศวัดเจ้าฟ้า 6. นิราศอิเหนา 7. นิราศพระปฐม 8. นิราศเมืองเพชร 9. รำพันพิลาป ขอให้นักเรียนขีดเส้นใต้ชื่อนิราศที่ไม่ใช่ผลงานของสุนทรภู่ 1. นิราศสุพรรณ 2. นิราศพระปฐม 3. นิราศเคียน 4. นิราศพระบาท 5. นิราศลอนดอน 6. นิราศเมืองแกลง	6 ประเภท 2. <u>นิทาน</u> 4. <u>เสภา</u> 6. <u>สุภาพนิพนธ์</u> "คนทพลาถ" เราขอให้ นักเรียนใช้ความพยายามอีกนิด คิดแล้วท่านจะไม่พลาดอีก"

8. เรียบเรียงผลงานของสุนทรภู่ในคาน <u>นิทาน</u> บ้างนะคะ ผลงานก้านนิทานของสุนทรภู่มีทั้งหมด 5 เรื่อง คือ 1. โคบุตร 2. พระอภัยมณี 3. ภาพยนตร์พระไชยสุริยา 4. ลักษณวงศ์ 5. สิงห์ไกรภพ นิทานบางเรื่องของสุนทรภู่เป็นที่นิยมอ่านกันมาก นักเรียนคงเคยได้ยินชื่อเรื่องเหล่านี้มาบ้างแล้ว ท่อไปนี้ขอให้นักเรียนขีดเส้นใต้ชื่อนิทานที่เป็นผลงานของสุนทรภู่ 1. ไกรทอง 2. สิงห์ไกรภพ 3. สังข์ทอง 4. ลักษณวงศ์ 5. ภาพยนตร์พระไชยสุริยา 6. สังข์ศิลป์ไชย 7. พระอภัยมณี 8. โคบุตร	3. <u>นิราศเคียน</u> 5. <u>นิราศลอนดอน</u> ถูกอีกแล้วใช้ไหมคะ "
9. ผลงานประเภทที่ 3 ของสุนทรภู่ คือ ประเภท<u>บทละคร</u> ซึ่งมีเพียงเรื่องเดียว คือ เรื่อง <u>อภัยนุราช</u> และผลงานในคานของ<u>เสภา</u> มี 2 เรื่อง คือ 1. เสภาเรื่อง ชุนช้างชุนแผน (ตอนกำเนิดพลายงาม) 2. เสภาพระราชพงศาวดาร ขอให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ ใช้ความสามารถให้เต็มที่นะคะ 1. เรื่องใดที่เป็นผลงานก้านบทละครของสุนทรภู่ ก. พระอภัยมณี ข. อภัยนุราช ค. อภัยราชา 2. เสภาเรื่องชุนช้างชุนแผน ตอนใดที่เป็นผลงานของสุนทรภู่ ก. กำเนิดพลายงาม ข. ชุนแผนขึ้นเรือนชุนช้าง ค. วันทองหึงลาวทอง 3. พระราชพงศาวดาร ที่เป็นผลงานของสุนทรภู่ เป็นผลงานประเภทใด ก. บทละคร ข. นิราศ ค. เสภา	2. <u>สิงห์ไกรภพ</u> 4. <u>ลักษณวงศ์</u> 5. <u>ภาพยนตร์พระไชยสุริยา</u> 7. <u>พระอภัยมณี</u> 8. <u>โคบุตร</u> "เราเชื่อว่านักเรียนต้องทำถูกหมด"

12. เรามาดูลักษณะพิเศษของสุนทรภู่ กันนะ ว่าท่านมีลักษณะอย่างไร
จึงสามารถแต่งวรรณคดีเรื่องต่าง ๆ ได้ถึง 6 ประเภท และเป็นผลงาน
ที่อยู่ใต้นิยามของประชาชนควย
(นักเรียนจะไม่อ่านเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง "ลักษณะพิเศษของ
สุนทรภู่" ก่อนหรือคะ)
อ่านเอกสารแล้วทำแบบฝึกหัดข้อเลยคะ
1. นักเรียนคิดว่าข้อใด ไม่ใช่ ลักษณะของสุนทรภู่
 - ก. สามารถต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตได้
 - ข. อารมณ์อ่อนไหวง่าย
 - ค. ประทับใจกับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้ออย่างฉาบฉวย
 2. คำอธิบายของสุนทรภู่ในขณะที่กราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ แสดงให้เห็น
ลักษณะเช่นใด
 - ก. ชีวิตที่พ่ายแพ้ของท่าน
 - ข. ทำตามลักษณะทั่วไปของคนไทย
 - ค. แสดงให้ทุกคนทราบว่าท่านพึ่งตนเองอยู่ตลอดเวลา

13. ผลงานของสุนทรภู่ ที่แสดงให้เห็นความสามารถของท่าน คือ ประเภท
นิราศ ก็ประทับใจผู้อ่าน นิทานก็สนุกสนาน บทเห่กล่อมก็นุ่มนวล หรือสุภาษิต
ก็มีสาระน่าจดจำ และเป็นความจริง

นักเรียนทราบแล้วว่า เรื่องพระอภัยมณี จัดอยู่ในประเภท นิทาน
ดังนั้นเรื่องพระอภัยมณี ควรจะมีความคึกคักในคำนำเหมายมากที่สุด

- ก. ให้ความประทับใจแก่ผู้อ่าน
- ข. ให้ความสนุกสนาน
- ค. แสดงให้เห็นความเป็นจริงของชีวิต

ทั้งข้อ 1
และ 2
ตอบข้อ ก.
และ
"แล้วนักเรียน
ตอบข้อไหน
ละคะ"

14. นักเรียนก็กว่า ผลงานของสุนทรภู่ประเภทใดใน 6 ประเภท ที่แสดงให้เห็นว่า สุนทรภู่เป็นคนที่ไม่ชอบอยู่นิ่ง ชอบท่องเที่ยวไปในที่ต่าง ๆ ให้นักเรียนเขียน วงกลมล้อมรอบข้อนั้นนะคะ 1. นิทาน 3. บทละคร 5. บทเหกล้อม 2. นิราศ 4. เสภา 6. สุภาษิต	ถูกแล้วค่ะที่ตอบข้อ ข.
15. เรามาดูผลงานที่สำคัญของสุนทรภู่กันทีละเรื่องนะคะ โดยจะเริ่มต้นที่เรื่อง <u>พระอภัยมณี</u> นักเรียนอ่านรายละเอียดของเรื่องพระอภัยมณีจากเอกสารประกอบการเรียนก่อนนะคะ เราให้เวลานักเรียนอ่าน 5 นาทีค่ะ เรื่องพระอภัยมณี สุนทรภู่แต่งเรื่องขึ้นเองทั้งหมด ซึ่งเป็นเรื่องที่ยาวที่สุด ในบรรดาผลงานของสุนทรภู่ และถือว่าเป็นเรื่องที่ดีที่สุดในของสุนทรภู่ควย 1. นักเรียนทราบไหมว่า ผลงานของสุนทรภู่ที่ยาวที่สุดคือเรื่องอะไร ก. ลักขณวงศ์ ข. พระอภัยมณี ค. นิราศเมืองแกลง 2. จากคำตอบในข้อ 1 นะคะ เรื่องใดที่ถือว่าเป็นผลงานที่ดีที่สุดของสุนทรภู่	2. นิราศ "นักเรียนทราบดีแล้วนะคะว่า สุนทรภู่แต่งนิราศเรื่องต่าง ๆ ไปถึง 9 เรื่อง และท่านแต่งนิราศเรื่องเหล่านี้เมื่อได้เดินทางไปสถานที่ต่าง ๆ เช่น เมื่อเดินทางไปเมืองแกลง ก็แต่งนิราศเมืองแกลง เป็นต้น"

16. เรามาทดสอบความรู้กันอีกสักครั้งนะคะ ขอให้นักเรียนขีดเครื่องหมาย ✓ หรือ ✗ หน้าข้อความ ต่อไปนี้ 1. พระอภัยมณีเป็นโอรสของท้าวสุทัศน์ เมืองรัตนา 2. พระอภัยมณี มีอนุชา 2 องค์ คือ ศรีสุวรรณกับสินสมุทร 3. พระอภัยมณีเรียนวิชากระบี่กระบอง และศรีสุวรรณเรียน วิชาเป่าปี่ 4. พรานหมัน 3 คน ที่พระอภัยมณีพบ คือ วิเชียร โมรา สานนท์ 5. ผู้ที่ลักพาพระอภัยมณีไปไว้ที่ดำ คือ นางเงือก	ก็ต้องตอบข้อ ข. พระอภัยมณี นั้นชั้ะ ถึงจะถูก
17. เรามาข้อ 2 3 และ 5 ของกรอบที่ 16 กันอีกครั้งนะคะ นักเรียนคงทราบจากเอกสารประกอบการเรียนแล้วว่า ท้าวสุทัศน์ มีโอรส 2 องค์ คือ พระอภัยมณี กับ ศรีสุวรรณ ดังนั้นพระอภัยมณี มีอนุชาเพียงองค์เดียว คือ ศรีสุวรรณ ส่วนสินสมุทรเป็นโอรสของ พระอภัยมณี ไม่ใช่ อนุชา ดังนั้นในข้อ 2 ของกรอบที่ 16 เราจึง ต้องขีดเครื่องหมาย ✗ สำหรับข้อ 3 ผิด เพราะ พระอภัยมณีเรียนวิชาเป่าปี่ ส่วน ศรีสุวรรณเรียนวิชากระบี่กระบอง ในข้อ 3 ของกรอบที่ 16 เขียน กลับกัน จึง ผิด จะ ข้อ 5 ก็เหมือนกัน ผู้ที่ลักพาพระอภัยมณี คือ นางผีเสื้อสมุทร ไม่ใช่ นางเงือก "นักเรียนเข้าใจที่เราอธิบายชี้แจงหรือเปล่าคะ"	1. ✓ 2. ✗ 3. ✗ 4. ✓ 5. ✗ "นักเรียนดู รายละเอียดข้อ ข้อ 2 3 และ 5 ใน กรอบที่ 17 นะคะ"

18. ขอให้นักเรียนนำชื่อตัวละครต่อไปนี้ ไปเติมลงในช่องว่างให้สมบูรณ์

"นางสุวรรณมาลี นางผีเสื้อ สิ้นสมุทร
นางเงือก พระฤาษี ศรีสุวรรณ อรุณรัศมี"

1. พระอภัยมณีและนางผีเสื้อสมุทร มีโอรสชื่อ
2. ช่วยพาพระอภัยมณีหนีออกจากถ้ำ จนถึง
เกาะแก้วพิสดาร
3. ธิดาของศรีสุวรรณ ชื่อ
4. ผู้ที่อยู่เกาะแก้วพิสดาร และช่วยพระอภัยมณีและสิ้นสมุทรไว้ คือ
.....
5. สิ้นสมุทร ขอสมัครเป็นโอรสของนาง เพื่อ
ติดตามหาบิดา

19. ขอให้นักเรียนนำชื่อตัวละครต่อไปนี้ ไปเติมลงในช่องว่างให้สมบูรณ์

"สุวรรณมาลี อูศเรน พระอภัยมณี สുകสาคร
 นิลมังกร เสาวคนธ์"

1. เป็นธิดาของเจ้าเมืองมลิ
2. เป็นคู่หมั้นของนางสุวรรณมาลี
3. นางสุวรรณมาลีหนีไปบวช เพราะแค้นเคือง
4. โอรสของพระอภัยมณีที่เกิดกับนางเงือก ชื่อ
5. สുകสาครมีม้ามังกร ชื่อ
6. ธิดาเจ้าเมืองการเวก ชื่อ

1. สิ้นสมุทร
 2. นางเงือก
 3. อรุณรัศมี
 4. พระฤาษี
 5. นางสุวรรณ
มาลี
- "นักเรียนที่พลาด
กรอบต่อไปนี้ยัง
รอคำตอบที่ถูกต้อง
จากนักเรียนอยู่
อย่าท้อใจ"

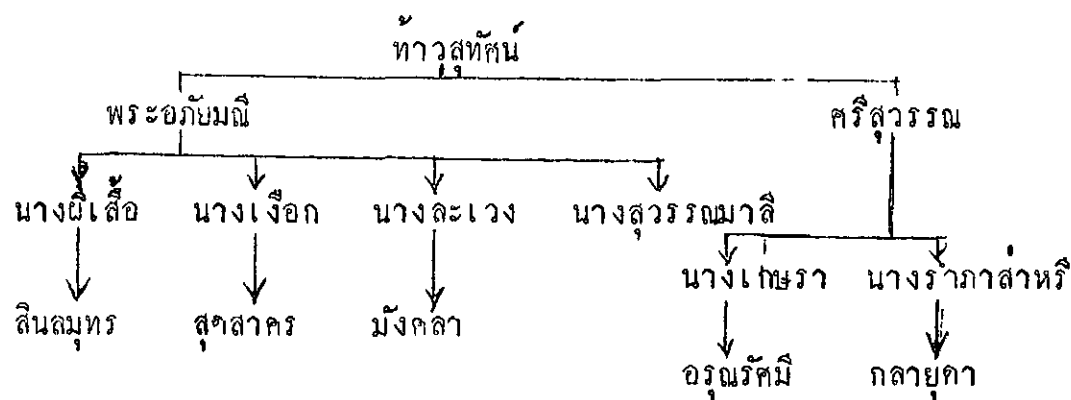
20. ขอให้ให้นักเรียนขีดเครื่องหมาย ✓ หรือ ✕ หน้าข้อความใดจะ
1. สกาสครมีของวิเศษ	คือไม้เท้ากับม้านิลมังกร	1. สุวรรณมาลี
2. อสุเรนคายน	เพราะถูกลูกธนูของพระอภัยมณี	2. อสุเรน
3. นางละเวง	เป็นธิดาของเจ้าเงาะดำ	3. พระอภัย-
4. ผู้ที่มาเทศนาโปรด	มีคว	
5. ผู้ที่คิด	ธราจารย์	

21. ขอให้ให้นักเรียนจับคู่ตัวละครต่อไปนี้
- ด้านขวามือเป็นชื่อตัวละครฝ่ายหญิง นักเว
- หน้าตัวเลขด้านซ้ายมือที่มีความสัมพันธ์ กันในฐานะ
- เดิมมากกว่า 1 ตัวอักษรนะคะ)

1. พระอภัยมณี	ก. เสาวคนธ์
2. ศรีสุวรรณ	ข. อรุณรัตน์
3. สีนสมุทร	ค. สุลาลีวัลย์
4. สกาสคร	ง. ราภาสำหรับ
	จ. บุปผาภ
	ฉ. ละเวง
	ช. สุวรรณมาลี
	ฅ. นางเกษรา
	ฉ. นางเงือก
	ญ. นางผีเสื้อสมุทร

คู่
ควยอ
ตาย ไม
โตนธกชน
ของพระอภัย
มณี

22. เรามาหาแผนผัง ความสัมพันธ์ของตัวละครที่สำคัญของเรื่อง พระอภัยมณี กันอีกสักครั้งนะคะ

..... 1.

..... 2.

..... 3.

..... 4.

"นักเรียนตรวจ

สอบคำตอบกับ

เอกสารประกอบ

การเรียนอีกสัก

ครั้งก็ได้นะ "

23. เรามาทดสอบความเข้าใจกันอีกสักครั้งนะคะ ขอให้นักเรียนขีดเครื่องหมาย / หรือ X หน้าข้อความต่อไปนี้

- 1. โอรสของพระอภัยมณี ชื่อสินสมุทร สุสาคร และมังคลา
- 2. สินสมุทรเป็นโอรสของพระอภัยมณีกับนางเงือก
- 3. นางอรุณรัศมี เป็นธิดาของศรีสุวรรณกับนางเกษรา
- 4. พระอภัยมณี มีชายา 4 องค์
- 5. กลายุดา เป็นโอรสของศรีสุวรรณกับนางร่ำภาสำหรับ
- 6. ศรีสุวรรณมีธิดา 1 องค์ และ โอรส 1 องค์

26. ในเรื่องพระอภัยมณี ได้แสดง [redacted] ความเชื่อของคนไทย ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นในด้านของความเชื่อด้านไสยศาสตร์ การทรงเจ้า การทำเสน่ห์ และความเชื่ออื่น ๆ นักเรียน คิดว่าข้อความต่อไปนี้ แสดงให้เห็นความเชื่อของคนไทยสมัยนั้นในด้านใด ว่าได้ชมขลาลับ เห็นดวงแก้วแวววาวอยู่กลางเกาะ นางก็เหาะลอยลิบไปหยิบได้ สิ่งขึ้น พื้นกายสลายไป เลื่อนน้ำใจจามัลย์ทุกวันคืน" ก. การทรงเจ้า ข. ความฝัน ค. การทำเสน่ห์	ก็ต้องเลือกข้อ ข. เพราะสุนทรภู่เป็นกวีในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น
27. ในด้านความเชื่อ ที่สุนทรภู่ได้แทรกไว้ในเรื่องพระอภัยมณีแล้ว สุนทรภู้อยังได้แทรกชีวิต ของตนเองไว้ในเรื่องนี้ด้วย เช่นชีวิตที่ตกกระกำลำบากในสมัยรัชกาลที่ 3 ก็เหมือนกับตอนที่พระอภัยมณีตกอยู่ที่เกาะแก้วพิสดาร หรือบางครั้งก็แทรกชีวิตของตนเองไว้ในบทของสุคนธ์สาร นักเรียนทราบหรือไม่ว่า สุนทรภู่ได้แทรกชีวิตของตนเองไว้ในบทของตัวละครตัวใดต่อไปนี้ ก. พระอภัยมณี, นางละเวง ข. พระอภัยมณี, สินสมุทร ค. พระอภัยมณี, สุคนธ์สาร	ต้องตอบข้อ ข. ความฝัน ซึ่งเป็นความเชื่อของคนไทยทุกคนทุกสมัย

28. 1. นักเรียนจาได้ใหม่ ว่า สกสาครเป็นลูกของพระอภัยมณี
กับนางเงือก เรามากคาประพันธ์ที่น้อยนะคะ
"สกสาครย้อนจิตคิดถึงแม่ มาเห็นแต่บิตุรงค์นำสงสาร
ทรงกรรแสงแจ้งเรื่องเคืองราเคื้อ อันพระมารดาจนพินิจญา"
นักเรียนคิดว่าคำว่า แม่ กับบิตุรงค์ หมายถึงข้อใด
ก. นางเงือกกับพระอภัยมณี ข. นางผีเสื้อสมุทรกับพระอภัยมณี
ค. นางละเวงกับพระอภัยมณี
2. นักเรียนคาประพันธ์ใน เรื่องพระอภัยมณีอีกบทนะคะ แล้ว
บอกเราซิว่า ข้อความนี้ตรงกับชีวิตของสุนทรภู่ในสมัยใด
"เราเกิดมาอาภัพอัปภากย์ ต้องพลัดพรากจากนครจนอ่อนหู
จะถือธรรมชั้นรัชสัพัญญู ให้คาชฐาติหน้าอย่าเงื่อนนี้"
ก. รัชการที่ 2 ข. รัชกาลที่ 3 ค. รัชการที่ 4

ข้อ ค. ค่ะ
"ถูกอีกแล้ว"

29. นักเรียนขข้อความต่อไปนี้ แล้วชี้เครื่องหมาย หน้าข้อที่
เป็นสุภาษิตที่อยู่ในเรื่องพระอภัยมณี
..... 1. มีความรู้อยู่กับตัวกลัวอะไร ชีวิตไม่ปลดบลงคงได้คิ
..... 2. ประเพณีตั้งให้หลังหัก มันก็มักทำร้ายเมื่อภายหลัง
..... 3. จะควัวชั่วคิกที่ทาง จะคนางคแม่เหมือนแลเห็น
..... 4. อันออยตาลหวานลิ้นแล้วสิ้น ฝาก
แต่สมปากหวานหูไม่รู้หาย
..... 5. เขาย่อมเบรียบความเมื่อฮามรัก
แต่นำมักคัมขมขมว่าหวาน
..... 6. นินทากาเลเหมือนเหน้า ไม่ชอกช้ำเหมือนเอามีคมกริดหิน เกาะแก้ว

1. ก็ต้องตอบ
ข้อ ก. ชิคะ
2. ข้อ ข. คือ
รัชกาลที่ 3 ซึ่ง
เป็นตอนที่
สุนทรภู่ตกยาก
เหมือนกับชีวิต
ของพระอภัย-
มณี ขณะที่อยู่ที่
พิสดาร

30. มีสมาชิกคนหนึ่งในเรื่องพระอภัยมณี สอนไว้ว่า "รู้สิ่งใดไม่เท่ารู้วิชา รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี" คำว่า "รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี" นักเรียนคิดว่าข้อความนี้สอนให้คน เห็นแก่ตัวใช่หรือไม่ เราขออธิบายเพิ่มเติมว่า "รู้รักษาตัวรอดเป็น ยอดดี" ไม่ได้สอนให้คนเห็นแก่ตัว แต่สอนให้รู้จักรักษาตัว ให้รอดพ้น จากอันตรายและทุกข์ต่าง ๆ เรามาทดสอบกันหน่อยนะว่านักเรียนเข้าใจตรงกับเราแล้วหรือ ยัง "รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี" หมายความว่า สอนให้คนรู้จัก ตัว ให้รอดพ้นจาก ต่าง ๆ	 1. 2. 3. 5. 6. สำหรับ ข้อ 4 ไม่ ใช่ เพราะอยู่ใน เรื่องเพลงยาว ถวายโอวาท
31. นักเรียนคิดว่าข้อใดต่อไปนี้ที่สุนทรภู่สอนเกี่ยวกับการคณาง ก. โบราณว่าถ้าเหลือกาคลังลาก จงออกปากบอกแขก ว่าแยกแถม ข. อันรูปรสกลิ่นเสียงเคียงสมบัติ ที่คลุ่สรวงแหวนไม่แก่นสาร ค. ถึงลูกยางห่างต้นหล่นกระเด็น ก็จะเป็นเช่นเหล่าเหมือนเฒ่าพันธุ ง. เอนาตาลหวานวางไว้ใกล้ค มคจะออกไ้หรือน้องตริกตรองค จ. อันความจริงหญิงก็ม้วยลงด้วยราย รายก็ตายลงด้วยหญิงจริงดังนี้	รักษา และอันตราย "มีหรือที่นักเรียน จะเค็ม ไม่ถูก"

32. นักเรียนขอความในกรอบที่ 31 อีกครั้งนะคะ สำหรับข้อ ก. ไม่ได้หมายถึงการกวนาง แต่หมายถึง การขอความช่วยเหลือ ว่าเมื่อหาจนสุดกำลังของคนแล้วจึงควรขอความช่วยเหลือจากคนอื่น ข้อ ข. สุนทรภู่สอนเกี่ยวกับ กิเลสของคน ข้อ ค. เป็นข้อที่ถูกต้อง เราไม่ขอชี้แจงนะคะ ข้อ ง. สำหรับข้อนี้เป็นส่วนหนึ่งที่แทรกอยู่ในเรื่อง ที่ว่า "น้ำตาลโกสมค" ก็ไม่ได้หมายถึงการกวนาง ข้อ จ. เป็นสุภาษิตที่สอนเกี่ยวกับความรัก "นักเรียนจะฝึกสายตาสัก 1 นาทีก็ได้ค่ะ"	ข้อ ค. ค่ะ เพราะคาบระพันธ์เต็มๆ ของบทนี้คือ "จะคว้าวัวควัควัวที่ หพ จะกวนางกวนแม่เหมือนแลเห็นถึงลูกยางหว่างต้นหลนกระเด็นก็จะ เป็นเช่นเหล่าเหมือนเฝ้าพันธุ์"
33. เราขอสรุปลักษณะทั่วไปของเรื่องพระอภัยมณีให้อีกสักครั้งนะคะ 1. เรื่องพระอภัยมณีได้สะท้อนให้เห็นเหตุการณ์ ความเป็นไปของบ้านเมืองในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น 2. เรื่องพระอภัยมณีสะท้อนให้เห็นความเชื่อทางไสยศาสตร์ของคนไทยในสมัยนั้น เช่นความเชื่อเกี่ยวกับความฝัน การทาเสน่ห์ ฯลฯ 3. สุนทรภู่ได้แทรกชีวิตของตนเองไว้ในเรื่องพระอภัยมณี 4. สุนทรภู่ได้แทรก สุภาษิต ข้อคิด คติสอนใจต่าง ๆ ไว้ในเรื่องพระอภัยมณีอย่างมากมาย "ข้อใดที่ส่งสัณนักเรียนย้อนกลับไปกรอบที่ 25+32 อีกครั้งก็ได้"	

34. สำหรับคุณค่าของเรื่องพระอภัยมณี ในด้านของโครงเรื่อง
สุนทรภู่ได้เริ่มสิ่งใหม่ ๆ หลายอย่าง โดยการผูกเรื่องขึ้นเอง ที่ทำให้
ผู้อ่านติดใจ และติดตามอ่านตั้งแต่ต้นจนจบ ~~.....~~ จากของเรื่องก็เหมือนกัน
มีทั้งฉากบนบกและฉากในน้ำ ตัวละครก็มีทุกชนิดทุกวัย มีทั้ง มนุษย์ ยักษ์
ปีศาจ และสัตว์

นักเรียนสามารถสรุปได้ใหม่ว่า ที่กล่าวว่า สุนทรภู่มีความ
สามารถสร้างตัวละครได้ทุกเพศ ทุกวัย ที่มีทั้งมนุษย์ และไม่ใช่มนุษย์
รวมทั้งสร้างฉากของเรื่องได้อย่างดี แสดงให้เห็นว่า เรื่องพระอภัยมณี
มีความดีเด่น ในด้าน เรื่อง

เราจะเติมช่องว่างว่าอย่างไรดี ลองเติมซิคะ

35. นอกจากโครงเรื่องของพระอภัยมณีจะดีแล้ว สุนทรภู่อยังได้แทรก
คติสุภาษิตสอนใจทั้งในด้านของคติทางโลก และคติทางธรรม เช่น
คติทางโลก "แม่นไกรวัตรก้มง้างรังคอบ ให้อบคอบคิตอ่านะหลาน
หน้า"
คติทางธรรม "คือรูปรสกลิ่นเสียงไม่เที่ยงแท้ ย่อมเฒ่าแก่เกิดโลกโคก

สังสาร

ความตายหนึ่งซึ่งเห็นเป็นพยายน ต้องนิพพานพ้นทุกข์

สนุกสบาย"

นักเรียนทราบใหม่ว่า คาประพันธ์ที่ยกมาข้างบนนี้ เป็นคติธรรม
และสุภาษิตสอนใจที่แทรกอยู่ในเรื่องอะไร

ก. พระอภัยมณี

ข. นิราศพระบาท

ค. กาพย์พระไชยสุริยา

ต้องเติมคำว่า
"โครง" จะได้
พอดีกับคำว่า
เรื่อง เป็นโครง
เรื่อง ถูกไหมละ
จะ

36.	ในด้านของลีลาการประพันธ์เหมือนกัน เราทราบกันอยู่แล้วว่า สุนทรภู่มีความสามารถในการแต่งกลอนสุภาพมาก ดังนั้นเรื่องพระอภัยมณีที่แต่งด้วยกลอนสุภาพจึงมีลีลากลอนที่ไพเราะ ใช้คำง่าย ๆ และเต็มไปด้วยสัมผัสในการเลือกใช้คำและจังหวะของกลอน ก็เป็นไปอย่างเหมาะสมมาก นักเรียนลองดูคาประพันธ์ต่อไปนี้ซิคะ "ชุมนุมพญากดมคังคัมพค กลีบกระโคตลงน้ำเสียงคำโครม กอกกระหวัดอุ้มองค์พระทรงโฉม ทะหุ้งโถมตึงดาไปถาทอง" กลอนบทนี้แสดงให้เห็นความสามารถของสุนทรภู่ในด้าน ก. การวางโครงเรื่อง ข. การแทรกสุภาษิตภายในเรื่อง ค. ลีลาการประพันธ์ในค่านกลอน	ก็ต้องข้อ ก. (ไก่) พระอภัยมณี ค่ะ
37.	ขอสรุปให้นักเรียนเข้าใจว่า "คุณค่าของเรื่องพระอภัยมณี" นั้น อยู่ที่ 1. โครงเรื่อง ที่สุนทรภู่ได้ริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ โดยการผูกเรื่องขึ้นเอง 2. สุนทรภู่ได้แทรก คติและสุภาษิต สอนใจไว้ในเรื่องนี้อย่างมากมาย 3. ในด้านของลีลาการประพันธ์ที่ไพเราะ การเลือกใช้คำ และจังหวะได้เป็นอย่างดี รวมทั้งการแทรกสัมผัสในแต่ละวรรคด้วย "เอกสารประกอบการเรียนจะช่วยให้ นักเรียนเข้าใจทั้ง 3 ข้อนี้มากยิ่งขึ้น"	ใช้แล้วคะที่ตอบข้อ ค. เพราะข้อความ นี้ไม่มีสุภาษิต ไม่ แสดงถึงการวาง โครงเรื่อง แต่เป็น ความสามารถของ กวีในการเลือกใช้ คำ

38. เราขอ เสนอผลงานของสุนทรภู่ในค่านิราศบ้างนะคะ สุนทรภู่
แต่งนิราศไว้ทั้งหมด 9 เรื่อง คือ

1. นิราศเมืองแกลง 2. นิราศพระบาท 3. นิราศภูเขาทอง
4. นิราศสุพรรณ 5. นิราศวัดเจ้าฟ้า 6. นิราศอิเหนา
7. นิราศพระบรมมหาราชวัง 8. นิราศเมืองเพชร 9. ราชนิพนธ์นิราศ

.....

เรามาทดสอบความรู้กันหน่อยนะ ว่าในบรรดานิราศ 9 เรื่อง
ของสุนทรภู่ นักเรียนจำได้กี่เรื่อง
ขอให้นักเรียนเขียนชื่อนิราศ หักตัวเลขที่เราเขียนไว้ให้ ลงมือใช้
สมองคิดให้เต็มที่นะคะ

1. 2. 3.
4. 5.

39. เรามาศูลักษณะเด่น ๆ ของนิราศแต่ละเรื่องที่เป็นผลงานของ
สุนทรภู่กันนะคะ ก่อนอื่นต้องขอให้นักเรียนอ่านรายละเอียดจาก
เอกสารประกอบการเรียนชุดที่ 4 ในหัวข้อ "นิราศเก่าเรื่องของ
สุนทรภู่" ก่อน เมื่ออ่านจบแล้ว ก็ตอบเรียนของเราตอบได้เลยนะคะ

นิราศเมืองแกลง เป็นนิราศเรื่องแรกของสุนทรภู่ สุนทรภู่แต่ง
ในขณะที่เดินทางไปหาพ่อ ที่ตามล้ามากรว่า อาเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง
ซึ่งอยู่ในสมัยรัชการที่ 1

นักเรียนตอบเราได้แล้วใช่ไหมว่า นิราศเรื่องใดเป็นนิราศเรื่อง
แรกของสุนทรภู่

- ก. นิราศเมืองแกลง ข. นิราศภูเขาทอง ค. นิราศพระบาท

นักเรียนตรวจสอบดูนะคะ
ว่านิราศทั้ง 9 เรื่อง
ที่นักเรียนเขียนนั้นอยู่ใน
9 เรื่องต่อไปนี้
หรือไม่ ถ้าตรงก็ถูก
ถ้าไม่ตรงก็ถูกราย
ละเอียดอีกครั้งนะคะ

1. นิราศเมืองแกลง
2. นิราศพระบาท
3. นิราศภูเขาทอง
4. นิราศสุพรรณ
5. นิราศวัดเจ้าฟ้า

40. สำหรับเรื่องนิราศภูเขาทอง สุนทรภู่แต่งในราว พ.ศ. 2374 เมื่อเดินทางไปมัสการพระเจดีย์ภูเขาทอง จังหวัดอยุธยา ในขณะที่สุนทรภู่บวชเป็นพระภิกษุ โดยเดินทางออกจากวัดราชบูรณะ และเมื่อเดินทางกลับมามีมัสการพระเจดีย์ภูเขาทอง ได้อาศัยที่วัดอรุณราชวราราม นิราศภูเขาทองได้รับยกย่องว่าเป็นนิราศที่แต่งดี และยอดเยี่ยมกว่านิราศเรื่องอื่น ๆ นักเรียนคิดว่านิราศเรื่องใดต่อไปนี้ ที่ได้รับยกย่องว่าเป็นนิราศที่แต่งดีกว่านิราศเรื่องอื่น ๆ ในบรรดาผลงานด้านนิราศของสุนทรภู่ ก. นิราศเมืองแกลง ข. นิราศภูเขาทอง ค. นิราศวัดเจ้าฟ้า	ข้อ ก. นิราศเมืองแกลง จาไว้ นะกะนิราศเรื่องแรกของสุนทรภู่คือนิราศเมืองแกลง
41. นิราศที่มีลักษณะแตกต่างจากนิราศเรื่องอื่น ๆ อีกเรื่องหนึ่งคือนิราศสุพรรณ ที่สุนทรภู่แต่งโดยใช้โคลงสี่สุภาพ เป็นนิราศเรื่องเดียวที่แต่งโดยใช้คำประพันธ์ประเภทโคลง เพราะนิราศเรื่องอื่น ๆ สุนทรภู่แต่งโดยใช้กลอนสุภาพ นักเรียนบอกเราได้ไหมว่า นิราศเรื่องใดของสุนทรภู่ที่แต่งโดยใช้คำประพันธ์ประเภท "โคลงสี่สุภาพ" ก. นิราศเมืองแกลง ข. นิราศภูเขาทอง ค. นิราศสุพรรณ	ข้อ ข. นิราศภูเขาทองคะ

42. ขอให้นักเรียนขีดเครื่องหมาย ✓ หรือ ✕ หน้าข้อความต่อไปนี้ 1. นิราศเมืองแกลง เป็นนิราศเรื่องแรกของสุนทรภู่ 2. นิราศเมืองแกลงของสุนทรภู่ที่แต่งในสมัยรัชกาลที่ 2 3. นิราศภูเขาทองได้รับยกย่องว่าเป็นนิราศที่ยอดเยี่ยมที่สุดของสุนทรภู่ 4. นิราศภูเขาทองเป็นชื่ออาเภอหนึ่งในจังหวัดอยุธยา 5. นิราศสุพรรณ แต่งโดยโชโกลงสี่ลุมภาพ	ข้อ ค. นิราศสุพรรณ ที่แต่งโดยไ้คาบระพันธ์ประเภทโคลง
43. ขอให้นักเรียนหาแบบเรียนในกรอบนี้ของเราโดยค้นาคาตอบจากเอกสารประกอบการเรียน จงจับคู่ ชื่อเรื่องนิราศ กับชื่อสถานที่ ที่เกี่ยวข้องกัน โดยนำตัวอักษรด้านขวามือ มาใส่หน้าตัว เลขด้านซ้ายมือ 1. นิราศเมืองแกลง ก. จังหวัดสุพรรณบุรี 2. นิราศพระบาท ข. จังหวัดระยอง 3. นิราศภูเขาทอง ค. จังหวัดนครปฐม 4. นิราศสุพรรณ ง. จังหวัดอยุธยา 5. นิราศพระปฐม จ. จังหวัดสระบุรี	 1. ✓ 2. ✕ 3. ✓ 4. ✕ 5. ✓ ข้อ 2. ผิดเพราะนิราศเมืองแกลงแต่งในสมัยรัชกาลที่ 1 และข้อ 4 ผิดเพราะ ภูเขาทองเป็นชื่อของเจดีย์ ไม่ใช่ชื่ออาเภอ

44. เรามาจับคู่ ความสัมพันธ์ของชื่อสถานที่กับชื่อนิราศกันอีกครั้งนะคะ 1. นิราศวัดเจ้าฟ้า ก. จังหวัดระยอง 2. นิราศเมืองเพชร ข. จังหวัดอยุธยา 3. นิราศพระบาท ค. จังหวัดนครปฐม 4. นิราศเมืองแกลง ง. จังหวัดสระบุรี 5. นิราศพระปฐม จ. จังหวัดเพชรบุรี	..ข.. 1. ..จ.. 2. ..ง.. 3. ..ด.. 4. ..ค.. 5. "เก่งจริง ๆ"
45. มีนิราศเรื่องหนึ่งของสุนทรภู่ ท่านขึ้นคำเรื่องว่า "นิราศร้างห่างเหินเสนาหา ปางอิเหนาเศร้าสุดถึงบุษบา พระพายพาพัดน้องเที่ยวล่องลอย ตะลึงเหลียวเป็ดยวเปลาให้เหงาหงิม สุธลปริ่มเปี่ยม เหยาะเมาะเมาะ ผอย โอ้เย็นค่าน้ำค้างลงพร่างพรอย น้องจะคอยลมบนไปไหนใด " นักเรียนคิดว่า นิราศที่ขึ้นต้นด้วยคำประพันธ์นี้ คือนิราศอะไร ก. นิราศภูเขาทอง ข. นิราศอิเหนา ค. นิราศพระบาท ง. ราชนพิลาป	...ข. 1. ...จ. 2. ...ง. 3. ...ด. 4. ...ค. 5. "นักเรียนที่พลาด อ่านเอกสารประกอบ การ เรียงอีกครั้งนะคะ

48. เรามาสรุปเกี่ยวกับนิราศเรื่องเก่า ๆ ของสุนทรภู่ ให้นักเรียนเข้าใจ
อย่างถูกต้อง
1. นิราศเมืองแกลง เป็นนิราศเรื่องแรกของสุนทรภู่ แต่งในขณะที่ยก
ทหารไปหาหอกี่บ้านเกรำ อำเภอกกลง จังหวัดระยอง
 2. นิราศภูเขาทอง เป็นนิราศที่ได้รับยกย่องว่ายอดเยี่ยมที่สุดในจำนวน
นิราศเก่าเรื่องของของสุนทรภู่ ที่แต่งถึงทั้งส่วนความ สุภาพดี เสี่ยง
ของคำ ภูเขาทองเป็นชื่อเจดีย์ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดอยุธยา
 3. นิราศสุพรรณ เป็นนิราศเรื่องเก่าของสุนทรภู่ ที่แต่งด้วยคำประพันธ์
ประเภทโคลงสี่สุภาพ ไม่ใช่โคลง
 4. นิราศอิเหนา เป็นนิราศที่ไม่ได้ เกิดขึ้นเพราะการเดินทางไปสถานที่
ต่าง ๆ แต่นำเรื่องอิเหนาตอนบุษบาถูกกมฮอบและอิเหนากลับไปที่บ้านแล้ว
ไม่พบนาง จึงกริ้วหาบุษบา
 5. ราชนิพนธ์ เป็นนิพนธ์ที่รวบรวม ราชนิพนธ์ของสุนทรภู่ ที่แต่งเป็นทำนอง
นิราศด้วย
1. เราตอบตรง
กันใช่ไหมว่าข้อ ข.
2. ข้อ ค. เพราะ
สุนทรภู่บอกว่า ถ้า
เมาเหล้า เข้าหรือ
สายก็หมดไป แต่ถ้า
เมาใจ จะเมา
ตลอดจนเวลา
"เผลออีกแล้ว"
49. เราได้ศึกษาผลงานของสุนทรภู่ เรื่องพระอภัยมณี และนิราศเก่าเรื่อง "นักเรียนเข้าใจเกี่ยว
ของสุนทรภู่มาแล้วนะ ต่อไปนี้ ขอให้ให้นักเรียนได้ดูเรื่อง ภาพพระไชยสุริยา กับนิราศทั้ง 9 เรื่อง
บ้างเรื่องนี้สุนทรภู่แต่งขึ้นเพื่อใช้เป็นแบบเรียน สำหรับสอนลูกศิษย์ แต่ปัจจุบันใช้ เป็นอย่างอื่นแล้วใช่
ในการสวด โอ้อวยหารราย ซึ่งจะสวดในช่วงเช้าพรรษา ที่วัดพระศรีรัตน กะ" คนที่ยังไม่เข้าใจ
ศาสดาราม เราขอยืนยันว่าเอกสาร
ขอให้ให้นักเรียนนำคำว่า "แบบเรียน และ โอ้อวยหารราย" ไปเทียบลง ประกอบการเรียนจะ
ในช่องว่างให้ถูกต้องนะค่ะ ช่วยนักเรียนได้แน่นอน
1. เรื่องภาพพระไชยสุริยา ปัจจุบันใช้ในการสวด ที่วัด
พระศรีรัตนศาสดาราม
 2. จุดมุ่งหมายของสุนทรภู่ในการแต่งเรื่องภาพพระไชยสุริยา เพื่อใช้เป็น.

52. เรื่องภาพพระไชยสุริยา จะส่วนเกี่ยวกับตัวสะกด ที่ตรงตามมาตรา ตัวสะกด ขอให้นักเรียนดูคำประพันธ์ต่อไปนี้ แล้วขอเราชื่อว่า อยู่ในมาตราตัว สะกดอะไร 1. "ขึ้น . ตกทุกซ้าก แสนลำปากจากเวียงชัย มันเฝือกเลือกเผาไฟ กินผลไม้ไค้เป็นแรง" นักเรียนคิดว่าเราควรเติมช่องว่างด้วยข้อใด ก. ก กา ข. กก ค. กน ง. กม 2. "ว่าไหมเณ กกว่าปน ระคนกันไป เอ็นดูบุตร มานอนกลางไพร มกลต่นไพร แทนไฟชยนต์- สถาน" ก. ก กา ข. กก ค. กน ง. กม	. ✓.. 1. . ✓.. 2. . ✓... 3. . ✓... 4. . ✓... 5. "เราชี้คเครื่อง หมาย ทั้ง หมด นักเรียน ละคะ"
53. เรื่องภาพพระไชยสุริยา สุนทรภู์แต่งโดยใช้คำประพันธ์ประเภท 1. ภาพย้านี่ 11 2. ภาพย้งบ้ง 16 3. ภาพย้สร้างนางค์ 28 นักเรียนลองดูคำประพันธ์ต่อไปนี้ แล้วช่วยบอกเราชื่อว่า เป็นคำประพันธ์ ประเภทใด "ขึ้นใหม่เณกน กกว่าปน ระคนกันไป เอ็นดูบุตร มานอนในไพร มกลต่นไพร แทนไฟชยนต์- สถาน ส่วนสุมาลี วันทาสามี เทวีย่งงาน เฝ้าอยู่ดูแล เหมือนแต่ก่อนกาล ให้พระภูบาล สำราญ วิทยา" ก. ภาพย้านี่ ข. ภาพย้งบ้ง ค. ภาพย้สร้างนางค์	1. ข้อ ข. แม่กก ตั้งขึ้นข้อความเต็ม วรรคแรกคือ "ขึ้นกกตกทุกซ้าก" 2. ข้อ ค. แม่กน ข้อความเต็มวรรค แรกจึงเป็น "ว่าไหมเณกน" ถูกทั้ง 2 ข้อใช่ ไหมเอ่ย"

58. ผลงานเรื่องต่อไปเองสุนทรภู่ที่ควรรู้จัก คือ เรื่องสิ่งทไกรภพ หรือ สิ่งทไกรภพ ซึ่งสุนทรภู่แต่งขึ้นเพื่อถวายเจ้าฟ้าอาภรณ์ แต่งประมาณ พ.ศ. 2364 - 2367 เป็นผลงานที่จัดอยู่ในประเภทนิทาน ขอให้นักเรียนเติมช่องว่างของเราให้สมบูรณ์ นะคะ 1. เรื่องสิ่งทไกรภพ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า 2. สุนทรภู่แต่งเรื่องสิ่งทไกรภพเพื่อถวาย 3. เรื่องสิ่งทไกรภพ จัดอยู่ในประเภทผลงานด้าน ของสุนทรภู่	ก็ต้องตอบว่าเรื่อง โกฎตร ชีคะ
59. เรามาทดสอบความรู้กันนะ ขอให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ (เอกสารประกอบการเรียน เรื่องสิ่งทไกรภพ ช่วยนักเรียนได้อีกตามเคย) ขอให้ นักเรียนขีดเครื่องหมาย ✓ หรือ ✕ หน้าข้อความ . 1. สิ่งทไกรภพ เป็นโอรสของท้าววิณมุตต 2. ผู้ที่เฝ้าสิ่งทไกรภพไปเฝ้ามังกษัตริย์ .. 3. สิ่งทไกรภพได้นำสร้อยสุดาเป็นค่าชา . 4. รามวงศ์เป็นอนุชาของสิ่งทไกรภพ . 5. นางเทพกษิรา ทำเสน่ห์ให้สิ่งทไกรภพหลง	1. สิ่งทไกรภพ 2. เจ้าฟ้าอาภรณ์ 3. นิทาน "เก่งอีกแล้ว"

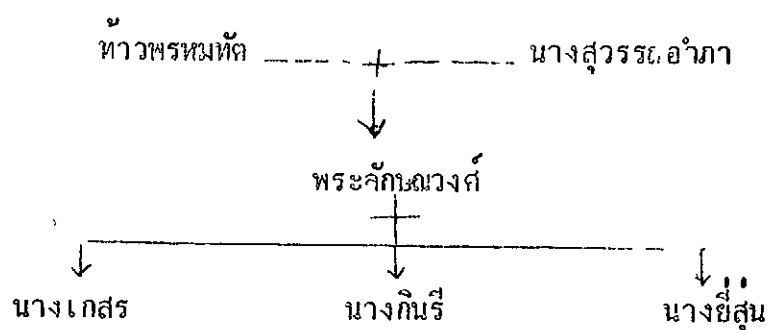
62.	ขอให้นักเรียนนำชื่อเรื่องต่อไปนี้ ไปเติมท้ายข้อความให้สมบูรณ์ "สวัสดีรักษา เพลงยาวถวายโอวาท สุภาภิตสอนหญิง" 1. "อันความกตเวทิตาเหมือนอาวธ ประเสริฐสุดซ่อนใส่เสื้อในผ้า สงวนคมสนึกใครซีกซีก จึงคอยซักเช็ดพันให้บริสุทธิ์" มาจากเรื่อง 2. "อันวันชำระสระพระเกล้า อังการเสารสิ้นวิบัติโดย ตัดเล็บวันพุธจันทร์กันจัญไร เรียนสิ่งใดวันพฤหัสบดี" มาจากเรื่อง 3. "ให้สิ่งซึ่งประจบให้ครบบาท อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์ มันอยู่ในนอยคอยบรรจง อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน" มาจากเรื่อง	ข... 1. ... 2. ... 3. ... 4. "เราเชื่อแล้วว่า นักเรียนเก่งจริง"
63.	เราขอสรุปให้นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับ ลักษณะสุภาภิต ของสุนทรภู่ 1. เอาสุภาภิตของเก่ามาอธิบายเพิ่มเติม 2. สร้างสุภาภิต โดยนำเอาความสะเทือนใจส่วนตัวมาเป็นแนวคิด 3. เอาสังขารทางพุทธศาสนาามาแต่งเป็นคำกลอนให้เข้าใจง่าย 4. เอาธรรมชาตินาเปรียบเทียบกับนิสัยของมนุษย์ ขอให้นักเรียนนำคำต่อไปนี้ไปเติมในช่องว่างให้สมบูรณ์ "ธรรมชาติ อธิบาย สะเทือนใจ สังขาร นิสัย คำกลอน" ลักษณะสุภาภิตของสุนทรภู่นั้นคือ 1. เอาสุภาภิตของเก่ามา เพิ่มเติม 2. สร้างสุภาภิตโดยนำเอาความ ส่วนตัวเองมาเป็นแนวคิด 3. เอา ทางพุทธศาสนาามาแต่งเป็น ให้เข้าใจง่ายขึ้น 4. เอา มาเปรียบเทียบกับ ของมนุษย์	1. เพลงยาว ถวายโอวาท 2. สวัสดีรักษา 3. สุภาภิตสอน หญิง

64.	เรามาทดสอบกันอีกหนอยนะ ขอให้นักเรียนชี้แจงเรื่องหมาย ✓ หรือ หน้าข้อความต่อไปนี้ 1. กลอนสุภาพของสุนทรภู่ทั้งหมด 4 เรื่อง 2. สวัสดิรักษาทำกลอนของสุนทรภู่แต่งขึ้นเพื่อสอนศิษย์ทั้งหลาย 3. เพลงยาวถวายโอวาท ให้ท้าวเมรุเกี่ยวกับกิจวัตรอันพึงปฏิบัติ ของเจ้านาย 4. สุภาพนิพนธ์ของ สุนทรภู่ แต่งขึ้นเพื่อยังชีพในขณะที่ยากจน .. . 5. นิทานสุภาพเป็นนิทานเก่ากลอนที่เป็นคติสอนใจ	1. อธิบาย 2. สะท้อนใจ 3. สัจธรรม, ถ้ากลอน 4. ธรรมชาติวิสัย
65.	ขอทำความเข้าใจกับนักเรียนอีกครั้งว่า สวัสดิรักษาทำกลอน สุนทรภู่แต่งขึ้นเพื่อถวายเจ้าฟ้าอาภรณ์ เป็นการแนะนำ กิจวัตรอันพึงปฏิบัติ สำหรับผู้หวังสิริมงคล ดังนั้นข้อความในข้อ 2. ที่ว่า เพื่อสั่งสอนศิษย์ จึงผิด และในข้อ 3 ก็เช่นเดียวกัน สำหรับเพลงยาวถวายโอวาท สุนทรภู่ แต่งขึ้นเพื่อถวายเจ้าฟ้ากรมพระยาบวรราชนิธิย และเจ้าฟ้าปิ่นที่เป็นศิษย์ โดยมีเนื้อความเป็นคำสั่งสอนของครูที่ให้กับศิษย์ และแทรกคำอวยพรที่ทองจาก กัน ดังนั้นในข้อ 3 ที่เขียนว่า เพื่อให้ท้าวเมรุเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวัน จึงไม่ ใช่ข้อความที่ถูก	 1. ✓ ..X.. 2. ..X.. 3. 4. ✓ 5. ✓ ข้อ 2 และ 3 เราจะอธิบาย ในกรอบต่อไป

66. เรามาดูผลงานที่สำคัญของสุนทรภู่ ซึ่งเป็นนิทานที่รู้จักกันอย่างทั่วถึง คือ เรื่อง ลักษณวงศ์ ซึ่งตัวละครตัวเอกของเรื่องคือ
ท้าวพรหมหัตถ์	นางสุวรรณอำภา
ลักษณวงศ์	นางยักษิ
นางเกสร	นางกนิรี
- นางขี้สूं

"ไม่มีอะไร
สงสัยแล้ว
ใช่ไหม"

67. เรามาดูความสัมพันธ์ของตัวละครต่าง ๆ ในเรื่องลักษณวงศ์กันนะ

ขอให้นักเรียน เกมชื่อตัวละครลงในช่องว่าง ทั้ง 2 ขอนะคะ

- ท้าวพรหมหัตถ์ กับนางสุวรรณอำภา มีโอรสชื่อ
- พระลักษณวงศ์ มีชายา 3 องค์ คือ 1. 2. 3.

70. นักเรียนได้ศึกษาประวัติและผลงานของสุนทรภู่มามากแล้วนะคะ เราขอ
สรุปให้นักเรียนเข้าใจอีกครั้งหนึ่งว่า

ผลงานของสุนทรภู์ แบ่งออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. นิราศ มี 9 เรื่อง คือ นิราศเมืองแกลง นิราศพระบาท
นิราศเมืองเพชร นิราศภูเขาทอง
นิราศอิเหนา นิราศพระปฐม
นิราศวัดเจ้าฟ้า นิราศสุพรรณ
และรำพันพิลาป
2. นิทาน มี 5 เรื่อง คือ โศบุตร พระอภัยมณี ภาพยนตร์ไชยสุริยา
ลักณวงศ์ และ สิงห์ไกรภพ
3. บทละคร มี 1 เรื่อง คือ อภัยนุราช
4. เสภา เรื่องขุนช้างขุนแผน (ตอนกำเนิดพลายงาม) และเสภาพระราช
พงสาวดาร
5. บทเห่กล่อม 4 เรื่อง คือ เห่จับระบำ เห่เรื่องกาเกี๊ยะ เห่เรื่อง
พระอภัยมณี และเรื่องโศบุตร
6. สุภาพิต มี 4 เรื่อง คือ สวัสดิรักษา เพลงยาวถวายโอวาท
สุภาพิตสอนหญิง และนิทานสุภาพิต

71. จากผลงานของสุนทรภู์ทั้งหมด ทำให้สรุปได้ว่า ผลงานของ
สุนทรภู์มีคุณค่าในหลาย ๆ ด้าน เช่น ทางด้าน

1. วรรณศิลป์ คือ การเลือกใช้คำ โดยใช้คำสั้น ๆ แต่ให้ความหมาย
ที่ลึกซึ้ง และสร้างภาพจินตนาการได้อย่างเด่นชัด

นักเรียนคิดว่าคำประพันธ์ต่อไปนี้ แสดงถึงคุณค่าในด้านใด

"ถึงหน้าวังถึงหนึ่งใจจะขาด คิดถึงบาทมพิตรอดิศร
โอ้ปานเกล้าเจ้าประคุณของสุนทร แด่ปางก่อนเคยเฝ้าทุกเช้าเย็น"

- ก. ทางด้านการเลือกใช้คำหรือวรรณศิลป์ ข. ให้ความรู้มากมายแก่
ผู้อ่าน

72. ผลงานของสุนทรภู่เป็นที่ติดใจของผู้อ่านมาก เพราะกลอนของท่าน มีลักษณะที่พิเศษต่างจากของผู้อื่น ถ้ามีลักษณะที่ราบรื่น การเปรียบเทียบบนที่สอดคล้อง และเหมาะสม เช่น สุนทรภู่เขียนไว้ในนิราศภูเขาทองตอนหนึ่งว่า

"ถึงสามโลกโตกวัดถึงปิ่นเกล้า

พระพุทธเจ้าหลวงบำรุงซึ่งกรุงศรี

ประธานนามสามโลกเป็นเมืองศรี

ชื่อปทุมธานีเพราะมีบัว"

กลอนบทนี้ นอกจากจะมีลักษณะราบรื่น ไพเราะแล้ว ยังให้ความรู้แก่ผู้อ่านด้วย

ข้อ ก. สามารถใช้
ทำให้ผู้อ่านเกิด
อารมณ์สะเทือนใจ

73. สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ผลงานของสุนทรภู่มีกุศุศและมีความดีเด่นมาก ก็ทางด้าน การสร้างองค์ประกอบของเรื่อง สุนทรภู่ได้แสดงความคิดริเริ่มใหม่ ๆ สร้างเนื้อเรื่องแนวใหม่ ตัวละครมีลักษณะเหมือนจริง ตัวละครตัวเอกมีลักษณะทั้งดีและชั่ว จึงมีความสัจจริงมากกว่าผลงานของกวีท่านอื่น ๆ

นักเรียนเข้าใจแล้วใช่ไหมคะว่า ผลงานของสุนทรภู่มีกุศุศและมีความดีเด่นในด้านของการสร้าง ของเรื่อง

74. ลักษณะเด่นอีกอย่างหนึ่งของผลงานของสุนทรภู่ ถือการให้ความรู้เกี่ยวกับคติชาวบ้าน วัฒนธรรม ประเพณี สำนวนภาษา คำำนาน นิทานพื้นบ้าน ประวัติสถานที่ และเกร็ดต่าง ๆ ที่ให้ควารู้เกี่ยวกับธรรมชาติ การประกอบอาชีพและสถานการณ์ปกครองบ้านเมือง ฯลฯ เรามาทดสอบกันหน่อยนะว่า นักเรียนเข้าใจหรือยังว่า ผลงานของสุนทรภู่จะให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง จงเขียนวงกลมล้อมรอบตัวเลขหน้าข้อที่เป็นความรู้ที่สุนทรภู่สอดแทรกไว้ในผลงานของท่าน 1. เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี 2. สำนวนภาษา 3. คำำนาน 4. นิทานพื้นบ้าน 5. ประวัติสถานที่ 6. การประกอบอาชีพ 7. สภาพบ้านเมือง	ก็ต้องตอบว่า องค์ประกอบ นะซิคะ
75. นอกจากผลงานของสุนทรภู่จะให้ความรู้แก่ผู้อ่านแล้ว สุนทรภู่ยังสอดแทรกแนวคิดและคติชีวิต ซึ่งเป็นแง่คิดที่สามัญชนทั่วไปก็สามารถนำไปปฏิบัติได้ และแง่คิดเหล่านี้ มาจากประสบการณ์ของท่านเอง นักเรียนลองดูคำประพันธ์ต่อไปนี้ ชีคะ "ถึงบางแก้อโหมะเคื้อเหลือประหลาด บังเกิดชาติเมลงหมีในไต้ เหมือนคนพาลหวานนอกขอมขมใน อุบไมยเหมือนมะเคื้อเหลือระอา" นักเรียนคิดว่า จากข้อความที่เราชี้คเส้นไต้ สุนทรภู่ให้แง่คิดเกี่ยวกับเรื่องอะไร ก. การช่วยเหลือคน ข. การคบคน ค. ความรัก	① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ "วงกลมล้อมรอบ ทุกข้อเลยเพราะ ถูกทั้งหมด แล้ว นักเรียนล่ะคะ"

76. เรามาทดสอบกันอีกครั้งก่อนที่จะจบบทเรียน ขอให้นักเรียนขีดเครื่องหมาย ✓ หรือ ✕ หน้าข้อความต่อไปนี้ 1. สุนทรภู่ได้สอดแทรกแง่คิดต่าง ๆ ไว้ในผลงานของท่าน 2. แง่คิดที่สุนทรภู่สอดแทรก เป็นแง่คิดที่สามัญชนสามารถปฏิบัติได้ 3. แง่คิดของสุนทรภู่มานจากประสบการณ์ของงานเอง 4. แง่คิดและคติธรรมที่สุนทรภู่อัดแทรกไว้ท่านได้พิสูจน์ด้วยชีวิตของท่านเอง 5. "กระนั้นหรือชื่อเสียงเกียรติยศ จะมีหมกคลวงหน้าหันตาเห็นเป็นผู้ที่มีมากแล้วยากเย็น คิดก็เป็นอนิจจังเสียทั้งนั้น" เป็นแง่คิดหนึ่งที่สุนทรภู่อัดแทรกไว้ในเรื่องนิราศภูเขาทอง	ข้อ ข. ถูกต้องกะ ถือเรื่องของการ กบคน
77. เรามาสรุปกันอีกรอบนี้ว่า คุณค่าและลักษณะของสรรค์คดีของสุนทรภู่ ผลงานของสุนทรภู่ได้รับการยกย่องทางด้าน 1. วรรณศิลป์ การเลือกใช้ถ้อยคำ 2. การสร้างองค์ประกอบของเนื้อเรื่อง ที่ริเริ่มสร้างเนื้อเรื่องในแนวใหม่ ๆ 3. ให้ความรู้ ในหลาย ๆ ด้าน 4. ให้แง่คิดและคติชีวิต ที่สามัญชนสามารถปฏิบัติได้ นักเรียนได้ทราบทั้งประวัติและผลงานของสุนทรภู่ว่าคุณค่าของงานของท่านแล้วนะค่ะ เราหวังว่านักเรียนคงเข้าใจอย่างถ่องแท้แล้วว่า ทำไมสุนทรภู่จึงได้รับการยกย่องเป็น รัตนกวี	 1. ..✓.. 2. 3. 4. ..✓.. 5.

เอกสารประกอบการเรียน

ประวัติและผลงาน ของพระสุนทรโวหาร (ภู่)

สุนทรภู่นี้เป็นมหากวีของไทย เกิดในสมัยรัชกาลที่ 1 วันที่ 26 มิถุนายน 2329 บิดาเป็นชาวน่านกร่า อ.แก่ง จ.ระยอง มารดาเป็นชาวเมืองอื่นที่มาอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ บิดามารดาหย่าร้างกัน เมื่อสุนทรภู่อายุได้ 4 ขวบ มารดามีสามีใหม่ และได้นำสุนทรภู์ไปถวายตัวกับกรมพระราชวังหลัง สุนทรภู์จึงอยู่ที่วังหลัง ตั้งแต่เป็นเด็ก และได้เข้าศึกษาในสำนักวัดชีปะขาว (ปัจจุบันคือวัดพระศรีสุศาการาม) ริมคลองบางกอกน้อย ต่อมาได้เข้าทำงานเป็นเสมียน ชอบแต่งกลอน บทดอกสร้อย สักวา ตั้งแต่เป็นหนุ่ม

สุนทรภู์เดินทางไปหาพ่อ และได้แต่งนิราศเมืองแก่งเป็นเรื่องแรก เมื่อกลับมาก็ได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กในพระองค์เจ้าประมงส์ ได้ไปนมัสการพระพุทธบาท และแต่งนิราศพระบาท

ในสมัยรัชกาลที่ 2 รัชกาลที่ 2 ทรงติดขัดเรื่องกลอนตอนหนุมานเข้าแก้ไขไม่ให้นางสีดาผูกคอตาย พระองค์ไม่สามารถหาคามาแต่งต่อได้ จึงให้สุนทรภู์คิดแก้ไขบทกลอนของพระองค์ สุนทรภู์สามารถแต่งถวายเป็นที่พอพระราชหฤทัยจึงได้รับแต่งตั้งเป็นขุนสุนทรโวหาร ในกรมพระอาลักษณ์ พระราชทานที่ให้อยู่ และมีตำแหน่ง สามารถเข้าเฝ้าได้ทุกเวลา ต่อมาสุนทรภู์เกิดเสพสุราเมามายไต่พาลทุบตีมารดา ญาติผู้ใหญ่เข้าห้ามก็โดนสุนทรภู์ทารายบาดเจ็บ ถึงกลับถวายฎีกากล่าวโทษสุนทรภู์ รัชกาลที่ 2 จึงมีรับสั่งให้จำคุกสุนทรภู์

ขณะที่ถูกจำคุกสุนทรภู์ได้แต่งกลอนขายเลี้ยงชีพตนเองในสมัยนั้น รัชกาลที่ 2 ทรงติดขัดกลอนที่ให้เบิกตัวสุนทรภู์ออกจากคุก และสุนทรภู์สามารถต่อกลอนเป็นที่พอพระราชหฤทัย จึงโปรดให้พ้นโทษ

พลสิ้นสมัยรัชกาลที่ 2, สุนทรภูได้เดินทางกลับบ้านเดิม และคิดจะบวช
สาเหตุที่ไม่อยู่รับราชการในสมัยรัชกาลที่ 3 เนื่องจาก เมื่อรัชกาลที่ 3 ดำรงพระยศ
เป็นกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ และรัชกาลที่ 2 ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนา โปรด
เกล้าให้รัชกาลที่ 3 ทรงพระนิพนธ์บางตอน เมื่อทรงนิพนธ์เสร็จก็ได้ปรึกษากับ
สุนทรภู สุนทรภูก็ว่าดี พอเอาไปอ่านหน้าพระที่นั่ง ต่อหน้าบรรดาภิ สุนทรภูก็ชัก
ขึ้นทำให้ไม่เป็นที่พอพระราชหฤทัย และต่อมาก็มีเรื่องกันอีก ในขณะที่ทรงแต่งเรื่อง
สังข์ทอง ทำให้รัชกาลที่ 3 ไม่ชอบหน้าสุนทรภูมากขึ้น

สุนทรภูมีบุตรกับภรรยาคนแรกเป็นชายชื่อ พัด ต่อมาด้วยความเจ้าชู้ของ
สุนทรภูก็ได้หญิงชาวบางกวยชื่อนิ่ม เป็นภรรยา และมีบุตร ชื่อ ทาบ ในระหว่าง
ที่สุนทรภูกำลังเร่ร่อนในสมัยรัชกาลที่ 3 ด้วยความอดอยาก และหิวอดกลัวย
สุนทรภูจึงบวชอยู่ที่วัด อรุณราชวราราม วัดเทพธิดา และวัดพระเชตุพนฯ ช่วงนี้
ได้แต่งนิราศไว้หลายเรื่อง เช่น นิราศภูเขาทอง นิราศวัดเจ้าฟ้า ต่อมาได้รับ
ความอุปถัมภ์จากพระองค์เจ้าลักขณานุคุณ และมีโอกาสแต่งเรื่องพระอภัยมณี และ
แต่งกลอนเฉลิมพระเกียรติ พระองค์เจ้าลักขณานุคุณ ต่อมาพระองค์เจ้าลักขณานุคุณ
สิ้นพระชนม์ สุนทรภูต้องตกยากถึงกับลอยเรือเร่ขายบทกลอนให้แก่ชาวบ้าน ได้เงิน
ประทังชีวิตไปวันหนึ่ง ๆ ถึงสมัยรัชกาลที่ 4 สุนทรภูสิ้นเคราะห์โดยได้รับพระมหากรุณา
ธิคุณจากพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เรียกตัวสุนทรภูไปรับราชการตามเดิม และแต่งตั้ง
สุนทรภูเป็นเจ้ากรมอาลักษณ์ ฝ่ายพระบวรราชวัง มีบรรดาศักดิ์เป็น พระสุนทรโวหาร
เมื่อมีอายุ 65 ปี รับราชการอีก 5 ปี ก็ถึงแก่กรรมในปี พ.ศ. 2398 รวมอายุ
70 ปี ถึงแก่กรรมในสมัยรัชกาลที่ 4

ผลงานที่สำคัญของสุนทรภูมีดังนี้

นิราศ ได้แก่ นิราศเรื่อง 1. เมืองแกลง 2. พระบาท 3. ภูเขาทอง
4. สุพรรณ 5. วัดเจ้าฟ้า 6. อิเหนา 7. กระประชุม

8. เมืองเพชร และ 9. ราชนิพนธ์

นิทาน 1. ไคบุตร 2. พระอภัยมณี 3. กาพย์พระไชยสุริยา

4. ลักษณะวงศ์ 5. สิงหนไตรภพ

บทละคร เรื่องอภัยนุราช

เสภา 1. ขุนช้างขุนแผน ตอนกาเน็ดพลายงาม 2. พระราชพงศาวดาร

2 เล่มสมุดไทย

บทเห่กล่อม 1. เรื่องจับระบำ 2. บทเห่กาگی 3. เห่เรื่องพระอภัยมณี

4. เรื่องไคบุตร

สุภาวดี 1. สวัสดิรักษา 2. เพลงยาวถวายโอวาท

ลักษณะพิเศษของสุนทรภู่

สุนทรภู่มิมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวดังนี้

1. มีลักษณะเป็นศิลปินอย่างแท้จริง คือ มีอารมณ์อ่อนไหว สะเทือนใจง่าย กระทบใจอย่างฉับพลันกับสิ่งที่มาเกี่ยวข้องกับและเปลี่ยนแปลงอารมณ์ได้รวดเร็ว ทำให้สุนทรภู่ไม่สามารถต่อสู้กับอุปสรรคของชีวิตได้ในชีวิตจึงต้องประสบกับปัญหามากมาย และท่านต้องเป็นฝ่ายหนีไปเรื่อย ๆ ทั้งคน สถานที่ และตัวเอง โดยหวังว่าเหตุการณ์ข้างหน้าจะเป็นที่พึ่งแก่ตนเองได้ การหนีที่สำคัญที่สุด คือ หนีเข้าสู่สมณเพศ การหนีอื่น ๆ เช่น หนีจากวัดหนึ่งไปสู่อีกวัดหนึ่ง หนีจากความจริงไปสู่ความฝัน และหนีจากตนเองไปสู่การฝันเมาสุรา

ลักษณะที่อ่อนไหว และเปลี่ยนแปลงรวดเร็วทางอารมณ์ของสุนทรภู่ ปรากฏให้เห็นในงานนิพนธ์ของท่าน และการที่ท่านเป็นคนบริสุทธิ์ใจต่อคนทั่วไปท่านจึงไม่ชอบเร้นปิดบังความคิดเห็นของท่านมากนัก คาถาวิชาเมื่อท่านได้กราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และคำราฟิ่งในนิราศเรื่องต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นชีวิตที่พ่ายแพ้ของท่าน เช่น คาถาวิชาฐานในเรือนิราศภูเขาทองตอนหนึ่งว่า

"ขอเคหะพระเจดีย์ศิริมาก
 ข้าอุทิศสัพพัญญูมาคารพอภิวันต์
 จะเกิดชาติใดใดในมนุษย์
 ทั้งทุกข์โศกโรคภัยอย่าไถ่กราย
 บรรจุธาตุที่ตั้งนรังสรรค์
 เป็นอนันต์อันสงส์ดำรงกาย
 ให้บริสุทธิ์สมจิตที่คิดหมาย
 แสนสหายบริบูรณ์ประยูรวงศ์"
 ความเป็นคนอารมณ์อ่อนไหว และหักห้ามใจไม่ได้ของสุนทรภู่ เมื่อคราว
 ประสบความทุกข์ยาก สุนทรภู่จึงหาทางออกให้กับตัวเองด้วยการผันหวาน การระบาย
 อารมณ์ในราชนิพนธ์ ทำให้เห็นลักษณะนี้ของสุนทรภู่เด่นมาก เช่น

"จะลับลับที่กุฎีติก
 ผ่านองเนตรเข็ดพักรสก็เท่าไร
 คิคอวยเพื่อนเหมือนเขาเล่าแม่เจ้านี
 เพราะบุญน้อยยับยั้งอุปมาณ
 สุดแต่นึกนำตามาแต่ไหน
 ขึ้นหลังไหลรินร่ำหน้ารำคาญ
 เรไปบิละร่อยเรื่อนเดือนละร่อยบ้าน
 เหลือที่ทานอุปถัมภ์ช่วยบำรุง
 แก่ปูนเพชรพบทองสักสองบุง
 กันหมูกุ้งไก่เบ็ดจนเข็ดฟัน"
 ลักษณะจิตใจที่อ่อนไหวของสุนทรภู่ทำให้ประสบความสำเร็จในการแต่ง
 นิราศมากที่สุด และลักษณะนิสัยเช่นนี้ทำให้เกิดนิสัยอื่น ๆ อีกหลายอย่างที่ตามมา
 เช่น ชอบความเป็นขอ ท้องการเกียรติยศชื่อเสียง ท้องการญาติมิตร เพื่อนฝูง
 ปรารถนาตนเองว่าเหนือใครญาติมิตร น้อยเนื้อตาใจ สำนึกในปมค้อยของตนเอง
 อยู่ตลอดเวลา

2. เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ เพราะผ่านชีวิตที่ระหกระเหิน ขึ้น ๆ ลง ๆ
 พบกับผู้คนมากมาย ผลงานทุกชิ้นจึงตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นจริง ความเป็น
 ธรรมดาของมนุษย์ หลักปรัชญา และคติธรรมที่สุนทรภู่สอดแทรกในผลงานวรรณคดี
 เป็นข้อที่ทุกคนหาได้ และเป็นความถี่ความถูกต้องเป็นจริง ที่ไม่อาจปฏิเสธได้แม้จน
 ทุกวันนี้ สิ่งที่น่าสนใจได้ คือ ความจริงใจไว้วางใจ และบริสุทธิ์ใจต่อกันทั่วไป

สุนทรภู่อาศัยหลักความจริงในข้อนี้ไปปรับปรุงการแต่งกลอน 2 ด้าน คือ ในด้านของเนื้อเรื่อง และกระบวนกลอน คือ แต่งกลอนให้เข้าถึงจิตใจ ประทับใจ ติดหู ติดตาคนทั่วไปให้มากที่สุด โดยเน้นการสัมผัสสระมาก ๆ ทำให้กลอนอ่านเรียบ อ่านง่าย เป็นจังหวะ และจำได้ง่ายด้วย แนวการแต่งกลอนของสุนทรภู่นี้จึงมีอิทธิพลมากที่สุดต่อการแต่งกลอนในสมัยนั้น ๆ และสมัยต่อมา

ในด้านของเนื้อเรื่องสุนทรภู่อิงใจเปลี่ยนแปลงเค้าเรื่องที่เจาะเจ ที่เดิมมักมาจากนิทาน นิยาย หรือเรื่องปาวฬิหารย์ ตัวเอกเป็นเจ้า เช่น เรื่องจักร ๆ วงศ์ เป็นเรื่องเพื่อฝันเห็นอิทธิฤทธิ์ สุนทรภู่อิงใจเปลี่ยนมาสู่ความเป็นจริง เป็นเรื่องของมนุษย์ที่มีความสุขทุกข์ สำเร็จ และผิดหวัง เรื่องพระอภัยมณีเป็นตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงที่หาเรื่องนิทาน นิยายให้ไกลตัวคนอ่านมากขึ้น สังคมได้รับประโยชน์จากเนื้อเรื่อง ประชญา ข้อคิด ที่วิเศษสุดแทรกไว้ โฉมหน้าจิตใจคนไม่ให้เห็นเรื่องนิทาน นิยาย เป็นเรื่องเหลวไหลอีกต่อไป

3. สุนทรภู่อิงลักษณะเด่นที่นำชมเชยอีก คือ หางานทุกอย่างโดยหวังผลให้ดีที่สุด แม้งานส่วนตัว เช่น การหาอายุวัฒนะ ก็ทำเต็มกำลัง ถึงทางไกล และยากลำบากเพียงใดก็ฝ่าฟันไป งานงานวรรณกรรมก็ประณีต ได้ผลก็ตามจุดหมาย คือ นิราศที่ประทับใจคนอ่าน นิทาน - สนุกสนาน บทเสภา - เก๋ไก๋มาก ไม่ด้อยกว่าของกวีท่านอื่น ๆ บทเห่กล่อม - นุ่มนวล ตามหลักจิตวิทยา และสอดแทรกคำสอนไว้อย่างเหมาะสม บทสุภาพนิทาน - มีสาระน่าจดจำ และเป็นความจริงทุกอย่าง แบบเรียนกาพย์พระไชยสุริยา - เหมาะกับสภาพของสังคม และได้ประโยชน์จากการฝึกอ่าน การเขียน และการอบรมจิตใจ เป็นบทเรียนที่ได้รับยกย่องว่าเข้าหลักเกณฑ์การสร้างบทเรียนที่ดี และสุนทรภู่อิงยังมีคุณสมบัติพิเศษในการหางานทุกประเภทให้ได้ผลดีเสมอ

4. มีลักษณะเป็นผู้ไม่หาสิ่งใหม่ ๆ ไม่ชอบอยู่นิ่ง ชอบท่องเที่ยวเดินทาง ทำให้เป็นคนช่างสังเกต ชอบจดจาะความรู้ทั่วไป ในนิราศทุกเรื่องจึงบันทึกสิ่งแปลกใหม่ ที่ได้พบเห็นเสมอ ลักษณะนิสัยที่ทำให้ท่านต้องเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมบ่อย ๆ บุคคลใกล้ชิดเปลี่ยนหน้าอยู่เสมอ ที่อยู่อาศัยก็โยกย้ายหลายครั้ง อาชีพก็ไม่จริงจัง แม้แต่ภรรยาก็มีหลายคน ดังนั้นวงจรกรรมจึงได้ประโยชน์จากนิสัยการแสวงหาสิ่งแปลกใหม่ โดยท่านสร้างสรรค์งานประพันธ์ที่มีลักษณะ และแนวคิดใหม่ ๆ มาก

5. เป็นคนใจกว้าง ไม่ได้คงแก่เรียนแต่มีการศึกษาดี การศึกษาของท่านทำให้ท่านได้ประสบการณ์จริงมากกว่าจากการอบรมสั่งสอน และความสนใจกว้าง ๆ ทำให้ท่านรอบรู้ในวิชาการแขนงต่าง ๆ เกือบทุกอย่าง ทั้งทางโลก และทางธรรม ได้แก่ ราชประเพณี วัฒนธรรม ข้อกฏปฏิบัติของคนทุกชั้น ตำนานต่าง ๆ ความเชื่อ และความเป็นอยู่ของคนในแต่ละสังคม สถาปณิศาสตร์ อาชีพ การต่างประเทศ ศีกสงคราม และโหราศาสตร์

6. ท่านนิยมยกย่องสถาบันพระมหากษัตริย์ ผลงานทุกชิ้นเป็นข้อยืนยัน แม้รัชกาลที่ 3 จะไม่ทรงโปรดท่าน แต่สุนทรภู่ก็ไม่เคยลบหลู่ หรือ พาดพิงถึงพระองค์ในทางที่ไม่ดีเลย

จากลักษณะนิสัยของสุนทรภู่ ทำให้งานวรรณกรรมของท่านมีส่วนเสริมสร้างความจงรักภักดี กระทั่งถึงคุณค่าของพระมหากษัตริย์ให้ปรากฏ ทำให้ได้รับความอุปถัมภ์จากเจ้านายหลายพระองค์

ผลงานที่สำคัญของสุนทรภู่

1. เรื่องพระอภัยมณี

เรื่องพระอภัยมณีได้รับยกย่อง และได้รับการดัดสินในวงการศึกษาวรรณคดีว่าเป็นจินตนิยาย และทำให้สุนทรภู่ได้ชื่อว่าเป็นจิตรกวีที่แต่งเรื่องนี้โดยการผูกเรื่องขึ้นเอง

โดยไม่ได้ออกมาจากซากหรือนิยายพื้นเมือง แต่อย่างไร เรื่องพระอภัยมณีเป็น เรื่องที่มีความยาวมากที่สุดในบรรดาวรรณกรรมของสุนทรภู่ ซึ่งมีความยาวถึง 94 เล่มสมุดไทย และถือว่าเป็นเรื่องที่คึกคักที่สุดของสุนทรภู่ว่า เพราะนอกจากเป็น เรื่องยาวแล้วยังเป็นเรื่องที่แต่งคึกคักตลอด และการผูกเรื่อง สันนิษฐานกันว่าสุนทรภู่ แต่งเรื่องนี้ในปี พ.ศ. 2358 ในขณะที่ต้องโทษ และคงแต่งต่อในสมัยที่ตกยาก สมัยรัชกาลที่ 3 และแต่งเพื่อถวายพระองค์เจ้าลักขณานุคุณ และกรมหมื่นอัปสรสุคาเทพ

เรื่องย่อของพระอภัยมณี ท้าวสุทัศน์กษัตริย์กรุงรัตนา มีโอรส 2 องค์ คือ พระอภัยมณี และศรีสุวรรณ เมื่อพระอภัยมณีมีอายุ 15 ปี และศรีสุวรรณอายุ 13 ปี ได้ไปศึกษาวิชาที่หมู่บ้านจันทคาม พระอภัยมณีเรียนวิชาเป่าปี่ ศรีสุวรรณเรียน กระบี่กระบอง ทำให้ท้าวสุทัศน์ไม่พอใจขับไล่ออกจากบ้านเมือง ทั้งคู่ได้เดินทาง และได้พบกับพราหมณ์ 3 คน คือ วิเชียร โมรา และसानนท์ พราหมณ์ทั้งสาม มีความรู้ต่าง ๆ กัน และได้ขอให้พระอภัยมณีเป่าปี่ให้ฟัง เมื่อพระอภัยมณีเป่าปี่ ศรีสุวรรณ และพราหมณ์ทั้งสามคนหลับไป นางผีเสื้อจึงมาลักพระอภัยมณีไปไว้ที่ถ้ำ ศรีสุวรรณ และพราหมณ์ทั้งสามตื่นมาไม่พบจึงเที่ยวออกตามหาตามสถานที่ต่าง ๆ จนถึงเมืองรมจักร และศรีสุวรรณได้อภิเษกกับนางเกษราธิดาท้าวรมจักรด้วย

พระอภัยมณีอยู่กับนางผีเสื้อ มีโอรสชื่อสินสมุทร วันหนึ่งทั้งพระอภัยมณี และสินสมุทรได้พากันหนีจากนางผีเสื้อโดยมีนางเงือก พ่อ แม่เป็นผู้ช่วยเหลือ หนีไปขึ้นเกาะแก้วพิศดาร ได้อาศัยอยู่กับพระนาง พระอภัยมณีได้นางเงือกเป็น ภรรยา

ฝ่ายนางสุวรรณมาลี ธิดาเจ้าเมืองผลึก เป็นคู่หมั้นของอุศเรน ถูกพายุพัด เรือมาถึงเกาะแก้วพิศดาร พระอภัยมณีและสินสมุทรขออาศัยเรือของนางสุวรรณมาลี ไปด้วย นางผีเสื้อก็กลั่นแกล้งโยธาเรือให้ล่ม สินสมุทรได้ไปกับนางสุวรรณมาลี และขอสมัครเป็นโอรสของนาง เที่ยวออกตามหาบิดา จนไปถึงเมืองรมจักรได้พบกับศรีสุวรรณ ศรีสุวรรณกับธิดา คือ นางอรุณรัตน์ จึงขอออกติดตามหาพระอภัยมณี ด้วย

ฝ่ายอุสุเรนเที่ยวออกติดตามหานางสุวรรณมาลี ได้พบกับพระอภัยมณีจึงรับ
พระอภัยมณีไปถวาย และออกติดตามหานางต่อไป จนไปพบกับกระบวนเรือของ
ศรีสุวรรณและสินสมุทร สินสมุทรไม่ยอมคืนนางสุวรรณมาลีให้กับอุสุเรน จึงเกิดการ
สู้รบกับ อุสุเรนแพหนักกลับไปกรุงลังกา พระอภัยมณี เดินทางต่อไปจนถึงเมืองฉลิก
นางสุวรรณมาลีแค้นเคืองพระอภัยมณีจึงหนีไปบวช พระอภัยมณีได้อาศัณญาณของนางวาลี
จึงได้อภิเษกกับนางสุวรรณมาลี ศรีสุวรรณพาสินสมุทรและนางอรุณรัศมีไปเฝ้าท้าว
สุทัศน์ที่เมืองรัตนา

ส่วนนางเงือกคลอดบุตรเป็นชายชื่อสุคตสาร พระญาติเลี้ยงไว้ ต่อมา
สุคตสารได้ออกติดตามหาบิดา โดยมีไม้เท้าวิเศษและม้านิลมังกร เดินทางถึงเมือง
การเวก เจ้าเมืองได้เลี้ยงสุคตสารไว้เป็นโอรส และเป็นเพื่อนเล่นกับเสาวคนธ์
ธิดาของตน

อุสุเรนยกกองทัพมาตีเมืองฉลิกและถูกจับได้ในที่สุดก็ออกเตกตาย พระอภัยมณี
ส่งศพของอุสุเรนกลับไปเมืองลังกา นางละเวง ธิดาของเมืองลังกาขึ้นครองราชย์
นางไค้ไซเสนห์ของหญิงแค้นพระอภัยมณี และพระอภัยมณีทรงรูปนางละเวง จน
ลืมทุกสิ่งทุกอย่าง นางสุวรรณมาลีจึงส่งข่าวให้ศรีสุวรรณ และสินสมุทรทราบเรื่อง
ทั้งคู่จึงยกกองทัพมาช่วย รวมทั้งสุคตสารด้วย จึงสามารถปราบได้สำเร็จ สุคตสาร
หาลายรูปผีสิงแล้วลากกลับไปเมืองการเวกพร้อมกับเสาวคนธ์และไค้ไซ

พระอภัยมณี ศรีสุวรรณ และสินสมุทร ยกกองทัพไปตีเมืองลังกา เมื่อ
พบนางละเวงที่สนามรบ พระอภัยมณีพอใจมากจึงทอผ้าไตรถวาย นางละเวงหนี
พระอภัยมณีจึงยกกองทัพเข้าเมือง นางละเวงหนีไปพร้อมกับนางบุพผกา สุลาลิวัน
และราภาสำหรับ พระอภัยมณีตามไปและได้นางละเวงเป็นภรรยา ศรีสุวรรณและ
สินสมุทรก็หลงเสน่ห์ของนางราภาสำหรับ และนางบุพผกา ทั้งกองทัพไปอยู่ในวัง

นางสุวรรณมาลีจึงยกกองทัพตามไปเมืองลังกาพร้อมทั้งมีสาสน์ไปเมืองการเวกและเมืองรมจักร ท้าวทศวงศ์พานางเกษราและนางอรุณรัศมีไปเมืองลังกา

สุทศากรกับหัสไชยได้เข้าไปตามพระอภัยมณีในวัง สุทศากรก็ถูกเสน่ห์ของนางสูลาลีวัน ส่วนนางสุวรรณมาลีถูกพระอภัยมณีบริภาษตักท้วง ก็แค้นใจจนสลับไปหัสไชยกับสร้อยสุวรรณ จันทรสุตา เข้าแก้ไขพานางกลับค่ายต่อมาหัสไชยได้เข้าไปช่วยแก้เสน่ห์ให้สินสมุทร สุทศากร และพากลับมาได้ แต่นางละเวงก็กลับมาสะกดกองทัพเอาสินสมุทรและสุทศากรคืนไป และยกกองทัพออกปล้นค่ายแต่ก็ถูกตีแตกไป นางละเวงถูกลูกธนูของนางสุวรรณมาลีต้องหลบเข้าป่า พระอภัยมณี สินสมุทร ศรีสุวรรณ และสุทศากร จึงยกกองทัพออกติดตามหา และได้เชิญพระญาติที่เกาะแก้วพิสดารมาเทศนาโปรดให้สมานสามัคคีกัน แล้วยกกองทัพเข้าเมืองลังกา นางละเวงจักเลียงฉลองสันติภาพ พระอภัยมณีกับพระประยูรญาติต่างเดินทางกลับเมืองฉลิก เมืองรมจักร และเมืองการเวก เมื่อเดินทางถึงบ้านเมืองพระอภัยมณีก็ส่งนางอรุณรัศมีให้กับสินสมุทร และนางเสาวคนธ์ให้กับสุทศากร ทางเมืองลังกา นางละเวง นางรำภาสำหรับ นางบุพผางา และนางสูลาลีวัน ต่างก็มีโอรส นางละองค์ นางละเวงให้โอรสขึ้นครองราชย์ โอรสของนางละเวงได้ยกกองทัพไปตีเมืองการเวก เมื่อเสร็จสงคราม นางละเวงเชิญพระอภัย และประยูรญาติให้เข้าเมืองลังกา

ต่อมาพระอภัยมณีเกิดความไม่พอใจที่พระมเหสีทั้ง 2 องค์ (คือนางละเวงและนางสุวรรณมาลี) ไม่ยอมถวายความสำราญจึงออกบวชเป็นภิกษุ นางละเวงกับนางสุวรรณมาลีจึงออกบวชตามด้วย

ลักษณะทั่วไปของเรื่องพระอภัยมณี

๑. เรื่องพระอภัยมณีได้สะท้อนเหตุการณ์ความเป็นไปของบ้านเมืองไทยไว้หลายตอน ทั้งเหตุการณ์ในสมัยที่สุนทรภู่มีชีวิตอยู่ และบางเหตุการณ์ที่เกิดก่อนท่าน

เช่น เมืองเล็ก เมืองมัจฉาก็คือเมืองไทย เช่นในศาสน์ของพระอภัยมณีถึงนางละเวงมีว่า

"ในสารว่าองค์พระทรงสวัสดิ
หรือ "ข้าพวงไทยให้อ่านไม่ตามฉัก"
เขาเมืองมัจฉาว่า

"พราหมณ์ตัวเราะรับคาที่รับสั่ง
งามประสาธผาดเยี่ยมโพยมมาน
มีบ้านของสองแถวแนวนอน
มีโรงรถขไกรไอยรา
ที่ท้ายวังตั้งล้วนแต่ตึกกวน
นายคานพาฉานตลาดทองหลิกคน
ถอยคาวรรณนาของตอนนั้นจะหมายถึง

สืบกษัตริย์ศาสนาภาษาสยาม"
หรือข้อความที่พระรณาทนศรีสุวรรณ

พลงขมิเนศวน์ประเทศสยาม
ข้าวัลย์แก้วแก้วะวาวตา
ทั้งผู้คนคึกคักกันนักหนา
สนามหน้าวังจักรวรรดิที่หักพล
บ้านนั่งร้านสองแถวแนวนอน
ประชาชนซื้อหาผูกจากัน"

และถนนบำรุงเมือง

2. เรื่องพระอภัยมณีกับความเชื่อของสังคม มีหลายตอนที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อทางไสยศาสตร์ของคนไทยในสมัยนั้น เช่น เรื่องทรงเจ้าเข้าผี ได้บรรยายเรื่องเข้าทรงไว้อย่างละเอียด เช่น ตอนที่พระอภัยหลงรูปนางละเวงนางสุวรรณมาลีต้องแก้ไขโดยเรียกผี และเรื่องการทำเสน่ห์มีอยู่ในเรื่องนี้หลายตอน เรื่องของความฝันก็เหมือนกัน เป็นความเชื่อของคนไทยที่มีอยู่ในวรรณคดีเกือบทุกเรื่อง ในเรื่องพระอภัยมณีก็มีอยู่หลายตอน เช่น นางสุวรรณมาลีฝันว่า "ฝันว่าไค้ชมชลาลัย เห็นดวงแก้วแวววาวอยู่กลางเกาะ สกุงตื่นตื่นกายสืหายไป

และโหรทำนายฝันว่า

"ฝันว่าไค้ไปทะเลเหี่ยวเรื่อน
แล้วขึ้นเกาะเหาะเหินเจริญครัน
ซึ่งชูช่วงดวงแก้วแวววาว
จะไค้สมสองครองบุรี

จาจะจรจากไกลไค้สวรรค์
จะสื่อล้นโลกาทั้งธานี
คือคู่สร้างพระชิตามารศรี
เป็นโมลีโลกาธาวาร"

3. สุนทรภู่ได้แทรกชีวิตของตนในเรื่องพระอภัยมณี เช่น ตอนที่พระอภัยมณี ตกอยู่ที่เกาะแก้วพิสดารไคร่ราพันถึงวาสนาของตัวเองที่ต้องตกอยู่กลางทะเล ไม่มีญาติมิตรหาให้หาเหว ซึ่งคงเหมือนกับชีวิตของสุนทรภู่ที่ตกกระกลามาก ท่านจึงเอาความรู้สึกของท่านใส่ไว้ในบทของพระอภัยมณีที่ผู้อ่านเกิดความสะเทือนใจ เช่น มีตอนหนึ่งว่า

"คิดรำพันถึงพระธรรมกรรมฐาน	เป็นอาการถ่ายโทษที่โหดเหี้ยม
เกิดแล้วตายวายวางไม่ยั่งยืน	จะม้วยก็วันใดก็ไม่รู้
เราเกิดมาอาภัพอัปภากย์	อันพลัดพรากจากนครจนอันหุ
จะถือธรรมขันธสัพพัญญู	ให้คาชฐชาติหน้าอย่าเช่นนี้"

และชีวิตของสุกสาคร ก็มีลักษณะคล้ายกับชีวิตของสุนทรภู่ ที่เกิดมาไม่เคยเห็นหน้าพ่อ เห็นแต่แม่ สุนทรภู่จึงสามารถพรรณนาถึงตอนที่สุกสาครพบพ่อไว้อย่างที่มากกว่า

"สุกสาครรณจิตคิดถึงแม่	มาเห็นแต่บิดุรงก์นำลงสาร
ทรงกรรแสง แจ่มเรื่องเคืองราเคื่อง	อันพระมารดาจนพ้นปัญญา
ครันรุ่งเช้าเล่าก็ไปกินไถวน้ำ	ต่อเป็นคำจึงมาอยู่ดูหา
ให้นมชมลูกทุกเวลา	ตามประสาปากจนของชนนี้"

สุภาพชนที่แทรกอยู่ในเรื่องพระอภัยมณี

สุนทรภู่เป็นผู้ที่มีประสบการณ์มากทั้งทางด้านความรัก ความซัง เลื่อมลวง เลื่อมยศ ไคลย ไคลศ ไคลศึกษาสิ่งต่าง ๆ จากชีวิตของท่านเอง สุภาพชนจากเรื่องพระอภัยมณี มีหลายตอนเช่น

"อันกาเนิดเกิดมาในหล้าโลก	ทุกขโศกมิไค่สิ้นอย่าสงสัย"
"รูสิ่งใดไม่สู้รูวิชา	รูรักหาตัวรอดเป็นยอดดี"
"แล้วสอนว่าอย่าไว้ใจมนุษย์	มันแสนสุดลึกล้ำเหลือกำหนด
ถึงเถาวัลย์พันเกี่ยวที่เลี้ยวลด	ก็ไม่คดเหมือนหนึ่งในน้ำใจคน

มนุษย์นี้มีที่รักอยู่สองสถาน
 ที่หนึ่งพึ่งพิงไค่แตกกายตน
 แม่ใครรักรักมั่งซังซังตอบ
 รูลิงโกไม่รู่วิชา
 บิดามารการักมักเป็นผล
 เกิดเป็นคนคิดเห็นจึงเจรจา
 ให้รอบคอบคิดอ่านนะหลานหนา
 วิชาตัวรอดเป็นยอดดี "

การที่สอนว่า "วิชาตัวรอดเป็นยอดดี" ไม่ได้สอนให้คนเห็นแก่ตัว
 แต่ให้รู้จักรักษาตัว ให้รอดพ้นจากอันตรายและทุกข์ภัยต่าง ๆ
 ในคำที่เกี่ยวกับความรู้ ในเรื่องพระอภัยมณีสุนทรภู่ได้แทรกความรู้ต่าง ๆ เช่น

	"มีความรู้อยู่กับตัวกลัวอะไร	ชีวิตไม่ปลดปลงคงได้ก็ "
ด้านการช่วยเหลือ	"โบราณว่าตาเหลือก่าล้งลาก	จงออกปาก บอกแซกช่วยแบกหาม "
การนินทา	"นินทาเกลเหมือนเต้าน้ำ	ไม่ซอกซาเหมือนเอามีคมารักหิน "
กิเลส	"อันรูปรสกลิ่นเสียงเคียงสมบัติ ครันระงับดับขันธสันดาน	ที่คฤหัส ก็ห่วงเห่นไม่แก่นสาร ยอมสัจธรรมเนือยเน่าเสียเปล่าตาย "
การศึกษา	"ประเพณีตั้งให้หลังคัก จรเข้ใหญ่ไปถึงน้ำมีกาลัง อันแม่ทัพจับแล้วไม่ฉา ทองคำหับจับไหม้หนักันให้ตาย	มันก็มีหัวร้ายเมื่อภายหลัง เหมือนเลื้อยช้างเข้าถึงคองก็คงร้าย ไปข้างหน้าศึกใหญ่ขึ้นใจหาย จะหาภายหลังยากลำบากครัน "
ความรัก	"ควยวิสัยในประเทศทุกเขตแคว้น อันความจริงหญิงก็ม้วยลงด้วยชาย "เขายอมเปรียบเทียบความเมื่อยามรัก แต่นาคักคมขมขมว่าหวาน ครันจี้จางหางเห่นไม่เนิ่นนาน	ถึงโกรธแค้นความรักยอมหักหาย ชายก็ตายลงด้วยหญิงจริงดังนี้ " แต่นาคักคมขมขมว่าหวาน แต่นาคาลว่าเปรี้ยวไม่เหลือवल "
อุณาง	"จะดูว่าชั่วดีอยู่ที่หาง ถึงลูกยางหางคนหล่นกระเด็น	จะดูนางดูแม่เหมือนแลเห็น ก็จะเป็นเช่นเหล่าเหมือนเฒ่าพันธุ์ "

ส่วนหนึ่งที่แทรกอยู่ในเรื่อง เช่น "นางนารอนกอนเจ้าข้าเข้าใจ เมื่อไม่ให้แล้วกลัวว่าสารพัน"
 "นางรู้งแกลงว่านางบัลลี มีพ่อที่พ่อสินทองของน้องเอ๋ย"
 "เขานำตาลหวานวางไว้วางมด มดจะอดไคน้องตริกตรองดู"
 ฯลฯ

สรุปคุณค่าของเรื่องพระอภัยมณี

1. ในด้านโครงเรื่อง ได้เริ่มสิ่งใหม่ ๆ หลายอย่าง โดยผูกเรื่องขึ้นเอง
 ไขกลอนแต่งนิยายทำให้สามารถดึงดูดผู้อ่านได้เพราะ กลอนเป็นลักษณะการประพันธ์
 ที่ง่ายกว่าชนิดอื่น ๆ ทำให้คนอ่านติดตามอ่านตั้งแต่ต้นจนจบ และเน้นให้เห็นว่าผู้เขียน
 มีประสบการณ์มาก

ฉากของเรื่องก็มีทั้งในน้ำ บนบก ในป่าช้า สนามรบ พระราชวัง บนเขา
 และเมืองต่าง ๆ สุนทรภู่สมมุติขึ้น ซึ่งสุนทรภู่ว่าจะระวิงเรื่องลักษณะภูมิประเทศ และ
 ระยะเวลาอย่างมาก

ตัวละครมีทั้งเด็กหนุ่มสาว คนแก่ ปิศาจ สัตว์ ยักษ์ นักบวช ฯลฯ
 ตัวละครเหมือนบุคคลจริง ๆ เพราะการวางลักษณะนิสัยของตัวละครยึดเอาวิถีเลศ
 ทั้งหลายของมนุษย์เป็นหลักเพราะมนุษย์ทั้งโลก มีเรื่องโลก โกรธ หลง หึง
 พยาบาท รัก เกลียด เช่น พระอภัยมณีมีเมตตาจิตใจอ่อน บางครั้งก็มีความหลง
 เขาครอบงำ หรือนางละเวง มีความเจ็บแค้นพยาบาทพระอภัยในตอนแรก แต่ต่อมา
 ก็เกิดความรัก ซึ่งเป็นจริงตามลักษณะนิสัยของบุคคล

2. สุนทรภูได้แทรกภาษิตสอนใจไว้มากมาย ภาษิตเหล่านี้ท่านใช้ชีวิต
 ของท่านเป็นข้อพิสูจน์เพราะท่านผ่านทั้งลาภ ยศ สรรเสริญ เลื่อมลาภ เลื่อมสรรเสริญ
 ภาษิตของท่านเป็นคติในการดำรงชีวิต

ผูกเรื่อง

2. นิราศเกาเรื่องของสุนทรภู่

1. นิราศเมืองแกลง แต่งเมื่อ พ.ศ. 2349 ที่เดินทางไปหาบิดาที่บ้านกร่ำ เมืองแกลง จังหวัดระยอง ไปกับลูกศิษย์สองคน ชื่อนายน้อยและนายพุ่ม มีนายแสง เป็นคนนำทาง เมื่อไปถึงสุนทรภู่ป่วยเป็นไข้หวัด และการเดินทางกลับ นิราศเรื่องนี้ว่าเป็นนิราศเรื่องแรกของสุนทรภู่ ตัวอย่างตอนที่พบพ่อสุนทรภู่เขียนไว้ว่า

"มาพบพ่อทอดใจควยไกลแม่	ให้ตั้งแต่เศร้าสร้อยละหอยหา
ชนนีอยู่ศรีอยุธยา	บิดามาร้างว่างอยู่กลางไพร
ภูเขาวางกangkันธรเวศ	ข้ามประเทศทุ่งท่าขลาไหล
เดินกันดารปานปีมะจะบรรลัย	จึงมาได้เห็นหน้าบิดาตัว"

2. นิราศพระบาท แต่งพ.ศ. 2350 ตามเสด็จพระองค์เจ้าปฐมวงศ์ ไปนมัสการพระบาท ตัวอย่างบางตอนในเรื่อง

"โอ้หนาวอื่นพอชื่นอารมณ์ได้	แต่หนาวใจยากแก่นึกแสนเชื่อง
ทั้งหนาวนอนไกลนุชสุขจะเย็น	ไกรปะเป็นเหมือนอย่างข้าจะว่าจริง
ถึงหนาวนอนซนหมเป็นไหนไหน	ไม่อุ่นในเหมือนกอดแม่ยอดหญิง
แต่ครอบใจไสยาสน์ทวาคประวิง	จนไถชิงกันขันกระชั้นยาม"

3. นิราศภูเขาทอง แต่ง พ.ศ. 2371 เมื่อไปกรุงศรีอยุธยา ขณะที่ เป็นพระ โดยออกเรือจากวัดราชบูรณะไปจอดเรือที่วัดพระเมรุ แล้วนมัสการ พระเจดีย์ภูเขาทอง ได้พบพระธาตุในคอกบัว แต่แล้วหายไป เมื่อกลับมาได้พักที่ วัดอรุณราชวราราม นิราศภูเขาทองได้รับยกย่องว่า แต่งดียอดเยี่ยม กว่านิราศ เรื่องอื่น ๆ ทั้งสิ้น คือมีทั้งसानวนความ สุภาพศ และเสียดคำ เช่น

"มาถึงบางครุฑวิไลศ	งามวิโยคยากใจให้สะอื้น
ไอสุธาหนาแน่นเป็นแผ่นพื้น	ถึงสี่หมื่นสองแสนทั้งแดนไตร
เมื่อเคราะห์ร้ายกายเราก็ก่อน	ไม่มีที่พสุธาจะอาศัย
ลวนหนามเหน็บเจ็บแสบคับแคบใจ	เหมือนนกไรรังแร่อยูเอกา"

ตอนที่บรรยายถึงพระเจดีย์ภูเขาทอง สุนทรภู่เขียนไว้ว่า

"ทั้งองค์ฐานราราวถึงเกาแดง	เมื่อยอแยกยอดทรวดก็หลุดหัก
โอ้เจดีย์ที่สร้างยังร้างร้าง	เสียดายนักนึกน่านาตากระเด็น
กระนั้นหรือชื่อเสียงเกียรติยศ	จะมีหมอลวงหน้าหันตาเห็น
เป็นผู้ที่มีมากแล้วยากเย็น	คิดก็เป็นอนิจจังเสียทั้งนั้น"

4. นิราศวัดเจ้าฟ้า แต่งราว พ.ศ. 2375 สุนทรภู่เดินทางไปวัดเจ้าฟ้า จังหวัดอยุธยา ไปหาอายุวัฒนะจากหลายแห่ง แต่เป็นสำนวนของคนที่เขียนไว้ว่า "เนรมิตพิศพิศประคิณสุกคณิศร

เป็นเครื่องความตามติดท่านบิทร	กาจัดจรงจากนิเวศเชตุพน"
-------------------------------	-------------------------

และมีข้อความตอนหนึ่งพรรณนาว่า

"ยิ่งเย็นน่านาคางว่างวิเวก	เหมือนหมอกเมฆมืคมีทุกทิศา
แสนแสงทองเก็บตะโกนา	นี้ระอาออกนามเมื่อยามโซ"

5. นิราศสุพรรณ แต่งเมื่อ พ.ศ. 2384 เป็นโคลง มีคนกล่าวว่า สุนทรภู่แต่งโคลงได้ไม่ดี เท่ากลอน มีลีลาสัมผัสคล้ายกลอนมากเลยไม่เพราะ เพราะโคลงนิยมสัมผัสอักษรมากกว่า สุนทรภู่ออกเรือจากท่าวัดเทพธิดาเดินทางไปนมัสการวัดป่าเลไลยก์ แล้วเกินทางกลับ ตัวอย่างโคลงในเรื่องนิราศสุพรรณ

"แจ้ว แจ้วจักกระจันแว้ว	จับใจ
หรี้ง หรี้งเรื่อยเรไร	รารอง
แซง แซวส่งเสียงใส	ทราบโสด
แหง นิ่งนึกนุชฌง	นึมนื่อนวลนาง"

6. นิราศอิเหนา เป็นนิราศสมมติที่แต่งพรรณนาคราวกรวญ เมื่อลมหอบนางบุษบาไป โดยจินตนาว่า

"นิราศร้างทางเหเส่นหา	
ปางอิเหนาเศร้าสุดถึงบุษบา	พระพายพาพัดน้องเที่ยวลอลอย

ตะลึงเหลียวเลี้ยวเปล่าให้เหงาหงิม สูดปริ่มเปี่ยมเหวอะเหวอะหยอย
โอบเย็นค่านาคางลงพรางพรอย นองจะลอยลมบนไปหนใด "

7. นิราศพระประชุม แต่งราว พ.ศ. 2385 เมื่อเดินทางไปนมัสการ
พระปฐมเจดีย์ สุนทรภู์แต่งได้ไพเราะ โดยเฉพาะตอนที่ขลุ่ยฐานขอเกิดร่วมกับคู่รักว่า
"แมนเป็นไม้ให้พินเป็นนก ให้ไคกกิ่งไม้อยู่ไพรสณฑ์
แมนเป็นนารีฉลวยลจันทร์ ขอให้ฉันเป็นพระยาวิทยาธร
แมนเป็นบัวตัวพี่เป็นแมงกูด ได้ชื่นชูสมชมเกษร
เป็นวารีพี่หวังเป็นมังกร ไคเชยชวนชมทะเลทุกเวลา "

8. นิราศเพชรบุรี แต่งระหว่าง พ.ศ. 2388 - 2392 เมื่ออาสาสมเด็จพระ
พระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวไปหาของที่ทองการที่เพชรบุรี มีข้อความตอนหนึ่งเขียนไว้ว่า
"โอเอยามยากจากบุรินทร์มาถิ่นเถื่อน ไม่มีเรือนแรมอยู่ในคูหา
เคื่อนสว่างทางไคเมื่อไสยา แฉนศิลาต่างผูกกระดูกเย็น
ยังรินรินกลิ่นจันทร์กระแจะ เหมือนจากแนะนำจิต ให้คิดเห็น
เหลือระลึกนึกน่านาตากระเด็น โอ้จาเป็นเป็นกรรมจึงจาไกล "

9. ราชนิพนธ์ สุนทรภู์แต่งในขณะที่บวชเป็นพระภิกษุ จาพรรษาที่วัด
เทพธิดา ราชนิพนธ์ความนี้ เกี่ยวกับชีวิตที่ผ่านมา ในตอนสุดท้ายยังราชนิพนธ์ว่า
อาภัพเหมือนท้าวภกษนาที่ถูกศรตรึง

"แสนวิตกอกพระอุณาราช	สุดหมายมาดไม่มีที่อุปถัมภ์
ศรสะเทือนเหมือนนุราจะระกา	ทองที่ซาซาในอุทัยระทม
ถึงกระไรไคอุทิศให้อาสาสมัคร	ขอเห็นรักสักเท่าซีกกระต๊อผม
พอชื่นใจไคสว่างสร้างอารมณ์	เป็นนิยมนสมคะเนเด็กเทวัญ "

นิราศทั้งหมดของสุนทรภู์ เป็นแบบอย่างของการแต่งกลอนนิราศของกวีรุ่น
ต่าง ๆ เป็นอย่างดี และนิราศของสุนทรภู์ให้รสที่แปลก ๆ ต่าง ๆ แก่ผู้อ่านมีการ
เล่นคำอย่างคมคาย และแสดงถึงความจริงของชีวิต การพรรณนาสถานที่ต่าง ๆ

ก็ให้ความแจ่มแจ้งเมื่อผ่านสิ่งใดหรือตาบอด ถ้าสุนทรภู่ทราบประวัติหรือความเชื่อถือ
 ของคนโบราณเกี่ยวกับสิ่งนั้น หรือตาบอดนั้นก็มักจะเล่าไว้เป็นความรู้ เช่นประวัติ
 สามโลก (ปทุมธานี) เป็นต้น ขณะเดียวกันก็บรรยายถึงสภาพบ้านเมือง ผู้คน
 และราชนาการณณ์ ทุกข์ สุข ของคนไว้ได้เหมาะสมกับขบความค่อนนั้น ๆ อย่างที่
 ที่สุด

นิราศภูเขาทองนับว่าเป็นนิราศที่ดีที่สุด ถัดจากวนและสาเนียงคำ นิราศ
 สุนทรภู่ที่แต่งด้วยโคลงจึงทำให้หย่อนรสชาติมาก เพราะสุนทรภู่ไม่ถนัด ในการวาง
 ลีลาของโคลง และการใช้สัมผัสในเป็นสัมผัสอักษรมากเกินไป แต่โคลงบางบทก็
 แต่งได้ดี

3. กาพย์เรื่องพระไชยสุริยา สุนทรภู่แต่งกาพย์ ตั้งใจจะให้ เป็นแบบ
 เรียนเบื้องต้นของเด็ก ปัจจุบันใช้สวดโอ้เอ้วิหารรายในระหว่างเข้าพรรษา ณ
 วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

เนื้อเรื่อง กล่าวถึงพระไชยสุริยา ครองเมืองสาวัตถี ปีมะเส็งชื่อ สุมาลี
 มีข้าราชการบริวารประพฤติกว้างขวางทำให้เกิดน้ำป่าไหลท่วมบ้านท่วมเมือง พระไชยสุริยา
 และพระมเหสีเสด็จลงเรือสำเภาร่วมด้วยนางสนมกานัล ข้าราชการบริวาร เรือ
 สำเภาถูกคลื่นอัปปาง พระไชยสุริยาและพระมเหสีขึ้นบกได้จึงบรรพชา เป็นคาส
 กาสนี้ ถือศีล พระอินทร์ลงมาสั่งสอนให้ยึดมั่นในธรรมะ สองพระองค์จึงทรงยุบคัม
 อยู่ในธรรมะตลอดชั่วพระชนมชีพ สุนทรภู่ได้วาดภาพสังคม ข้าราชการ ข้าราชการ
 บริวาร พรานหมัน ในสมัยนั้นที่มีความประพฤติชั่วต่าง ๆ ต่อไปจะได้รับผลกรรม
 จึงยกเรื่องราวขึ้นมาสั่งสอนเด็กที่ฟังเขาเรียน ให้จำตัวสะกดไปที่ละแม่ และแม่นั้น
 มีคำพอจะจำได้เล็ก ๆ ที่เรียนเรื่องพระไชยสุริยาสมัยนั้นท่องได้ทั้งหมด

การแต่ง แต่งโดยใช้คำประพันธ์ประเภทกาพย์ยานี กาพย์ฉกฉกและกาพย์
 สุรวงคนางค์ เริ่มตั้งแต่แม่ กกา ถึง แม่เกย เช่น "ขึ้นกกตกทุกข์ยาก
 แสนลำบากจากเวียงชัย มันเผือกเลือกเผาไฟ กินผลไม้ได้เป็นแรง
 รอนรอนอ่อนอัสดง พระสุริยงเย็นยอแสง ช่วงคั่งน้ำครึ่งแดง แฝงเมฆเซาบังเมรุขร

มาแกล้งให้แล้วพากลับเมือง

คดีที่คัดจากเรื่องสิงห์ไกรภพ เช่น

"เหมือนคาเทศน์ท่านว่าชาว	โคตรคมปราชญ์ก็เป็นปราชญ์ในสัจฐาน
โคตรคมพาลก็จริตติดเป็นพาล	เหมือนนิทานช่งทรงกษัตรา
มีใจรักมาอาศัยในโรงช่าง	พูดแต่ข้างหุ่นหันละพันชา
จนช่างพลาयरายตามอายุโจรา	ครั้นเสนาขับโจรเสียทันที"

6. กลอนสุภาพนิพนธ์สุนทรภู่ สุนทรภู่แต่งสุภาพไว้ในวรรณคดีเรื่องต่าง ๆ มาก ซึ่งจะแทรกเป็นสุภาพที่ชวนจានอกจากนั้นยังแต่งสุภาพไว้เป็นเล่มอีก 4 เล่มคือ

1. สวัสดิรักษาจากกลอน แต่งระหว่าง พ.ศ. 2364 - 2367 เพื่อถวายเจ้าฟ้าอาภรณ์ เป็นการแนะนำกิจวัตรอันพึงปฏิบัติสำหรับผู้หญิง

เช่น "อนึ่งวันชำระสระพระเกล้า อังการเคารพสันนิษิตบัลลังก์
ตัดเล็บวันพุธจันทร์กันจัญไร เรียนสิ่งใดวันพฤหัสบดี"

2. เพลงยาวถวายโอวาท แต่งราว พ.ศ. 2333 เพื่อถวายเจ้าฟ้ากรมพระยาบารามปรบักัน (เจ้าฟ้ากลาง) และเจ้าฟ้าปิ๋ว ศิษย์ทั้งสอง เนื้อความเป็นคำสั่งสอนของครูที่ให้กับศิษย์แทรกคาถาอาถรรพ์ที่ท่องจากกัน

ตัวอย่าง "อันอ้อยตาลหวานลิ้นแล้วสิ้นซาก แคลมปากหวานหูไม่รู้หาย
 แมนเจ็บอื่นหมื่นแสนก็แคลนคลาย เจ็บจนตายนั้นเพราะเห็นบให้เจ็บใจ"
"อันความคิดวิทยาเหมือนอาวูธ ประเสริฐสุดซ่อนใส่เสียในฝัก
 สงวนคมสมนึกใครอีกชัก จึงคอยชักเชือก พันให้บรรลัย"

3. สุภาษิตสอนหญิง แต่งระหว่าง พ.ศ. 2380 - 2383 กรวาทยกทองลงเรือเรื่อน มีจุดมุ่งหมายเพื่อสอนใจสตรีทั่วไป และเพื่อขายยังชีพในยามยากจน เนื้อเรื่องเป็นข้อกัณฑ์สอนหญิงว่าหาตนอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับที่เกิดเป็นผู้หญิง เช่น

"เป็นสารแซ่แร้วสวยสะอาด ก็หมายมาดเหมือนมณีที่มีค่า
 แม่เตกราวรรนรอยออยราคา จะพลอยพาหอมหายจากกายนาง"
 "มีสิ่งพึงประจบให้ครบบาท อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์
 มั่นอย่าไขนอยคอยบรรจง อย่าจายลงให้มากจะยากนาน"

4. นิทานสุภาสิตสอนเด็ก เป็นนิทานคาถาลอน มีเนื้อเรื่องเป็นคติ
 สอนใจ เช่น นิทานเรื่องลูกนกสองตัว

ลักษณะสุภาสิตของสุนทรภู่

1. เอาสุภาสิตของเก่ามาอธิบายเพิ่มเติม เช่น อย่าตั้งให้หลังหัก
 ชั่วเจ็ดทีก็เจ็ดหน

2. สร้างสุภาสิตโดยนำเอาความสะเทือนใจส่วนตัวมาประพันธ์เป็น
 แนวคิด เช่น เมาเหลา เมารัก

3. เอาสัจธรรมทางพุทธศาสนามาแต่งเป็นคาถาลอนให้เข้าใจง่ายขึ้น

4. เอาธรรมชาติมาเปรียบเทียบกับนิสัยของมนุษย์

7. บทเห่ของสุนทรภู่ มี 4 เรื่อง เคยเห่กลอนพระเจ้าลูกเธอใน
 พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และของรัชกาลที่ 4 มี 4 เรื่อง คือ

1. บทเห่กาเกี

2. บทเห่เรื่องพระอภัยมณี

3. บทเห่เรื่องโคบุตร

4. บทเห่จับระบา (เรื่องรามเกียรติ์ ตอน

เมขลาลอกแก้ว)

เช่น "เห่เอยเห่กล่าว ถึงเรื่องราวสุกษา ครุฑราชปักษา อุมกาก็บิน

ลงลมชมทวีป ในกลางกลีบเมฆิน ขามกีรีลีชริน มุจรินทรวิไลทร

ซี้ชมพนมแนว นั้นเขาแก้วยุคันธร สัตกัณท์ลีทันคร แลชลอนล้วนแต่ปลา

เมขลากลาแก้ว ลอแก้วแววไว โยนสว่างเหมือนอย่างไฟ ปลาบ้นัยเนตรมาร"

8. เสภาของสุนทรภู่ มีเสภาเรื่องพระราชพงศาวดาร แต่งสมัยรัชกาลที่ 4
 พ.ศ. 2397 เป็นวรรณกรรมชิ้นสุดท้ายของสุนทรภู่แต่งถวายรัชกาลที่ 4 คาเนิน
 เนื้อเรื่องตามพงศาวดาร เริ่มตั้งแต่พระเจ้าอู่ทองทรงสร้างกรุงศรีอยุธยา จนถึง

สงครามช้างเผือก

และเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนตอนกำเนิดพลายงาม ได้แต่งร่วมกับกวีท่านอื่น ๆ ในสมัยรัชกาลที่ 2

9. ลักษณะวงศ์คำกลอน เป็นคำกลอนที่ไพเราะเรื่องหนึ่ง เนื้อเรื่องกล่าวถึงท้าวพรหมหัตถ์ มีมเหสีชื่อนางสุวรรณอาภา มีโอรสชื่อลักษณะวงศ์ทรงพระโสมงคงาม วันหนึ่งทรงพบพระมเหสีและโอรสประสาธน์ พบนางยักษ์ นางยักษ์ใส่ไกรว่า นางสุวรรณอาภาและพระลักษณะวงศ์จะปลงพระชนม์พระองค์ ท้าวพรหมหัตถ์หลงเชื่อรับสั่งให้ประหารชีวิต พระอินทร์มาช่วยคลี่คลายเหตุมาทำให้เมตตาปล่อยนางและพระโอรส ส่วนท้าวพรหมหัตถ์อยู่กับนางยักษ์ที่แปลงร่างด้วยความสุข นางสุวรรณอาภากับพระลักษณะวงศ์เสด็จอยู่ในป่า ยักษ์วิรุณมาศมาลักนางสุวรรณอาภาไป พระลักษณะวงศ์ตามหาพระมารดาไปพบพระฤาษีและนางเกสร พระฤาษีสอนเวทมนตร์คาถาและชุบสรให้ แล้วตามหาพระมารดาต่อจนพบและฆ่ายักษ์ตาย พระลักษณะวงศ์ได้ครองเมืองยักษ์ ยกกองทัพไปล้อมเมืองพระราชาบิดา จับนางยักษ์แปลงฆ่า พระมารดาได้เข้าเฝ้าท้าวพรหมหัตถ์ พระลักษณะวงศ์กลับไปรับนางเกสร พบนางกินรี จึงได้นางทั้งสองเป็นชายา แล้วพานางเกสรกลับบ้านเมือง ระหว่างทางถูกวิหยาธรมาลักนางไป เทวดาได้ช่วยนางไว้ นางแปลงร่างเป็นพราหมณ์น้อยตามหาพระลักษณะวงศ์ เมื่อเข้าเฝ้าพระลักษณะวงศ์ก็ถูกนางยี่สิบเกล้ง และถูกสั่งให้ประหารชีวิต พอพระลักษณะวงศ์ทราบเรื่องก็เสียใจและจัดงานพระเมรุถวายศพของนางเกสร

ลักษณะเด่นของเรื่องลักษณะวงศ์ ถึงแม้ว่าจะเป็นจักร ๆ วงศ์ก็ถือว่าแต่งได้คึกคักกลอนที่ไพเราะมีเรื่องของเมียน้อยเมียหลวง เรื่องฤทธิเดช ยักษ์แปลง ผู้คนสมัยนั้นนิยมอ่านกันมาก แต่คิชีวิตและสุภาวดีมีน้อยไปเหมือนเรื่องพระอภัยมณี

ตัวอย่างเรื่องลักษณะวงศ์ ตอนที่นางเกสรล่านางกินรี สุนทรภู่เขียนไว้ว่า

"ช่วยชีวิตแล้วก็เลี้ยงถึงเพียงนี้	พระคุณี่ใส่ไว้ในเกศ
เจยสาราญรวมสุขทุกเวลา	อนิจจาวิบากมาจากกัน
เลียดายเลี้ยงขับขานประสานกัน	เลียดายวันที่เราราระบาเวียน"

สรุปคุณค่าและลักษณะวรรณคดีของสุนทรภู่

ผลงานวรรณคดีของสุนทรภู่ ได้รับยกย่องว่ามีคุณค่าสูงทางด้าน

1. วรรณศิลป์ การเลือกมาใช้ ใจคำสั้น ๆ แต่ให้ความหมายที่ลึกซึ้ง สร้างภาพจินตนาการได้เด่นชัด บรรยายสมจริง ให้ความรู้สึกสะเทือนใจ ทั้งใน นิทาน สุภาษิต และนิราศ เช่นนิราศภูเขาทองตอนหนึ่งว่า

"ถึงหน้าวังคังหนึ่งใจจะขาด	คิดถึงบาทพิตรอดิศร
ไฉนอันเกล้าเจ้าประคุณของสุนทร	แต่ปางก่อนเคยเฝ้าทุกเช้าเย็น
พระนิพานปานประหนึ่งศิระชาด	ควยไธยาตียากแค้นถึงแสนเข็ญ
ทั้งโรคชากรรมชัควิบติเป็น	ไม่เล็งเห็นที่ซึ่งจะพึงพา"

งานของสุนทรภู่ติดปากผู้อ่าน เพราะกลอนมีลักษณะราบรื่น ถ้อยคำโวหาร เชีงเปรียบเทียบสำนวนนิราศเทียบเคียงกับข้อคาบเกี่ยวกับความอาลัยรักได้สอดคล้อง เหมาะสมเสมอ เช่น ในนิราศพระบาทตอนหนึ่งว่า

"ถึงเกาะเกิดเกิดเกาะขึ้นกลางน้ำ	เหมือนเกิดกรรมกรรมราชการหลวง
จึงเกิดโสกชัควางขึ้นกลางทรวง	จะตักดวงไฉ่ก็เติบกว่าเกาะจริง"

2. การสร้างองค์ประกอบของเนื้อเรื่อง มีความคิดริเริ่มในการสร้าง เนื้อเรื่องแนวใหม่ พยายาม ลอกอินิหารต่าง ๆ ตัวละครมีลักษณะเหมือนจริง ตัวเอกมีทั้งความดี ความชั่ว มีส่วนบกพร่องผิดพลาด มีชนะมีแพ้ ซึ่งนับว่าสมจริง มากกว่าเรื่องอื่น ๆ ในสมัยเดียวกัน

3. การให้ความรู้ ปรากฏชัดในวรรณกรรมทุกประเภท เป็นความรู้เกี่ยวกับ คติชาวบ้าน วัฒนธรรม ประเพณี สำนวนภาษา ตำนาน นิทานพื้นบ้าน ประวัติ สถานที่ และเกร็ดต่าง ๆ ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ การประกอบอาชีพ และสภาพ การปกครองบ้านเมือง

4. การให้แง่คิดและคติชีวิต เป็นลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งของสุนทรภู์ ให้แง่คิดทุกเรื่องที่เป็นธรรมคาสามัญชน ปฏิบัติได้ แง่คิดนี้มาจากประสบการณ์ของท่านและคติธรรมที่ได้พิสูจน์ด้วยชีวิตของท่าน

สุนทรภู์เป็นกวีเอกที่อยู่ในจิตใจของคนทุกสมัย เพราะสุนทรภู์มีลักษณะพิเศษ และผลงานประทับใจ จึงเชื่อได้ว่าชื่อสุนทรภู์จะยังคงติดตราอยู่ในหัวใจของผู้อ่านตลอดไป

แบบฝึกหัดประกอบบทเรียนสำเร็จรูป

เรื่องประวัติและผลงานของสุนทรภู่

1. สุนทรภู่เริ่มเข้ารับราชการครั้งแรกในสมัยใด
 - ก. รัชกาลที่ 1
 - ข. รัชกาลที่ 2
 - ค. รัชกาลที่ 3
 - ง. รัชกาลที่ 4
2. สุนทรภู่เดินทางไปบ้านกรา เมืองแกลงในรัชสมัยของชีวิต
 - ก. เมื่อเริ่มรับราชการเป็นเสมียน
 - ข. พ้นจากการจองจำที่ลอบรักกับนางจัน
 - ค. ช่วงที่ตกยากและบวชเป็นพระภิกษุ
 - ง. ถวายตัวเป็นมหาดเล็กของพระองค์เจ้าปฐมวงศ์
3. สมัยรัชกาลใดที่สุนทรภู่มักทักท้วงท้วงท้วงเรื่อยไปในที่ต่าง ๆ
 - ก. รัชกาลที่ 1
 - ข. รัชกาลที่ 2
 - ค. รัชกาลที่ 3
 - ง. รัชกาลที่ 4
4. วัดใดที่ไม่เกี่ยวข้องกับสุนทรภู่
 - ก. วัดชีปะขาว
 - ข. วัดราชบูรณะ
 - ค. วัดอรุณราชวราราม
 - ง. วัดเบญจมบพิตร
5. เรื่องใดที่ไม่ใช่ผลงานของสุนทรภู่
 - ก. นิราศวัดเจ้าฟ้า
 - ข. นิราศพระปฐม
 - ค. นิราศดลาง
 - ง. นิราศสุพรรณ
6. ผลงานเรื่องใดที่หาซื้อเสียงให้กับสุนทรภู่
 - ก. นิราศภูเขาทอง
 - ข. พระอภัยมณี
 - ค. สุน ษิตสอนหญิง
 - ง. สิงห์ไกรภพ
7. สุนทรภู่มีความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ประเภทใดมากที่สุด
 - ก. กลอนบทละคร
 - ข. กลอนสุภาพ
 - ค. กลอนสี่กัว
 - ง. กลอนคอกสรอย

8. ข้อใดจับคู่ตัวละครผิด

- ก. พระอภัยมณี – นางเงือก
- ข. พระอภัยมณี – นางผีเสื้อสมุทร
- ค. พระอภัยมณี – นางสุวรรณมาลี
- ง. พระอภัยมณี – นางอรุณศรี

9. ข้อใดไม่ใช่ชื่อโอรสของพระอภัยมณี

- ก. สันสมุทร
- ข. สุกสาคร
- ค. มังคลา
- ง. หัตไชย

10. ข้อใดไม่ใช่ข้ออยู่ในเรื่องพระอภัยมณี

- ก. ฉันทอวยतालหวานลิ้นแล้วลิ้นชาก
- ข. มีความรู้เกี่ยวกับตัวกลัวอะไร
- ค. ประเพณีตั้งให้หลังหัก
- ง. จะท้าวชีวิตก็ทุกข์ที่ทาง
- ด. แคลมปากหวานไม่รู้หาย
- ข. ชีวิตไม่ปลงปลงคงใดก็
- ค. มักก็มักทรรายเมื่อภายหลัง
- ง. จะขุนนางคุณแม่เหมือนแลเห็น

11. ข้อใดไม่ใช่ผลงานของสุนทรภู่

- ก. นิราศพระมะระหม
- ข. นิราศเกื่อน
- ค. นิราศวัดเจ้าฟ้า
- ง. นิราศเมืองเพชร

12. นิราศเรื่องใดที่สุนทรภู่แต่งเป็นเรื่องแรก

- ก. นิราศสุพรรณ
- ข. นิราศอิเหนา
- ค. นิราศเมืองแกลง
- ง. นิราศภูเขาทอง

13. นิราศเรื่องใดที่ได้รับยกย่องว่ายอดเยี่ยมที่สุดในบรรดานิราศของสุนทรภู่

- ก. นิราศสุพรรณ
- ข. นิราศอิเหนา
- ค. นิราศเมืองแกลง
- ง. นิราศภูเขาทอง

14. ข้อความที่ว่า "ไม่เมาเหล้าแล้วแต่เรายังเมารัก

"สุกจะหักห้ามจิตคิดโดน ถึงเมาเหล้าเขาสายก็หายไป
แต่เมาใจนี้ประจำทุกค่ำคืน"

